

A Szekszárdi I. Béla Gimnázium Helyi Tanterve

Négy évfolyamos gimnázium
Földrajz

**Készítette: a gimnázium
természettudományi szakmai
munkaközössége**

2018.

Tartalomjegyzék

Földrajz	3
9-10. évfolyam	3
Négy évfolyamos gimnázium alapóraszámú képzés 9. évfolyam	5
Négy évfolyamos gimnázium emelt óraszámú képzés 9. évfolyam	17
Négy évfolyamos gimnázium alapóraszámú képzés 10. évfolyam	26
Négy évfolyamos gimnázium emelt óraszámú képzés 10. évfolyam	35
11-12. évfolyam	45
Négy évfolyamos gimnázium heti egy órában választható képzés 11-12. évfolyam	45
Négy évfolyamos gimnázium emelt óraszámú képzés 11-12. évfolyam	58

Az alábbi helyi tanterv a kerettantervek kiadásának és jogállásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI rendelet Kerettanterv a gimnáziumok 9-10. évfolyama számára című 3. mellékletében megjelent, a földrajz tantárgyra vonatkozóan akkreditált kerettantervi ajánlás alapján készült.

FÖLDRAJZ

A *földrajzoktatás* megismerteti a tanulókat a szűkebb és tágabb környezet természeti és társadalmi-gazdasági, valamint környezeti jellemzőivel, folyamataival, a környezetben való tájékozódást, eligazodást segítő alapvető eszközökkel és módszerekkel. Vizsgálódásának középpontjában a földrajztudomány, valamint a társföldtudományok (geológia, meteorológia, geofizika, planetológia) által feltárt természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok, jelenségek, azok kölcsönhatásai, illetve napjaink gazdasági, környezeti eseményei állnak, lokális, regionális és globális szinten egyaránt, különös tekintettel a fenntarthatóságra.

9–10. évfolyam

A *földrajzi* tartalmak feldolgozása során fejlődik a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodása, helyi, regionális és globális szemlélete. Megértik, hogy a természet egységes egész, a Föld egységes, de állandóan változó rendszer, amelyben az ember természeti és társadalmi lényként él, és ez megköveteli az erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodást. A műveltségi terület minden jelenséget és folyamatot tér- és időbeli változásában, folytonos átalakulásában mutat be, megvilágítva azok okait és lehetséges következményeit. Így fokozatosan kialakulhat a tanulók felelős magatartása a szűkebb és a tágabb természeti, illetve társadalmi környezet iránt. A globalizálódó gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatok értékelésével lehetővé válik, hogy a tanulók megismerjék az emberiség egész bolygónkra kiterjedő természetátalakító tevékenységét, az ebből fakadó, szintén világméretű természeti és társadalmi problémákat úgy, hogy egyben használható támpontokat kapjanak e problémák megoldásainak következő évtizedekben várható irányaihoz is.

A tartalmi elemek feldolgozása a szűkebb és tágabb környezetünkről megszerzett ismeretek bővítése mellett nagymértékben hozzájárul a *tanulók képességeinek fejlődéséhez*. A különféle szóbeli és írásbeli ismeretkövetítő, illetve értékelési módszerek alkalmazásával segíti az anyanyelvi kommunikáció fejlődését. Az Európai Unió, valamint a távoli országok természeti és társadalmi-gazdasági sajátosságainak bemutatásával hozzájárul az eltérő kultúrák megismerése iránti igény, a nyitott és befogadó magatartás, illetve szemléletmód kialakulásához. Mindezt úgy valósítja meg, hogy közben elősegíti a természeti és a kulturális értékek iránti tisztelet, illetve a következő nemzedékek számára történő megőrzésük iránti igény kialakulását. Ezzel hozzájárul a felelős és tudatos környezeti magatartás, a jövő generáció érdekeit is szem előtt tartó gondolkodás fejlődéséhez. A más anyanyelvű országok és kultúrák megismerése elősegítheti a tanulóknál az adott célnyelven történő kommunikáció igényének kialakulását, ez pedig megkönnyítheti az idegen nyelvi kommunikáció fejlődését.

A természeti, a társadalmi-gazdasági és a környezeti folyamatokban megfigyelhető kölcsönhatások feltárásával a földrajzoktatás hozzájárul a természettudományi szemlélet és gondolkodásmód kialakulásához. Szüntelenül változó és globalizálódó világunk természeti, környezeti és társadalmi-gazdasági folyamatainak megismeréséhez és megértéséhez elengedhetetlen a folyamatos tájékozódás és információszerzés, valamint a nyitott gondolkodás. Ezért a tartalmi elemek elsajátítása elképzelhetetlen a tanulók egyre önállóbbá váló információszerző tevékenysége nélkül. Így a tanítási-tanulási folyamatban nagy hangsúlyt kap az információszerzés és -feldolgozás képességének fejlesztése, különös tekintettel a digitális világ nyújtotta lehetőségek felhasználására. A tanítási-tanulási folyamat kiemelt célja a folyamatos önképzés iránti igény, valamint az élethosszig tartó tanulás képességének kialakítása. Hazánk és a világ társadalom-földrajzi jellemzőinek bemutatásával a műveltségi terület elősegíti a szociális és állampolgári kompetencia fejlődését. Napjaink társadalmi-gazdasági folyamatainak megismertetése nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók a gazdasági élet eseményeiben eligazodó aktív, kreatív, rugalmas és vállalkozóképes állampolgárrá válhassanak.

A tantárgy komplex ismeretanyaga révén segíti a tanulók pályaválasztását, eligazodását a munka világában, illetve felkészíti őket a szakirányú felsőfokú tanulmányokra. Hozzájárul ahhoz, hogy az iskolából kilépő diákok képesek legyenek felelős döntéshozatalra az állampolgári szerep gyakorlása során.

Az egyes tartalmi egységek végén található fogalmak, illetve topográfiai követelmények az általános iskolában elsajátított tananyagra épülnek, és feltételezik azok ismeretét, az ott megnevezettek közül csak a középiskolai tananyag feldolgozása szempontjából meghatározó jelentőségű fogalmakat ismételtük meg. Ezek újbóli felsorolása a fogalmak – a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő – tartalmi-szemléleti elmélyítésére utal.

Az integráltan oktatott SNI-tanulókról:

Az SNI-tanulók oktatásával kapcsolatban a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény, a Nat és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve (a 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet 2. melléklete) szerint járunk el. Az földrajz tantárgyra vonatkozóan követjük a határozatok előírásait (pl. többletidő biztosítása, írásbeli számonkérés helyett inkább a szóbeli számonkérés biztosítása stb.).

Módszertani alapelvek:

A földrajz tantárgy sajátos céljainak és követelményeinek teljesülése érdekében változatos módszertani elemeket alkalmazunk. A rendelkezésre álló idő függvényében, a témák feldolgozásának értékes formája lehet – a beszélgetés és a vita mellett – egy-egy projektfeladat megoldása is, egyéni vagy csoportos munka keretében.

A tantárgy tanítása során azzal is számolunk, hogy az elektronikus információhordozók, a világháló térhódításának és napi használatának közegében élünk. E kihívás jelentős erővel alakítja az információszerzés mindennapi gyakorlatát, új élethelyzeteket vet fel. A digitális kultúrát és a hatékony önálló tanulást egyaránt fejleszti az internet kínálta lehetőségek alkalmazása. A földrajz tantárgy keretein belül feladat a megfelelő információk kiválasztása, rendszerezése, az információfeldolgozás etikai normáinak ismerete és alkalmazása. A gimnázium informatikai stratégiájához igazodva a digitális kompetencia hatékony fejlesztése érdekében törekszünk az IKT-eszközök alkalmazására.

Egyes témakörök megközelítése lehetőséget kínál ember és természet viszonyának morális szempontú vizsgálatára. Ezeknek a kérdéseknek a megbeszélése, tanulmányozása hozzásegíthet a természeti és a teremtetett környezethez való tudatos viszony kialakításához, összhangban az Ökoiskola és a Madárbarát Iskola programok célkitűzéseivel.

Az értékelés, ellenőrzés formái, alapelvei:

Az értékelés és ellenőrzés az elsajátítási folyamat egészét magában foglalja. Az értékelés kiterjed a tanuló ismereteire és képességeire. Az önálló véleményalkotás, a problémaérzékenység, a tanultak gyakorlati alkalmazásának képessége áll az értékelés fókuszában. Az értékelés formái:

- a diákok teljesítményének értékelése szóbeli, százalékos és érdemjegyes formában
- házi feladatok, projektmunkák, dolgozatok értékelés érdemjegyes formában

A tanulók hatékony személyiségfejlesztése, illetve a szociális kompetenciák fejlesztése érdekében támogatjuk a tanulói értékelés különböző formáit is.

A tankönyvválasztásról:

A tankönyvválasztás során a 2012. évi CXXXV. törvény (a tankönyvpiac rendjéről szóló 2001. évi XXXVII. törvény módosításáról) értelmében járunk el.

Négy évfolyamos gimnázium alapóraszámú képzés

9. évfolyam

Éves óraszám: 72 óra (36 hét, heti 2 óra)

Órakeret felosztása:

Új anyag feldolgozása	58 óra
Összefoglalás, ellenőrzés	14 óra
Összesen:	72 óra

Témakörök	Óraszám
I. A Föld kozmikus környezete	7
II. A földi tér ábrázolása	6
III. A Föld mint kőzetbolygó szerkezete és folyamatai	13
IV. A légkör földrajza	11
V. A vízburok földrajza	11
VI. A földrajzi övezetesség	13
VII. Társadalmi folyamatok a 21. század elején	7
Év végi rendszerezés	4
Összesen	72

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	I. A Föld kozmikus környezete	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	A Föld mint égitest jellemzői. A Föld mozgásai és azok következményei (napszakok, évszakok váltakozása, időszámítás). Alapvető tájékozottság a térbeli és az időbeli nagyságrendekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A modellhasználat fejlesztése a Naprendszer keletkezéséről és felépítéséről alkotott elképzelések tudománytörténeti jelentőségének megértésén keresztül. A csillagászati térben való tájékozódási képesség fejlesztése, helyes elképzelés kialakítása a csillagászati adatok (távolságok) nagyságrendjéről. Az elvont gondolkodás fejlesztése az egyedi és közös jellemzők felismertetésével a Föld és kőbolygó szomszédainak példáján. A rendszerfogalom fejlesztése a Naprendszer felépítésében megfigyelhető törvényszerűségek felismerésével. A Föld mozgásaiból adódó jelenségek törvényszerűségeinek felismertetése, bolygónk életére gyakorolt hatásának megértetése. A tudományos és az áltudományos elméletek közötti különbség megvilágítása az asztrológia (csillagjóslás) példáján.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A csillagászati ismeretek fejlődése. A geo- és a heliocentrikus világkép, a bolygómozgás törvényszerűségei. A csillagképek látszólagosságának megértése, néhány ismertebb csillagkép mitológiai eredettörténetének ismerete. A Világegyetem. A Világegyetem (Univerzum), a Tejútrendszer (Galaxis) és a Naprendszer kapcsolata és méretei. A Világegyetem keletkezésével kapcsolatos legfontosabb elméletek bemutatása. A csillagfejlődés áttekintése. A Naprendszeren kívüli bolygók (exobolygók) kutatásának új eredményei. A Naprendszer tagjai, felépítésének törvényszerűségei, az égitestek osztályozása. A Nap mint csillag szerkezete, jellemző folyamatainak bemutatása. A naptevékenység földi hatásai példák alapján. A Föld-típusú (közet-) és a Jupiter-típusú (gáz-) bolygók jellemzőinek összehasonlítása, a törpebolygó mint égitesttípus magyarázata, kisbolygók, üstökösök, meteorok, meteoritok jellemzése. Az űrkutatás szerepe a Naprendszer megismerésében. Az űrkutatás legfontosabb mérföldköveinek és eszközeinek, űrkutatás magyar		<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> az ó- és a középkor tudományos gondolkodása. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mitológia. <i>Fizika:</i> a bolygómozgás törvényei, a tömegvonzás törvénye, forgómozgás, viszonyítási rendszer, a csillagok energiatermelése, elektromágneses sugárzás, részecskesugárzás, nyomás, hőmérséklet, erő-ellenerő, űrkutatás. <i>Kémia:</i> hidrogén, hélium, gázok. <i>Matematika:</i> logika, matematikai eszközhasználat. <i>Biológia-egészségtan:</i> az élet fogalma, fotoszintézis. <i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.

vonatkozású eredményeinek megismerése. A műholdak gyakorlati jelentőségének példái. A Föld mint égitest. A tengely körüli forgás és Nap körüli keringés következményeinek összekapcsolása az ember életére gyakorolt hatásokkal. A periodikusan ismétlődő jelenségek és az időszámítás összekapcsolása, a helyi és a zónaidő megkülönböztetése, gyakorlati jelentőségük belátása, alkalmazása egyszerű számítások során. A Vénusz, a Mars és a Föld felszíni és légköri folyamatainak összehasonlítása. A Hold. Jellemzése; mozgásai földi hatásainak, a holdfázisok és a fogyatkozások kialakulásának magyarázata. a holdkutató eredményeinek bemutatása internetről gyűjtött információk alapján.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Világegyetem, Tejútrendszer, Naprendszer, csillagászati egység, közetbolygó (Föld-típusú bolygó), gázbolygó (Jupiter-típusú bolygó), tengely körüli forgás, keringés, földrajzi koordinátarendszer, helyi és zónaidő, holdfázis, nap- és holdfogyatkozás, úrállomás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	II. A földi tér ábrázolása	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A térkép és a földgömb fogalma, ábrázolása és méretaránya. Szemléleti térképolvasás. A földrajzi fokhálózati elemeinek használata, tájékozódás a fokhálózati segítségével.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A logikai térképolvasás képességének kialakítása; gyakorlottság kialakítása különböző típusú térképek információforrásként való használatában (közölt információk felismerése, értelmezése, felhasználása). A modern technikai rendszerek szerepének bemutatása a Föld megismerésében és gyakorlati célok megvalósításában.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A térkép A térképkészítés fejlődése, a modern térképkészítés elvei. A földrajzi fokhálózati értelmezése és használata; a vetület fogalma, a legelterjedtebb vetülettípusok és jellemzőik összehasonlítása, alkalmazhatóságuk korlátai. A térképek csoportosítása méretarány és tartalom alapján; a domborzati háromdimenziós ábrázolásának lehetőségei. Térkép vázlatok és egyszerű keresztmetszeti ábrák készítése. Tájékozódás a térképen és a térképpel Távolság- és magasságmeghatározási és a méretarányhoz kapcsolódó számítási feladatok megoldása különböző méretarányú térképeken. Tájékozódási, számítási feladatok megoldása a fokhálózati		Matematika: arányszámítás, mértékegységek. Informatika: adat, információ, adatbázis, digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata. Fizika: elektromágneses sugárzás, úrkutatás,

használatával. A terepi tájékozódás eszközei és gyakorlata, a térképi ismeretek alkalmazása mindennapi tájékozódási helyzetekben. <i>Távérzékelés és térinformatika</i> A műholdak csoportosítása pályatípus és feladat alapján, földmegfigyelő műhold-családok; a műholdfelvételek típusai és alkalmazásuk lehetőségei, földi képződmények, jelenségek azonosítása műholdfelvételeken. A GPS működési elve és jelentősége; a földrajzi információs rendszer (GIS) fogalma, jelentőségének igazolása mai térbeli adatbázisok példáin. Példák gyűjtése a digitális térképi alkalmazások, illetve térinformatikai rendszerek mindennapi életben való sokoldalú felhasználhatóságára (pl. veszély előrejelzése, környezet károsodásának felismerése).	mesterséges égitestek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vetület, vetülettípus, jelrendszer, topográfiai és tematikus térkép, kis-, közepes- és nagy méretarányú térkép, abszolút és relatív magasság, szintvonal, helymeghatározás, távérzékelés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	III. A Föld mint kőzetbolygó szerkezete és folyamatai	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	A Föld alakja, felépítésének egyszerű modellje. A szárazföldek és az óceánok elhelyezkedése. Elemi tájékozottság a földtörténet időrendjéről. Az alapvető domborzati és felszínformák felismerése, jellemzőik ismerete. A leggyakoribb hazai üledékes és vulkáni kőzetek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kőzetbolygó mint összetett, törvényszerűségek alapján változó rendszer bemutatása. Az oksági gondolkodás erősítése anyagok különböző körülmények közötti eltérő fizikai viselkedésének bemutatásával. Helyes időképzet kialakítása időnagyságrendek összevetése, az események sorrendiségének felismerése révén. A környezet iránti felelősségérzet növelése az ásványkincs-készletek véges hasznosíthatóságának példáján. Olyan képesség és szemlélet kialakítása, amely a pozitív hatások, a lehetséges környezeti kockázatok és az egymással ütköző érdekek felismerésére révén hozzájárul, a tanultakat felhasználni képes, megalapozott érvelés iránti igény kialakulásához.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A kőzetbolygó gömbhéjainak szerkezete és ásványtani összetétele. A belső gömbhéjak fizikai jellemzői; a tulajdonságok változásában megfigyelhető törvényszerűségek megfogalmazása. Az egyes gömbhéjak fő geokémiai és ásványtani jellemzői. A kőzetlemezek és mozgásaik következményei. A kontinentális és az óceáni kőzetlemezek felépítésének és legfontosabb tulajdonságainak összehasonlítása. A közeledő, a távolodó és az elcsúszó kőzetlemez-szegélyek jellemző folyamatainak és következményeinek leírása konkrét példák alapján; folyamatábrák elemzése és készítése. A földrengésveszélyes térségek elhelyezkedésének törvényszerűségei; a földrengések következményei, a cunami. A		<i>Kémia:</i> szerves és szervetlen vegyületek, keverék, ötvözet, ásványok, kőszén, szénhidrogén, halmazállapotok. <i>Biológia-egészségtan:</i> élő anyag, evolúció, rendszertan. <i>Matematika:</i> térbeli

földrengések előrejelzésének lehetőségei és korlátai; a károk mérséklésének lehetőségei példák alapján, a társadalom felelős alkalmazkodása a földrengésveszélyes zónákban; a nemzetközi segítségnyújtás szerepének bemutatása konkrét példa alapján. A felszín alatti és a felszíni magmatizmus jellemzőinek bemutatása; a vulkánosság típusai, összefüggésük a kőzetlemez-szegélytípusokkal; magyarázó ábrák elemzése. Az ütköző kőzetlemez-szegélyek mentén lejátszódó folyamatok összehasonlítása. Mélytengeri árok, peremi medence, üledékfelhalmozódás, szigetív, hegységképződés (orogenezis). A vulkánok, mint a természetes levegőszennyezés egyik forrásai. A geológiai (belső) és a földrajzi (külső) erők felszínformáló munkájának kapcsolata, szerepük bemutatása kontinentális és óceáni példák alapján. Ásványkincsek A legfontosabb kőzetalkotó ásványok felismerése, elkülönítése; a kőzetek csoportosítása, az egyes kőzetcsoportokhoz tartozó főbb kőzettípusok jellemzése; kőzetvizsgálat, kőzetfelismerés. A kőzetek hasznosításának bemutatása példák alapján: közvetlen (pl. terméskő) és átalakítást követő használat (pl. cement, cserép). Ércék és más hasznosítható ásványegyüttesek: példák gyakori ércásványokra, felismerésük, elkülönítésük; magmás és üledékes ércképződés; az ércék gazdasági hasznosításának bemutatása példák alapján. Fosszilis energiahordozók: a kőszén és a szénhidrogének keletkezésének folyamata, gazdasági jelentőségük változása. A bányászatból, a szilárd földfelszín megbontásából eredő környezeti problémák. A nagy tömegű kőzetátalakítás (pl. cementgyártás) és a fenntarthatóság kapcsolatának szemléltetése; az építkezés, ércbányászat, fosszilis energiahordozók kitermelésének és felhasználásnak környezeti következményei információgyűjtés és feldolgozás alapján. A károkozás mérséklésének lehetőségei, a rekultiváció bemutatása példákban. A savas eső hatása a kőzetekre. A sugárzó veszélyes hulladékok tárolására alkalmas kőzetek. A hulladéklerakó kialakításához megfelelő kőzetek. A talaj A talaj mint a legösszetettebb és a társadalmi-gazdasági folyamatok miatt legsérülékenyebb környezeti képződmény jellemzése; a talajképződés folyamatának, összefüggéseinek bemutatása. A talaj szerkezete, szintjeinek jellemzői; az elterjedt zonális és azonális talajok jellemzése a kialakításában szerepet játszó tényezők bemutatásával. Példák megnevezése a fenntarthatóság és a talaj kapcsolatára különböző éghajlati övekben; a talaj környezeti hatásjelző szerepének és a talajpusztulás mérséklési lehetőségeinek bemutatása példák	mozgások elképzelése időegységek, időtartammérés. <i>Fizika:</i> úszás, sűrűség, nyomás, hőmérséklet, erőhatások, szilárd testek fizikai változásai, hullámterjedés. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegelemek időrendjének felismerése. <i>Etika:</i> az erőforrásokkal való etikus gazdálkodás, egyéni és társadalmi érdek. <i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.
---	---

alapján. Földtörténet A kormeghatározás módszerei, a módszerek szerepének összehasonlítása. A földtörténeti időskála elemzése; eon, idő, időszak, kor időegységek rendszere. A Föld belső és felszíni fejlődésének legfontosabb eseményei, azok nyomai bolygónkon; az élet elterjedésének legfontosabb lépcsői, az élet visszahatása a földrajzi, és ezen keresztül a geológiai folyamatokra, a környezet változásának mérőföldkövei; konkrét példák megnevezése, területi előfordulásuk bemutatása.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Geoszféra, földköpeny, asztenoszféra, geotermikus gradiens, kőzetlemez-mozgás, hegységképződés, földrengés, vulkanizmus, szerkezeti mozgás; kőzetalkotó ásvány, magmás, üledékes és átalakult kőzet, ércásvány, ércképződés, agyagásvány, geokémiai körforgás; nagyszerkezeti elem, domborzati forma, rekultiváció; kormeghatározás, földtörténeti eon, idő, időszak, kor.
Topográfiai ismeretek	Gondwana, Pangea, Tethys. Ósföldek (pajzsok) tanult példái. A Kaledóniai-, a Variszkuszi-, a Pacifikus-, az Eurázsiai-hegységrendszer tanult tagjai. Fuji, Vezúv, Etna, Hawaii-szigetek, Teleki-vulkán, Mt. Pelée, Mount St. Helens.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	IV. A légkör földrajza	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	Időjárási elemek és jelenségek felismerése. A felmelegedés, a víz körforgása és halmazállapot-változásai. Az időjárási elemek térbeli és időbeli változásai. A Föld gömb alakjának következményei, az éghajlati övezetesség kialakulásának okai, az egyes éghajlatok előfordulásának területi példái. Éghajlati diagram.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az oksági gondolkodás fejlesztése a légköri folyamatokat alakító tényezők közötti kölcsönhatások alapján. A légkör mint rendszer folyamatainak a Föld egészére gyakorolt hatásának bemutatása. Igény és képesség kialakítása a tevékeny, felelős környezeti magatartásra az emberi tevékenység légköri folyamatokra gyakorolt hatásainak bemutatásával, a személyes felelősség és cselekvés szükségességének felismertetésével. A lokális és a globális kapcsolatának beláttatása a helyi károsító folyamatok globális veszélyforrásokká válásának példáján. Az időjárás okozta veszélyhelyzetek felismertetése, a helyes és mások iránt is felelős cselekvés képességének kialakítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<i>A légkör anyagai és szerkezete</i> A légkört felépítő anyagok csoportosítása, az egyes anyagok légköri folyamatokban betöltött szerepének megismerése. A légkör tartományainak jellemzése, jellemzőik összehasonlítása, szerepük értékelése a földi élet és a gazdaság szempontjából. <i>A levegő felmelegedése</i> A levegő felmelegedésének folyamata, törvényszerűségei; folyamatára		<i>Kémia:</i> gázok jellemzői, gáztörvények, a víz tulajdonságai, kémhatás, kémiai egyenletek, légnyomás, hőmérséklet, áramlások, savas eső.

elemzése, hőmérséklet változásához kapcsolódó egyszerű számítási feladatok megoldása.

A felmelegedést meghatározó és módosító tényezők, hatásuk gazdasági-energetikai hasznosíthatóságának példái.

A felhő- és csapadékképződés

A felhő- és csapadékképződés feltételei, összefüggései, a folyamat bemutatása.

A levegő nedvességtartalmához és a csapadékképződéshez kapcsolódó számítási feladatok megoldása.

A talaj menti és a hulló csapadékok típusainak jellemzése, a csapadék gazdasági jelentőségének ismertetése példákkal.

A levegő mozgása

A légnyomás változásában szerepet játszó tényezők megnevezése; a légnyomás és a szél kialakulásának összefüggései.

A nagy földi légkörzés rendszerének bemutatása; a szélrendszerek jellemzése.

A monszun szélrendszer kialakulásában szerepet játszó tényezők bemutatása, a mérséklet és a forró övezeti monszun összehasonlítása; a jellegzetes helyi szelek és a mindennapi életre gyakorolt hatásuk bemutatása példák alapján.

A ciklon és az anticiklon összehasonlítása, az időjárás alakításában betöltött szerepük igazolása.

Időjárás, időjárási frontok

Az időjárás és a mindennapi élet kapcsolatának bemutatása. Szöveges és képi időjárás-előrejelzés értelmezése; következtetés levonása időjárási adatokból.

A hideg és a meleg front összehasonlítása, jellemző folyamataik bemutatása, példák a mindennapi életet befolyásoló szerepükre.

Felkészülés az időjárás okozta veszélyhelyzetekre, a helyes és másokért is felelős magatartás kialakítása.

A szél és a csapadék felszínformáló tevékenysége

A felszínformáló tevékenységet befolyásoló tényezők összegyűjtése; a pusztító és építő tevékenység által létrehozott jellemzői formák felismerése.

A szél és a csapadék felszínformáló tevékenységének gazdasági következményei.

A légszennyezés következményei

A legnagyobb légszennyező források megnevezése; a szennyeződés élettani, gazdasági stb. következményeinek bemutatása példák alapján.

Az egyén lehetőségeinek és felelősségének feltárása a károsítás mérséklésében, a légköri folyamatok egyensúlyának megőrzésében.

Aktuális légszennyezési információk gyűjtése és feldolgozása.

A légköri szennyező anyagok és következményei: ózonpajzs,

Fizika: gáztörvények, kicsapódás, légnyomás, hőmérséklet, sűrűség, áramlások, sebesség, üvegházhatás.

Biológia-egészségtan: légzés, keringés, légúti betegségek, allergia.

Matematika: százalékszámítás, matematikai eszköztudás alkalmazása.

Informatika: digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.

Etika: az egyéni felelősség felismerése, felelős viselkedés.

üvegházhatás - felmelegedés, savas eső. A légköri szennyezések globális és lokális volta – nemzetközi egyezmények. A környezeti katasztrófák hatása az időjárásra. El Nino jelenség. A szél erőművek.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Állandó, változó és erősen változó gáz; troposzféra, sztratoszféra; üvegházhatás, a hőmérséklet napi és éves járása, izoterma, izobár, hőmérsékleti egyenlítő, fűszél, harmatpont, relatív páratartalom, felhőtípusok, talaj menti csapadék, hulló csapadék; időjárás- előrejelzés, kibocsátás, szállítás, leülepedés, ózonréteg ritkulása (elvékonyodása), globális felmelegedés, savas csapadék, a szél pusztító és építő munkája, erózió.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	V. A vízburok földrajza	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	Az óceánok és a jelentősebb tengerek elhelyezkedése. A folyók felszíninformáló munkájának jellemzői példái, az árvíz. A tavak jellemzői. Hazánk legnagyobb folyói és tavai. Az egyes kontinensek legjelentősebb folyói, tavai. Talajvíz, hévíz fogalma, hazai előfordulásuk példái. Vízszennyezés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vízburokban lezajló folyamatok társadalmi-gazdasági következményeinek felismertetése. Oksági gondolkodás fejlesztése a növekvő termelés és fogyasztás által a vízburokban bekövetkezett változások, az emberiség további sorsát is befolyásoló hatások megvilágításával. A személyes felelősség és cselekvés szükségességének, lehetőségeinek felismertetése, a felelős környezeti magatartás iránti igény kialakítása. A környezeti szemlélet fejlesztése a lokális károsító folyamatok kölcsönhatások révén megvalósuló globális veszélyforrásokká válásának, valamint az egészséges ivóvíz biztosításának egyre nagyobb nehézségei miatt elengedhetetlen ésszerű, takarékos vízfelhasználás beláttatásával. A vízburok folyamatai által okozott veszélyhelyzetek felismertetése és a helyes, mások iránt is felelős cselekvés képességének kialakítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A vízburok tulajdonságai és mozgásai A vízburok tagolódása, az elemek kapcsolódásának, egymáshoz való viszonyának megértése (világtenger, óceánok, tengerek); a tengerek típusainak, jellemzőinek bemutatása példák alapján. A sós és az édes víz eltérő tulajdonságai, következményeinek bemutatása. A tengervíz sótartalmát befolyásoló tényezők földrajzi összefüggéseinek értelmezése. A hullámozgás kialakulása és jellemzői, kapcsolata a parttípusokkal. A tengeráramlást kialakító tényezők összefüggéseinek bemutatása; a hideg és a meleg tengeráramlások példái; a tengeráramlás éghajlatmódosító szerepének bemutatása példákban. A tengerjárást kialakító tényezők összefüggései, a jelenség kapcsolata a torkolatípusokkal. A felszín alatti vizek A felszín alatti vizek típusai, kialakulásuk folyamatának,		<i>Kémia:</i> víz, oldatok, oldódás, szénsav, nitrátok. <i>Fizika:</i> nyomás, áramlások, tömegvonzás, energia. <i>Biológia-egészségtan:</i> eutrofizáció, vízi életközösségek. <i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai

összefüggéseinek bemutatása. Az egyes víztípusok jellemzése, gazdasági jelentőségük megismertetése példák alapján; veszélyeztetettségük okainak és következményeinek feltárása. <i>A felszíni vizek</i> A vízgyűjtő terület, a vízállás, a vízjárás és a vízhozam összefüggéseinek felismerése. A tómedencék kialakulásának típusai példák alapján; a tavak pusztulásához vezető folyamatok, illetve azok összefüggéseinek bemutatása. <i>A víz és a jég felszínformáló munkája</i> A tenger és a folyóvíz felszínformáló munkáját befolyásoló tényezők megismerése; épülő és pusztuló tengerpartok jellemzése; a folyók építő és pusztító munkája következményeinek bemutatása, felszínformálási összefüggéseinek megismerése. A belföldi és a magashegységi jég felszínformáló munkájának összevetése, jellemzése. Jellemző felszínformák felismerése képeken, következtetés kialakulási folyamatra. <i>A karsztosodás</i> A karsztosodás folyamatának bemutatása, a tényezők közötti összefüggések felismerése. A felszíni és felszín alatti karsztformák jellemzése; a jellemző felszínformák felismerése képeken, terepen, következtetés a kialakulás folyamatára. <i>A vízburok mint gazdasági erőforrás</i> A vízgazdálkodás feladatainak értelmezése; az ár- és belvízvédelem szerepének bemutatása hazai példákon; a veszélyhelyzetek kialakulásához vezető folyamatok megismerése; helyes és felelős magatartás veszélyhelyzetekben. A gazdaság vízigénye: kommunális és ipari vízellátás, öntözés, a vízenergia hasznosításának lehetőségei és korlátai. A vízi szállítás jellemzői; a víz mint idegenforgalmi tényező bemutatása hazai és nemzetközi példákon. <i>A vízburok környezeti problémái</i> A legnagyobb szennyező források megnevezése; a szennyeződés élettani, gazdasági stb. következményeinek bemutatása példák alapján; az egyén lehetőségeinek és felelősségének feltárása a károsítás mérséklésében, a vízburok egyensúlyának megőrzésében. Az öntözés okozta környezeti problémák bemutatása. Az ivóvíz-biztosítás nehézségeinek és következményeinek, a vízzel való takarékoság lehetőségeinek megismerése információgyűjtés és feldolgozás alapján. A Föld vízkészletének szennyezettsége – fő szennyező források A lokális vízszennyezés terjedése a víz körforgásával Az ivóvízkészlet mennyiségi	eszközök használata. <i>Etika:</i> az erőforrásokkal való etikus gazdálkodás, egyéni és társadalmi érdek, az egyéni felelősség felismerése, önkéntes segítőmunka.
--	---

és minőségi veszélyeztetettsége (pl.: bányászat hatása a karsztvizekre). A folyószabályozás hatása az élővilágra – árvízvédelem. A sarki jég olvadásának következményei. A vízierőművek építésének ökológiai és társadalmi hatásai. Az ár-apály erőmű, mint a megújuló energiaforrás egyik példája.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Világtenger, beltenger, peremtenger, fajhó, talajvíz, belvíz, rétegvíz, hévíz, vízrendszer, fertő, mocsár, láp, eutrofizáció, lefolyástalan terület, épülő tengerpart, pusztuló tengerpart, szakaszjelleg, gleccser, moréna, karsztjelenség, karsztforma.
Topográfiai ismeretek	Az óceánok és tengerek, tavak, folyók tanult példái. Karib (Antilla)-tenger, Csád-tó, Niger, Tanganyika-tó, Szt. Lőrinc-folyó; Eufrátesz, Holt-tenger, Jenyiszej, Léna, Ebro, Elba, Fekete-tenger, Rajna, Genfi-tó, Gyilkos-tó, Odera, Olt, Szent Anna-tó, Vág, Visztula, Bodrog, Hernád, Mura, Szamos, Száva, szegedi Fehér-tó, Szelidi-tó. Golf-, Észak-atlanti-, Labrador-, Humboldt-, Oja-shio-, Kuro-shio-áramlás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	VI. A földrajzi övezetesség	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	Az éghajlat és az időjárás fogalma, az éghajlati elemek felismerése. Az egyes kontinensek tipikus éghajlatainak és Magyarország éghajlatának jellemzői. Az éghajlati elemek, az éghajlatot alakító és módosító tényezők szerepe. Éghajlati diagram olvasása. Az éghajlati övezetesség okai. A földrajzi övezetek egyedi jellemzői, az övezetekhez kötődő tipikus tájak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az oksági gondolkodás fejlesztése a földrajzi övezetességet kialakító tényezők közötti ok-okozati kapcsolatrendszerek megértésével, az éghajlat más földrajzi tényezők alakításában meghatározó jelentőségének, a természeti adottságok és a mezőgazdasági tevékenység közötti, az éghajlat és a táplálkozás, a napi életvitel közötti összefüggések felismertetésével. A rendszerszemlélet fejlesztése a földrajzi övezetesség elemeinek megismerése során. Annak megértése, hogy az egyes elemekben bekövetkező változások az egész bolygónkra kiterjedő övezetesség rendszerének megbomlásához is vezethetnek és átalakíthatják, illetve létében veszélyeztethetik az egyes társadalmak életterét.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<i>A szoláris és a valódi éghajlati övezetesség</i> A szoláris éghajlati övezetesség kialakulása törvényszerűségeinek, a valódi éghajlati övezetességgel való kapcsolatának, az övezetességet kialakító és módosító tényezők szerepének értelmezése, összefüggéseinek feltárása. Az éghajlati övezetek jellemzőinek változása a környezeti szennyezések hatására – pl.: elsivatagosodás. A lokális szennyezésből adódó mikroklima változások. Az övezetesség rendszerének megerősítése; az éghajlati és a földrajzi övezetesség közötti különbség indoklása.		<i>Fizika:</i> meteorológiai jelenségek fizikai alapjai. <i>Matematika:</i> modellek és diagramok megértése, adatleolvasás. <i>Biológia-egészségtan:</i> életfeltételek, életközösségek, biomok,

A talajtípusok övezetes elrendeződésének bemutatása, az egyes övezetekhez kapcsolódó meghatározó zonális talajtípusok jellemzése. A talajeróziót kiváltó tényezők és következményei. A természetes és mesterséges trágyázás, valamint az öntözés hatása a talaj minőségére. A monokultúra hatása a talaj minőségére. A talaj eltartó képessége és az adott terület gazdasági és társadalmi fejlettsége közötti összefüggés. <i>A forró, a mérsékelt és a hideg földrajzi övezet</i> Az övezetek kialakulása, elrendeződése, az ebben rejlő törvényszerűségek és összefüggések feltárása; az övezetek tagolódásának törvényszerűségei. Az éghajlati jellemzők változásában megfigyelhető törvényszerűségek feltárása, más elemekkel való összefüggéseinek bemutatása. A természetföldrajzi adottságok és az életmód, illetve gazdálkodás kapcsolatának bemutatása; az összefüggések, ok-okozati kapcsolatok feltárása. Övezeteket veszélyeztető környezeti problémák és következményeik bemutatása. <i>A függőleges övezetesség</i> A kialakulás összefüggéseinek, törvényszerűségeinek bizonyítása. A függőleges övezetességben megnyilvánuló területi különbségek bemutatása példák alapján.	ökológiai kapcsolatrendszerek, talaj, az élővilág rendszerezése. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegegységek közötti tartalmi különbségek felismerése. <i>Etika:</i> más kultúrák iránti érdeklődés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szoláris és valódi éghajlati övezetesség, földrajzi övezetesség, övezet, öv, terület, vidék; zonális talaj, természetes élővilág, függőleges övezetesség, erdőhatár, hóhatár.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	VII. Társadalmi folyamatok a 21. század elején	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	A hazai településtípusok legfontosabb jellemzői, a különböző településtípusokon élők jellemző tevékenységei. Települések és szerepköreik konkrét példái. Az egyes kontinensek, kontinensrészek, országok népességének jellemzői, meghatározó jelentőségű települései.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az eltérő kultúrák értékeinek felismertetése, a kultúrák közötti párbeszéd fontosságának, a vallás kultúraformáló szerepének megértetése. Érdeklődés és nyitottság kialakítása más vallások, kultúrák értékeinek megismerése iránt. Az idegen nyelvtudás fontosságának belátása. Bolygónk különböző térségeiben lejátszódó urbanizálódás eltérő vonásainak felismerése, a társadalmi-gazdasági fejlődéssel való összefüggésének belátása. A témához kapcsolódó média hírek kritikus értelmezése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<i>Demográfiai folyamatok a 21. század elején</i> A népességszám-változás időbeli és területi különbségeinek, okainak feltárása, következményeinek megfogalmazása; a fiatal és az öregedő társadalmak jellemzőinek összevetése, következtetés társadalmi folyamatokra, problémákra. A népesség térbeli eloszlását befolyásoló tényezők megismerése,		<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> demográfiai folyamatok; vallás, nemzetiség, a városok kialakulása, urbanizáció

példák megnevezése ritkán és sűrűn lakott területekre. A népesség gazdasági aktivitás szerinti jellemzői (keresők, eltartottak). A demográfiai folyamatokhoz kapcsolódó egyszerű számítási feladatok megoldása, következtetések levonása az eredmények alapján. Napjaink migrációs folyamatainak megismerése, konkrét példáinak bemutatása (pl. hírek, nyomtatott és digitális információforrások alapján), az okok feltárása. A gazdasági jólét – a környezetszennyezés – népesség: a fejlődő és a fejlett országok konfliktusa. A nemzetközi egyezmények szerepe. A Föld eltartó képessége – a fenntartható fejlődés. <i>A népesség összetétele</i> Az emberfajták (nagyasszok) területi elhelyezkedésének bemutatása. Állam, nemzet, nemzetállam, több nemzetiségű állam, nemzetiség fogalmának értelmezése konkrét példák alapján. A nyelvi sokszínűség jellemzése, a világnyelvek szerepének megértése. A világvallások elterjedésének, a vallás kulturális és a társadalmi-gazdasági folyamatokban betöltött szerepének megismerése példák alapján. <i>Településtípusok – urbanizáció</i> A települések csoportosítása különböző szempontok alapján példákkal. A falu és a város fejlődésének, szerepének, jellemzőinek összehasonlítása, példák különböző szerepkört betöltő településekre a szerepkörök átalakulására. Az egyes településtípusokon élők életkörülményének, az életmódjának összevetése; a tanya és a farm összehasonlítása. A városodás és városiasodás fogalmának megismerése, kapcsolatok megértése; az urbanizációs folyamatok összehasonlítása a fejlődő és a fejlett világban; az agglomerációk kialakulásának bemutatása konkrét példákkal; a nagyvárosi élet ellentmondásainak feltárása a témához kapcsolódó szemelvények, adatok felhasználásával. Települések eltűnése a környezeti szennyezés hatására. A település-szerkezet alakítása a környezeti szennyezés figyelembe vételével.	jellemzői. <i>Biológia-egészségtan:</i> emberfajták. <i>Matematika:</i> logikus gondolkodás, matematikai eszközhasználat. <i>Idegen nyelvek:</i> a nyelvtanulás fontossága (motiváció). <i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata. <i>Etika:</i> a vallás szerepe, más kultúrák értékeinek elismerése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nagyassz, természetes szaporodás és fogyás, a népesedési folyamat szakaszai, népességgrobbanás, korfa, fiatalodó társadalom, öregedő társadalom, születéskor várható élettartam, népsűrűség, világnyelv, világvallás, aktív és inaktív népesség, munkanélküliség, vendégmunkás; tanya, farm, falu, város, városszerkezet, agglomeráció.
Topográfiai ismeretek	Nyugat-európai, észak-amerikai és kelet-ázsiai népességtömörülés, a világvallások központjai.

Négy évfolyamos gimnázium emelt óraszámú képzés

9. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra (36 hét, heti 1 óra)

17

Órakeret felosztása:

Új anyag feldolgozása	30 óra
Összefoglalás, ellenőrzés	6 óra
Összesen:	36 óra

Témakörök	Óraszám
I. A Föld kozmikus környezete	3
II. A földi tér ábrázolása	3
III. A Föld mint kőzetbolygó szerkezete és folyamatai	7
IV. A légkör földrajza	5
V. A vízburok földrajza	5
VI. A földrajzi övezetesség	6
VII. Társadalmi folyamatok a 21. század elején	5
Év végi rendszerezés	2
Összesen	36

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	I. A Föld kozmikus környezete	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	A Föld mint égitest jellemzői. A Föld mozgásai és azok következményei (napszakok, évszakok váltakozása, időszámítás). Alapvető tájékozottság a térbeli és az időbeli nagyságrendekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A modellhasználat fejlesztése a Naprendszer keletkezéséről és felépítéséről alkotott elképzelések tudománytörténeti jelentőségének megértésén keresztül. A csillagászati térben való tájékozódási képesség fejlesztése, helyes elképzelés kialakítása a csillagászati adatok (távolságok) nagyságrendjéről. Az elvont gondolkodás fejlesztése az egyedi és közös jellemzők felismertetésével a Föld és bolygó szomszédainak példáján. A rendszerfogalom fejlesztése a Naprendszer felépítésében megfigyelhető törvényszerűségek felismerésével. A Föld mozgásaiból adódó jelenségek törvényszerűségeinek felismertetése, bolygónk életére gyakorolt hatásának megértetése. A tudományos és az áltudományos elméletek közötti különbség megvilágítása az asztrológia (csillagjóslás) példáján.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Számítsa ki a Nap delelési magasságát a nevezetes időpontokban bármely földrajzi helyen. Alkalmazza feladatmegoldásban a dátumválasztó vonalat. Legyen képes szövegek értelmezésére, a mesterséges égitestek, szondák jelentőségének bemutatására a Naprendszer és más galaxisok megismerésében. A mesterséges égitestek szerepe a térinformatikában.		<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> az ó- és a középkor tudományos gondolkodása. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mitológia. <i>Fizika:</i> a bolygómozgás törvényei, a tömegvonzás törvénye, forgómozgás, viszonyítási rendszer, a csillagok energiatermelése, elektromágneses sugárzás, részecskesugárzás, nyomás, hőmérséklet, erő-ellenő, űrkutatás. <i>Matematika:</i> logika, matematikai eszközhasználat. <i>Biológia-egészségtan:</i> az élet fogalma <i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, tér(geo)informatikai eszközök használata.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	földközéppontú (geocentrikus) és napközéppontú (heliocentrikus) világkép, csillagkép, csillagrendszer, galaxis, extragalaxis, a Nap gömbhéjai, plazma, termionukleáris folyamat, fotoszféra, kromoszféra, napkitörés, napszél, napfolt, sarki fény, holdtenger, kráter, törpebolygó, góforgási ellipszoid, zenit, ekliptika, közép napidő, napév, világidő, delelési magasság, dátumválasztó vonal, űrszonda, geoszinkron és geostacionárius pálya, Ptolemaiosz, Kopernikusz, G. Bruno, Galilei, Kepler, Newton, J. Gagarin, N. Armstrong, E. Aldrin, Galaktika (Galaxis), Juliánus-naptár, Gergely-naptár, Androméda-köd	
Tematikai egység/ Fejlesztési cél	II. A földi tér ábrázolása	Órakeret 3 óra

Előzetes tudás	A térkép és a földgömb fogalma, ábrázolása és méretaránya. Szemléleti térképolvasás. A földrajzi fókahálózat elemeinek használata, tájékozódás a fókahálózat segítségével.				
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A logikai térképolvasás képességének kialakítása; gyakorlottság kialakítása különböző típusú térképek információforrásként való használatában (közölt információk felismerése, értelmezése, felhasználása). A modern technikai rendszerek szerepének bemutatása a Föld megismerésében és gyakorlati célok megvalósításában.				
<table border="1"> <tr> <th>Ismeretek/fejlesztési követelmények</th><th>Kapcsolódási pontok</th></tr> <tr> <td> Tudjon tényeket leolvasni légi és űrfelvételekről. Értse, hogy a térképek készítésekor a különböző ábrázolási célok érdekében különböző módszereket alkalmaznak. A műholdak csoportosítása pályatípus és feladat alapján, földmegfigyelő műhold-családok; a műholdfelvételek típusai és alkalmazásuk lehetőségei, földi képződmények, jelenségek azonosítása műholdfelvételeken. A GPS működési elve és jelentősége; a földrajzi információs rendszer (GIS) fogalma, jelentőségének igazolása mai térbeli adatbázisok példáin. Példák gyűjtése a digitális térképi alkalmazások, illetve térinformatikai rendszerek mindennapi életben való sokoldalú felhasználhatóságára (pl. veszély előrejelzése, környezet károsodásának felismerése). </td><td> <i>Matematika:</i> arányszámítás, mértékegységek. <i>Informatika:</i> adat, információ, adatbázis, digitális információforrások használata, tér(geo)informatikai eszközök használata. <i>Fizika:</i> űrkutatás, mesterséges égitestek. </td></tr> </table>		Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	Tudjon tényeket leolvasni légi és űrfelvételekről. Értse, hogy a térképek készítésekor a különböző ábrázolási célok érdekében különböző módszereket alkalmaznak. A műholdak csoportosítása pályatípus és feladat alapján, földmegfigyelő műhold-családok; a műholdfelvételek típusai és alkalmazásuk lehetőségei, földi képződmények, jelenségek azonosítása műholdfelvételeken. A GPS működési elve és jelentősége; a földrajzi információs rendszer (GIS) fogalma, jelentőségének igazolása mai térbeli adatbázisok példáin. Példák gyűjtése a digitális térképi alkalmazások, illetve térinformatikai rendszerek mindennapi életben való sokoldalú felhasználhatóságára (pl. veszély előrejelzése, környezet károsodásának felismerése).	<i>Matematika:</i> arányszámítás, mértékegységek. <i>Informatika:</i> adat, információ, adatbázis, digitális információforrások használata, tér(geo)informatikai eszközök használata. <i>Fizika:</i> űrkutatás, mesterséges égitestek.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok				
Tudjon tényeket leolvasni légi és űrfelvételekről. Értse, hogy a térképek készítésekor a különböző ábrázolási célok érdekében különböző módszereket alkalmaznak. A műholdak csoportosítása pályatípus és feladat alapján, földmegfigyelő műhold-családok; a műholdfelvételek típusai és alkalmazásuk lehetőségei, földi képződmények, jelenségek azonosítása műholdfelvételeken. A GPS működési elve és jelentősége; a földrajzi információs rendszer (GIS) fogalma, jelentőségének igazolása mai térbeli adatbázisok példáin. Példák gyűjtése a digitális térképi alkalmazások, illetve térinformatikai rendszerek mindennapi életben való sokoldalú felhasználhatóságára (pl. veszély előrejelzése, környezet károsodásának felismerése).	<i>Matematika:</i> arányszámítás, mértékegységek. <i>Informatika:</i> adat, információ, adatbázis, digitális információforrások használata, tér(geo)informatikai eszközök használata. <i>Fizika:</i> űrkutatás, mesterséges égitestek.				
Kulcsfogalmak/fogalmak	ptolemaioszi térkép, sík-, henger-, kúpvetület, vetületek torzítása, területtartó és szögtartó vetület, síkrajz, domborzatrajz, névrajz, domborzati alapelemek, lejtőszög, álláspont-meghatározás, területszámítás, metszetszerkesztés, felbontó-képesség, GIS (Földrajzi Információs Rendszer), Landsat, Spot műholdak, Eumetsat				

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	III. A Föld mint kőzetbolygó szerkezete és folyamatai	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	A Föld alakja, felépítésének egyszerű modellje. A szárazföldek és az óceánok elhelyezkedése. Elemi tájékozottság a földtörténet időrendjéről. Az alapvető domborzati és felszínformák felismerése, jellemzőik ismerete. A leggyakoribb hazai üledékes és vulkáni kőzetek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kőzetbolygó mint összetett, törvényszerűségek alapján változó rendszer bemutatása. Az oksági gondolkodás erősítése anyagok különböző körülmények közötti eltérő fizikai viselkedésének bemutatásával. Helyes időképzet kialakítása időnagyságrendek összevetése, az események sorrendiségének felismerése révén. A környezet iránti felelősségérzet növelése az ásványkincs-készletek véges hasznosíthatóságának példáján. Olyan képesség és szemlélet kialakítása, amely a pozitív hatások, a lehetséges környezeti kockázatok és az egymással ütköző érdekek felismerésére révén hozzájárul, a tanultakat felhasználni képes, megalapozott érvelés iránti igény kialakulásához.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Ismertesse a vulkáni működés jellegét és helyét meghatározó tényezőket.		Kémia: szerves és szervetlen vegyületek,

Magyarázza és mutassa be példákon a lemezmozgások, a kőzetek keletkezése és átalakulása kapcsolatát, a kőzetek anyagainak körforgását. Tegyen megállapításokat a kőzet ásványos összetételére mikroszkópos vizsgálatok alapján. Ismerje fel a kéregszerkezet és az ásványkincsek előfordulása közötti kapcsolatokat. Mutassa be a Föld nagyszerkezeti egységeinek kialakulását és átalakulásukat a földtörténeti idők folyamán. Legyen képes (képeken, ábrákon) felismerni, megkülönböztetni a nagy szerkezeti egységeket. Tudja magyarázni a nagyszerkezeti egységek formakincsének kialakulását. Legyen képes (képeken, ábrákon) felismerni, megkülönböztetni a felszínformákhoz kapcsolódó tájakat, tudja elhelyezni ezeket a kontinenseken és a földrajzi övezetekben. Soroljon fel topográfiai példákat a kőzetlemezhatárookra, és tudja megmutatni, felismerni azokat a térképen. Hasonlítsa össze adatok és ábrák alapján az egyes gömbhéjak jellemző kémiai összetételét, hőmérsékleti, nyomás- és sűrűségviszonyait. Ismerje a földmágnesség és a tájékozódás kapcsolatát. Bizonyítsa a domborzati jellemzők, a gazdálkodási mód és a talajpusztulás összefüggéseit	keverék, ötvözet, ásványok, kőszén, szénhidrogén, halmazállapotok. <i>Biológia-egészségtan:</i> élő anyag, evolúció, rendszertan. <i>Matematika:</i> térbeli mozgások elképzelése időegységek, időtartammérés. <i>Fizika:</i> úszás, sűrűség, nyomás, hőmérséklet, erőhatások, szilárd testek fizikai változásai, hullámterjedés. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegelemek időrendjének felismerése. <i>Etika:</i> az erőforrásokkal való etikus gazdálkodás, egyéni és társadalmi érdek. <i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, tér(geo)informatikai eszközök használata.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	földtan (geológia), ásványtan, kőzettan, viszonylagos (relatív) és tényleges (abszolút) kormeghatározás, vezérkövület, paleomágnesség, őskontinens, kambrium, ordovícium, szilur, devon, karbon, perm, triász, jura, kréta, eocén, oligocén, miocén, pliocén, glaciális, interglaciális, periglaciális területek biológiai evolúció, mágneses deklináció, térrövidülés, nehéz-, színes- és nemesfémérc, bázisos-, savanyú- és semleges vulkáni kőzet, telér, bazaltfenntű, kráter- és kaldérakúpos tűzhányó, forrópontos vulkán, fumarola, szolfatára, mofetta, savanyúvíz, fészekmélység, földrengéshullám, tengerrengés, cunami, Richter-skála, Mercalli-skála, geoszinklinális, hegységképződési szakaszok: üledékfelhalmozódás, tektogenezis, orogenezis, redőboltozat, redőteknő, áttolt redő, diorit, gabbró, konglomerátum, breccsa, gipsz, kálisó kőzetanyag-körforgás, magmás ércképződés, üledékes ércképződés, ásványi nyersanyag, megfiatalított röghegység (láncos röghegység), lánchegység, tökéletes és tökéletlen síkság, kémiai és biológiai mállás, lejtős tömegmozgás (csuszamlás, suvadás, omlás), talajfolyás, löszforma, hágó, szoros, tundratalaj, laterit, terra rossa, sivatagi talajok, láptalaj, réttalaj, rendzina, vázталajok, szikesedés termőképesség,

	indikátor szerep, Wegener, Pangea, Panthalassza, Laurázsia, Gondwana, Tethys, Dokucsajev.
Topográfiai ismeretek	Gondwana, Pangea, Tethys. Ósföldek (pajzsok) tanult példái. A Kaledóniai-, a Variszkuszi-, a Pacifikus-, az Eurázsiai-hegységrendszer tanult tagjai. Fuji, Vezúv, Etna, Hawaii-szigetek, Teleki-vulkán, Mt. Pelée, Mount St. Helens.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	IV. A légkör földrajza	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Időjárási elemek és jelenségek felismerése. A felmelegedés, a víz körforgása és halmazállapot-változásai. Az időjárási elemek térbeli és időbeli változásai. A Föld gömb alakjának következményei, az éghajlati övezetesség kialakulásának okai, az egyes éghajlatok előfordulásának területi példái. Éghajlati diagram.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az oksági gondolkodás fejlesztése a légköri folyamatokat alakító tényezők közötti kölcsönhatások alapján. A légkör mint rendszer folyamatainak a Föld egészére gyakorolt hatásának bemutatása. Igény és képesség kialakítása a tevékeny, felelős környezeti magatartásra az emberi tevékenység légköri folyamatokra gyakorolt hatásainak bemutatásával, a személyes felelősség és cselekvés szükségességének felismertetésével. A lokális és a globális kapcsolatának beláttatása a helyi károsító folyamatok globális veszélyforrásokká válásának példáján. Az időjárás okozta veszélyhelyzetek felismertetése, a helyes és mások iránt is felelős cselekvés képességének kialakítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Nevezzen meg trópusi ciklonokat, helyi szeleket, szélrendszereket (tornádó, parti szél, hegy-völgyi szél, városi szél), mutassa be jellegzetességeiket. Ismerje a főn kialakulását és jelentőségét. Mutassa be ábra segítségével a függőleges légmozgások és a szelek kapcsolatát. Ismerje a hőmérsékleti egyenlítő fogalmát és szerepét. Ismertesse a passzát és a forró övezeti monszun szélrendszer kapcsolatát. Tudjon magyarázó ábrát készíteni a monszun szélrendszerek kialakulásáról. Legyen képes légköri képződmények felismerésére időjárási térképeken és műholdfelvételeken. Tudjon az éghajlati elemekkel kapcsolatos tematikus térképeket és klímadiagramokat összehasonlítani, adatokból diagramot szerkeszteni, szöveges forrásanyagot feldolgozni.		Fizika: gáztörvények, kicsapódás, légnyomás, hőmérséklet, sűrűség, áramlások, sebesség, üvegházhatás. Biológia-egészségtan: légzés, keringés, légúti betegségek, allergia. Matematika: százalékszámítás, matematikai eszköztudás alkalmazása. Informatika: digitális információforrások használata, tér(geo)informatikai eszközök használata. Etika: az egyéni felelősség felismerése, felelős viselkedés.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	őslégkör, mai légkör, termoszféra, ionoszféra, exoszféra, tropo-, sztrato- és mezopauza, fordított hőrétegződés (hőmérsékleti inverzió), a felmelegedést és lehűlést módosító tényezők, napfénytartam, tenyészidőszak, hőösszeg, lejtőkitettség, napállandó, okklúziós front, trópusi ciklon (hurrikán, tájfun, orkán), tornádó, helyi szelek (parti szél, hegy-völgyi szél, városi szél), főn, ITCZ, futóáramlás, cirrus, stratus, cumulus, kondenzációs mag, áramlási és sugárzási köd, izohiéta, mikroklima, városklima, defláció, szélmarás, barkán, deflációs tanúhegy, felszíni leöblítés, vonalas erózió, emisszió, transzmisszió, immisszió, savas ülepedés, Azori-, Szibériai-anticiklon, Elő-ázsiai (iráni) minimum, Izlandi minimum, Nyugati-szél áramlás, Egyenlítői áramlások
------------------------------------	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	V. A vízburok földrajza	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Az óceánok és a jelentősebb tengerek elhelyezkedése. A folyók felszíninformáló munkájának jellemzői példái, az árvíz. A tavak jellemzői. Hazánk legnagyobb folyói és tavai. Az egyes kontinensek legjelentősebb folyói, tavai. Talajvíz, hévíz fogalma, hazai előfordulásuk példái. Vízszennyezés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vízburokban lezajló folyamatok társadalmi-gazdasági következményeinek felismertetése. Oksági gondolkodás fejlesztése a növekvő termelés és fogyasztás által a vízburokban bekövetkezett változások, az emberiség további sorsát is befolyásoló hatások megvilágításával. A személyes felelősség és cselekvés szükségességének, lehetőségeinek felismertetése, a felelős környezeti magatartás iránti igény kialakítása. A környezeti szemlélet fejlesztése a lokális károsító folyamatok kölcsönhatások révén megvalósuló globális veszélyforrásokká válásának, valamint az egészséges ivóvíz biztosításának egyre nagyobb nehézségei miatt elengedhetetlen ésszerű, takarékos vízfelhasználás beláttatásával. A vízburok folyamatai által okozott veszélyhelyzetek felismertetése és a helyes, mások iránt is felelős cselekvés képességének kialakítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A tengervíz sótartalmát befolyásoló tényezők földrajzi összefüggéseinek értelmezése térképpel. Mutassa be a földrajzi tényezők összefüggéseinek alkalmazásával a sótartalom változását egy hosszúsági kör mentén. A tengeráramlást kialakító tényezők összefüggéseinek bemutatása; a hideg és a meleg tengeráramlások példái; a tengeráramlás éghajlatmódosító szerepének bemutatása példákban. A tengerjárást kialakító tényezők összefüggései, a jelenség kapcsolata a torkolatípusokkal. A vízgyűjtő terület, a vízállás, a vízjárás és a vízhozam összefüggéseinek felismerése. Bizonyítsa példákkal térkép alapján a domborzat és a szakaszjelleg összefüggését, térbeli változását. A tómedencék kialakulásának típusai példák alapján; a tavak pusztulásához vezető folyamatok, illetve azok összefüggéseinek bemutatása. Következtessen a térkép segítségével a tavak		<i>Kémia:</i> víz, oldatok, oldódás, szénsav, nitrátok. <i>Fizika:</i> nyomás, áramlások, tömegvonzás, energia. <i>Biológia-egészségtan:</i> eutrofizáció, vízi életközösségek. <i>Informatika:</i> digitális információforrások használata,

keletkezésére elhelyezkedésük, alakjuk, mélységük alapján. Ismerje fel a tavak állapotát fényképeken, ábrákon. Értékelje és alkosson véleményt néhány példa alapján a mesterséges tavak létrehozásának céljairól és környezeti következményeiről. Jellemző felszinformák felismerése képeken, következtetés kialakulási folyamatra. A karsztosodás folyamatának bemutatása, a tényezők közötti összefüggések felismerése. Ismerje a mészkő oldódásának kémiai folyamatát, a talaj- és növényborítottság szerepét a karsztosodásban. Az ivóvíz-biztosítás nehézségeinek és következményeinek, a vízzel való takarékoság lehetőségeinek megismerése információgyűjtés és feldolgozás alapján.	<i>tér(geo)informatikai eszközök használata.</i> <i>Etika: az erőforrásokkal való etikus gazdálkodás, egyéni és társadalmi érdek, az egyéni felelősség felismerése, önkéntes segítőmunka.</i>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	hidrológia, földközi tenger, pozitív és negatív hőmérsékleti anomália, tengeri vízkörzés, szökőár, vakár, vihardagály, hullámmorajlás, hullámtörés, tengerszem, maradvány-, dolina-, polje-, kráter-, kaldérató, eutrofizáció, sodorvonal, alsó-, közép-, felső- szakaszjelleg, jégképződés, firn (csonthó), kárfülke, vásott szikla, oldal-, középmoréna, morénasíkság, ősfolyamvölgy, vándorkő, abrázió, abráziós torony, abráziós kapu folyóterasz, szoros, szurdok, kanyon, közműolló, nitrátosodás, vízforgatás, csápos kút, artézi kút, mechanikai, biológiai és kémiai szennyvíztisztítás, vízkészlet
Topográfiai ismeretek	Az óceánok és tengerek, tavak, folyók tanult példái. Karib (Antilla)-tenger, Csád-tó, Niger, Tanganyika-tó, Szt. Lőrinc-folyó; Eufrátesz, Holt-tenger, Jenyiszej, Léna, Ebro, Elba, Fekete-tenger, Rajna, Genfi-tó, Gyilkos-tó, Odera, Olt, Szent Anna-tó, Vág, Visztula, Bodrog, Hernád, Mura, Szamos, Száva, szegedi Fehér-tó, Szelidi-tó. Golf-, Észak-atlanti-, Labrador-, Humboldt-, Oja-shio-, Kuro-shio-áramlás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	VI. A földrajzi övezetesség	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Az éghajlat és az időjárás fogalma, az éghajlati elemek felismerése. Az egyes kontinensek tipikus éghajlatainak és Magyarország éghajlatának jellemzői. Az éghajlati elemek, az éghajlatot alakító és módosító tényezők szerepe. Éghajlati diagram olvasása. Az éghajlati övezetesség okai. A földrajzi övezetek egyedi jellemzői, az övezetekhez kötődő tipikus tájak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az oksági gondolkodás fejlesztése a földrajzi övezetességet kialakító tényezők közötti ok-okozati kapcsolatrendszer megértésével, az éghajlat más földrajzi tényezők alakításában meghatározó jelentőségének, a természeti adottságok és a mezőgazdasági tevékenység közötti, az éghajlat és a táplálkozás, a napi életvitel közötti összefüggések felismertetésével. A rendszerszemlélet fejlesztése a földrajzi övezetesség elemeinek megismerése során. Annak megértése, hogy az egyes elemekben bekövetkező változások az egész bolygónkra kiterjedő övezetesség rendszerének megbomlásához is vezethetnek és átalakíthatják, illetve létében veszélyeztethetik az egyes	

	társadalmak életterét.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Mutassa be az összefüggéseket és a törvényszerűségeket a földrajzi övezetesség elemeinek kapcsolatrendszerében (talajképződés folyamata, vízháztartást befolyásoló tényezők, felszínformálódási folyamatok). Tudjon példákat mondani az övezetesség és a táj eltartóképeségének kapcsolatára, az övezetesen elrendeződő természeti erőforrásokra. Tudja térképen megmutatni, munkatérképre berajzolni az életközösségek környezetkárosodással leginkább sújtott területeit. Mondjon példákat arra, hogyan kezeli a társadalom az övezetek, övek, területek környezeti problémáit. Ismerjen fel öveget, területeket/vidéket klímadiagramok alapján. Tudjon tematikus térképek összehasonlításával komplexen jellemezni éghajlati övezeteket, öveget, területeket/vidéket. Legyen képes az övezetességet bemutató komplex szelvény elemzésére. Igazolja éghajlati diagramok és keresztmetszeti ábrák összehasonlító elemzésével a kontinentalitás NY-K irányú változását Euráziában. Ismertesse a füves pusztát, a sztyeget, a préri és a pampa területi különbségeit. Indokolja a mediterrán és a mérsékelt övezeti monszun éghajlat elhelyezkedését, eltérő jellemzőit. Legyen képes függőleges övezetességet bemutató keresztmetszvényt készíteni, képeket, ábrákat, szövegeket elemezni. Hasonlítsa össze a növénytermesztés vízszintes és függőleges övezetességgel összefüggő rendszerét.	<i>Fizika:</i> meteorológiai jelenségek fizikai alapjai. <i>Matematika:</i> modellek és diagramok megértése, adatleolvasás. <i>Biológia-egészségtan:</i> életfeltételek, életközösségek, biomok, ökológiai kapcsolatrendszerek, talaj, az élővilág rendszerezése. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegegységek közötti tartalmi különbségek felismerése. <i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, tér(geo)informatikai eszközök használata. <i>Etika:</i> más kultúrák iránti érdeklődés.
Kulcsfogalmak/fogalmak	vízháztartás, talajképződés sajátossága, az övezet és táj eltartóképesége, mezőgazdasági művelési mód, galériaerdő, erdős, cserjés, füves szavanna, monszungazdálkodás, macchia, pampa, préri, sztyeg, tőzegtőzhaláp, fahatár

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	VII. Társadalmi folyamatok a 21. század elején	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	A hazai településtípusok legfontosabb jellemzői, a különböző településtípusokon élők jellemző tevékenységei. Települések és szerepkörök konkrét példái. Az egyes kontinensek, kontinensrészek, országok népességének jellemzői, meghatározó jelentőségű települései.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az eltérő kultúrák értékeinek felismertetése, a kultúrák közötti párbeszéd fontosságának, a vallás kultúraformáló szerepének megértetése. Érdeklődés és nyitottság kialakítása más vallások, kultúrák értékeinek megismerése iránt. Az idegen nyelvtudás fontosságának belátása.	

	Bolygónk különböző térségeiben lejátszódó urbanizálódás eltérő vonásainak felismerése, a társadalmi-gazdasági fejlődéssel való összefüggésének belátása. A témához kapcsolódó médiahírek kritikus értelmezése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Mutassa be a népesedési szakaszok és a korfa alakjának összefüggését.		<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> demográfiai folyamatok; vallás, nemzetiség, a városok kialakulása, urbanizáció jellemzői.
Mondjon példákat a népességvándorlások típusaira, kapcsolja össze azokat történelmi eseményekkel, illetve a népesség mai eloszlásával.		
Bizonyítsa statisztikai adatok alapján az urbanizálódás és a gazdasági fejlettség összefüggéseit.		
Mutassa be a foglalkozási átrétegződés okait és módjait.		
Értse a nagyrosszok kialakulásának földrajzi és környezeti okait.		
Ismertesse a városokba áramlás eltérő okait a Föld különböző gazdasági fejlettségű térségeiben.		<i>Biológia-egészségtan:</i> emberfajtak.
Mutassa be a tanyavilág kialakulásának okait. Hasonlítsa össze a tanyát és a farmot.		<i>Matematika:</i> logikus gondolkodás, matematikai eszközhasználat.
Ismerje föl ábrákon és képeken a különböző földrajzi övezetek és övek településképének, építkezési módjának sajátosságait		<i>Idegen nyelvek:</i> a nyelvtanulás fontossága (motiváció).
		<i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, tér(geo)informatikai eszközök használata.
		<i>Etika:</i> a vallás szerepe, más kultúrák értékeinek elismerése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	népességföldrajz, demográfia, nagyrossz, alrassz, keveréknépek, őslakos (bennszülött), természeti vallás, indoeurópai és uráli nyelvcsalád, hagyományos, átalakult, városias/modern falu, ellenvárosodás (dezurbanizáció), elővárosodás, kertváros, reurbanizáció, sokközpontú agglomeráció, körgyűrűs-övezetes városszerkezet, slum, gettó, városba vonzó és taszító tényezők, óriásváros, megalopolisz (mammutváros), mezőváros, vásárváros	
Topográfiai ismeretek	Nyugat-európai, észak-amerikai és kelet-ázsiai népességtömörülés, a világvallások központjai.	

Négy évfolyamos gimnázium alapóraszámú képzés

10. évfolyam

Éves óraszám: 72 óra (36 hét, heti 2 óra)

Órakeret felosztása:

Új anyag feldolgozása	57 óra
Összefoglalás, ellenőrzés	15 óra
Összesen:	72 óra

Témakörök	Óraszám
I. A világgazdaság jellemző folyamatai	14
II. Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában	14
III. A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában	14
IV. Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői	14
V. Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdőjelei	10
Év végi rendszerezés	6
Összesen	72

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	I. A világgazdaság jellemző folyamatai	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Alapvető gazdasági fogalmak: gazdaság, ipar, mezőgazdaság, szolgáltatás bevétele, kiadás adósság. A család, mint a legkisebb gazdasági közösség működése. A világ meghatározó jelentőségű országainak alapvető gazdasági jellemzői. Magyarország gazdaságának fő vonásai	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A globalizáció fogalmának megértetése, a jellemzők, a mozgatórugók, a folyamat ellentmondásainak felismertetése. A pénzvilág alapvető folyamatainak megértetése, intézményrendszerének megismertetése, az ismeretek mindennapi pénzügyi helyzetekben való alkalmazási képességének kialakítása. A hitelfelvétel esetleges veszélyeinek beláttatása. Érdeklődés felkeltése a napi pénzügyi-gazdasági folyamatok megismerése iránt. A témához kapcsolódó, médiában megjelenő hírek kritikus értelmezése. Pénzügyi döntések mérlegelési képességének, a vállalkozó szellemű, kreatív állampolgárrá válás igényének kialakítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Nemzetgazdaságok és a világgazdaság A nemzetgazdaságok átalakuló szerepének megértése, az állam piacgazdaságban betöltött szerepének megismerése. A gazdasági fejlettség összehasonlítására alkalmas mutatók értelmezése, a területi különbségeinek példái: a centrum és periféria térségek jellemzői, kapcsolatrendszerük sajátos vonásai. Különböző típusú statisztikai forrásokból gyűjtött fejlettséget tükröző adatsorok értelmezése. A gazdaság szerveződését befolyásoló természeti és társadalmi telepítő tényezők megismerése, szerepük átalakulásának példái. A gazdasági szerkezet, az egyes ágazatok változó szerepének megértése, a gazdasági szerkezet és társadalmi-gazdasági fejlettség összefüggéseinek bemutatása országpéldákon. A gazdasági és a foglalkozási szerkezet kapcsolatának felismerése, a foglalkozási átrétegződés bemutatása példák alapján. <i>A gazdasági ágazatok környezetszennyező hatása.</i> Integrációs folyamatok Az együttműködések kialakulásában szerepet játszó tényezők értékelése; az integrációk fejlődési szintjeinek összehasonlítása, az együttműködés előnyeinek feltárása. A legfontosabb nemzetközi integrációk jellemzése. A globalizáció A globalizáció értelmezése, feltételei, jellemzése; a transznacionális vállalatok (TNC) működésének, a termelésszervezés sajátosságainak bemutatása vállalatpéldákon; a globalizáció és a TNC-k kapcsolatának felismerése. A globalizáció következményeinek, mindennapi életünkre gyakorolt hatásának bemutatása.		Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: az eltérő gazdasági fejlettség történelmi alapjai, Európa a 20. század második felében, gazdaságtörténet. Matematika: statisztikai adatok értelmezése, kamatszámítás. Etika: a pénz szerepe a mindennapi életben. Informatika: digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata. Technika, életvitel és gyakorlat: a családi gazdálkodás, a jövedelem, hitelfelvétel.

<i>A monetáris világ</i> A működőtőke és a pénztőke áramlásának jellemzői; a mindennapok pénzügyi folyamatai, a pénzügyi szolgáltatások megismerése (folyószámla, hitel, befektetés, értékpapírok, valuta), a tőzsde működésének jellemzői. Az infláció kialakulásában szerepet játszó tényezők bemutatása, az infláció következményeinek mérlegelése. A hitelfelvétel és az eladósodás összefüggéseinek felismerése az egyén, a nemzetgazdaság és a világgazdaság szintjén; az eladósodás és az adósságválság kialakulásának folyamata, az összefüggések feltárása. A nemzetközi pénzügyi szervezetek szerepének és feladatainak megismerése. A gazdasági, pénzügyi folyamatokhoz kapcsolódó hírek, adatok gyűjtése, értelmezése, vélemények ütköztetése; egyszerű valutaátváltási feladatok megoldása.	
Kulcsfogalmak/fogalmak	Gazdasági szerkezet, GDP, GNI, piacgazdaság, költségvetés, integráció, területi fejlettségi különbség, K+F, globalizáció, pénztőke, működőtőke, adósságválság, Nemzetközi Valutaalap (IMF), Világbank, WTO, OECD.
Topográfiai ismeretek	A világ meghatározó jelentőségű tőzsdéinek helyszínei.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	II. Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Magyarország és a Kárpát-medence természetföldrajzi jellemzői. Magyarország társadalmi-gazdasági jellemzői, területi sajátosságainak vonásai, értékei és problémái.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarsághoz, a hazához, a szűkebb és tágabb környezetükhöz való kötődés megerősítése hazánk természeti, társadalmi, kulturális és tudományos értékeinek megismertetésével. A kedvezőtlen népesedési folyamatok társadalmi, gazdasági következményeinek beláttatása. A kreatív, vállalkozó szemléletű gondolkodás megalapozása az egyén, a helyi és a regionális közösségek gazdaságfejlesztésében betöltött szerepének, lehetőségeinek felismertetésével. Az érdeklődés felkeltése a szűkebb és tágabb környezetüket érintő társadalmi-gazdasági folyamatok, illetve fejlesztések, döntések megismerése iránt. A földrajzi ismeretek alkalmazási képességének kialakítása a hazai földrajzi térben; a hazánkkal, a Kárpát-medencével kapcsolatos társadalmi-gazdasági tartalmú információk, hírek értelmezése, a kritikai gondolkodás fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<i>A magyarországi társadalmi-gazdasági fejlődés jellemzői</i> A természeti és társadalmi erőforrások jellemzése. A gazdasági rendszerváltás következményeinek bemutatása. Napjaink jellemző társadalmi és gazdasági folyamatainak megismerése, a társadalmi– gazdasági fejlődésre gyakorolt hatásuk bemutatása példák alapján.		<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Magyarország történelme.

<i>A magyarországi régiók földrajzi jellemzői</i> Az egyes régiók jellemző erőforrásainak megismerése, földrajzi adottságainak összehasonlító értékelése; a társadalmi– gazdasági központok megismerése. A társadalmi– gazdasági fejlődés és fejlettség területi különbségeinek bemutatása, az összefüggések feltárása, a lehetséges fejlődési utak, húzóágazatok prognosztizálása. A védelem alatt álló természeti, kulturális értékek, nemzeti parkok, világörökségi helyszínek értékeinek rendszerezése, idegenforgalmi szerepük feltárása. Az idegenforgalom társadalmi adottságainak (infrastruktúra, szolgáltatások) értékelése, a legfontosabb idegenforgalmi célpontok bemutatása. <i>Az országhatáron átívelő kapcsolatok</i> A regionális szerveződések földrajzi alapjainak feltárása; eurorégiók a Kárpát– medencében, működésük értelmezése. Hazánk Európai Unióban betöltött szerepének megismerése, nemzetközi gazdasági kapcsolataink bemutatása. Hazánk környezeti állapota és az Unió környezetpolitikája. A gazdasági rendszerváltásból adódó sajátosságok. Hazánk szerepe a különböző regionális együttműködésekben. Regionális környezeti együttműködés		<i>Vizuális kultúra:</i> az épített környezet értékei. <i>Biológia-egészségtan:</i> védett növények és állatok. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> hazai tájakról készült leírások. <i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata. <i>Etika:</i> kulturális érték, a hazánkban élő nemzetiségek kulturális értékeinek tisztelete.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Természeti és társadalmi erőforrások, gazdasági rendszerváltozás, eladósodás, működőtőke-befektetés, területi fejlettségek különbség, tranzitforgalom, gazdasági szerkezetváltás, húzóágazat, idegenforgalom, személygépkocsi-gyártás, vegyipar, ipari park, hungarikum, nyitott gazdaság, eurorégió.	
Topográfiai ismeretek	Magyarország megyéi, megyeszékhelyei és megyei jogú városai. Településpéldák az alábbi szempontokból: határátkelőhely, vallási és kulturális központ, a kitermelés és az energiagazdaság központjai, élelmiszer-, gép- és vegyipari központ, válságterület települése, idegenforgalmi központ, védett természeti és kulturális érték helyszíne, világörökség helyszín.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	III. A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Az Európai Unióról tagállamai, a közösség működésének alapvető elemei, az egyes kontinensrészek természeti és társadalmi-gazdasági jellemzői.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az Európai identitástudat továbbfejlesztése az Európai Unió, illetve a kontinens országai természeti és társadalmi-kulturális sokszínűségének felismertetésével, az Unió tagországai által közösen megfogalmazott értékek iránti tisztelet, a felelős közösségi magatartás iránti igény kialakításával. Nyitottság kialakítása az országok természeti és kulturális értékeinek megismerése iránt. Az Európai Unióval, illetve a kontinens országaival kapcsolatos hírek, információk értelmezése, érdeklődés kialakítása a közösséget, a	

	kontinens országait érintő témák, események megismerése iránt. Az Európai Unión belüli különbségek okainak felismertetése, az ezek kiegyenlítésére irányuló programok, alapok jelentőségének megértése.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>Az Európai Unió</i> Az együttműködés kialakulását és elmélyítését segítő tényezők, az ágazati és regionális együttműködés területei és konkrét példáinak megnevezése. Az Európai Unió mint gazdasági erőter elhelyezése a világgazdaságban. A területi fejlettség különbség jellemzői, az eltérő gazdasági fejlettség okainak feltárása; a regionális politika lényegének megértése. <i>A területi fejlettség különbségei Európában</i> Az Európai Unió magterületei: Németország, Franciaország, a Benelux államok és az Egyesült Királyság gazdaságának szerepe az Európai Unió gazdaságában. Fejlett gazdaságú országok Európa közepén: Ausztria és Svájc gazdaságának összehasonlítása, a fejlődés sajátos vonásainak kiemelése. A gazdasági felzárkózást lehetőségeinek és nehézségeinek bemutatása Olaszország, Spanyolország és Görögország példáján. Kelet-Közép-Európa és Délkelet-Európa rendszerváltó országai: a piacgazdaságra történő áttérés társadalmi és gazdasági következményeinek bizonyítása. Csehország, Lengyelország, Szlovákia, Románia gazdasági fejlődésének összehasonlítása. A jugoszláv utódállamok (délszláv országok) eltérő fejlődési útjai, a fejlődést nehezítő társadalmi- gazdasági tényezőinek kiemelése. Kelet- Európa: az elhúzódó gazdasági átalakulás következményei Ukrajna gazdaságának példáján. Oroszország társadalmi- gazdasági fejlődésének sajátos vonásai, az ország világgazdasági szerepének alakulásában. Anyag-és energiafelhasználásuk aránya, környezetpolitikájuk. Csernobil tanulságai. Környezeti kolonializmus. Egy választott térség / ország megadott szempontok szerinti bemutatása pl. prezentáció készítésével különböző forrásokból gyűjtött információk alapján.	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Európa a 20. század második felében, az Európai Unió kialakulása, Szovjetunió, szocializmus. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> útleírások, tájleírások. <i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata. <i>Etika:</i> más kultúrák értékeinek tisztelete.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gazdasági unió, eurózóna, Schengeni egyezmény, uniós támogatás, területi fejlettségkülönbség, regionális politika, magterület, periféria terület, felzárkózás.
Topográfiai ismeretek	Európa országai és fővárosai. A magyarsághoz kötődő határon túli területek központjai. Antwerpen, Barcelona, Bilbao, Birmingham, Csernobil, Donyeck, Dubrovnik, Europort, Fiume (Rijeka), Genova, Gibraltár, Glasgow, Göteborg, Lyon, Manchester, Marseille, Milánó, Murmanszk, Nápoly, Odessza, Rotterdam, Sevilla, Split, Strasbourg, Szentpétervár, Theszaloníki, Torino, Várna, Velence, Volgograd. Bonn, Brassó, Bréma, Brno, Constanța, Dortmund, Drezda, Duisburg, Frankfurt, Galați, Gdańsk, Genf, Graz, Halle, Hamburg, Hannover, Karlovy Vary, Katowice, Köln, Krakkó, Linz, Lipcse, Łódź, München, Ostrava, Ploiești, Plzeň, Rostock, Salzburg, Stuttgart, Szczecin, Trieszt, Zürich.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	IV. Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi- gazdasági jellemzői	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Az egyes kontinensek természetföldrajzi jellemzői, kontinensek, illetve azok meghatározó jelentőségű országcsoportjainak társadalmi-gazdasági és környezeti sajátosságai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A fejlett országok felelősségének felismertetése a perifériatárségek problémáinak mérséklésében, a nemzetközi összefogás szükségességének beláttatása. A földi gazdasági erőter folyamatos átrendeződésének felismertetése, okainak megértetése. Világunk természeti és társadalmi-kulturális sokszínűségének felismertetése, ezekben rejlő értékek megőrzése iránti felelősség kialakítása. Nyitottság kialakítása más országok természeti és kulturális értékeinek megismerése iránt. A Föld közeli és távoli országaival kapcsolatos hírek, információk értelmezése, érdeklődés felkeltése a közösséget, az egész emberiséget érintő témák, események megismerése iránt. Az általános emberi jogok (pl. az egészséges környezethez, a tanuláshoz való jog) érvényesülése iránti elkötelezettség, az emberi értékek iránti tisztelet kialakítása. A szociális kompetencia fejlesztése a segítő szándékú, az emberi fejlődést szolgáló karitatív tevékenység tiszteletének, illetve az ebben való közreműködés képességének alakításával.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<i>Ázsia regionális földrajza</i> Délnyugat– Ázsia világ gazdasági jelentőségének bemutatása; a szénhidrogénkincs szerepének igazolása a térség fejlődésében. A kultúrák találkozásának bemutatása Törökország példáján; Izrael fejlődésének társadalmi– gazdasági tényezői. Japán meghatározó szerepe Kelet– és Délkelet– Ázsia gazdasági fejlődésében. A feltörekvő új gazdasági hatalmak (Kína és India) fejlődésének sajátos vonásai. Délkelet– Ázsia gyorsan iparosodott országainak fejlődési sajátosságai, az eltérő fejlődési utak magyarázata.		<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> ókori öntözéses kultúrák (Egyiptom, Mezopotámia, India, Kína), világvallások gyarmatosítás, nagy földrajzi felfedezések, az Amerikai Egyesült

Ázsia elmaradott, szegény térségeinek bemutatása, a társadalmi-gazdaság problémák értelmezése és magyarázata. <i>Amerika regionális földrajza</i> Az Amerikai Egyesült Államok szerepének bemutatása a világ gazdasági és pénzügyi folyamatainak alakulásában. A gazdasági fejlődés sajátosságai, területi jellemzése, az összefüggések bizonyítása; az országon belüli gazdasági-területi átrendeződés sajátos vonásainak és okainak bemutatása. A NAFTA USA-n kívüli tagországai (Kanada és Mexikó), szerepük az együttműködésben példák alapján. Latin– Amerika gazdasági fejlődését befolyásoló tényezők, társadalmi–történelmi adottságok bemutatása; a fejlettség területi különbségei, a gazdasági fejlődés gócpontjainak jellemzői. A fejlődés ellentmondásainak feltárása az adóparadicsomok példáján; az országok világgazdasági szerepének bemutatása példák alapján. Brazília feltörekvő gazdaságának jellemzése, a fejlődést elősegítő és megnehezítő tényezők kiemelése. <i>Afrika regionális földrajza</i> A gazdasági fejlődést befolyásoló természeti és társadalmi tényezők értékelése; a fejlettség területi különbségeinek bemutatása, az okok feltárása, a gazdasági fejlődést nehezítő tényezők elemzése. Észak– Afrika és trópusi Afrika földrajzi adottságainak összehasonlítása, a társadalmi-gazdasági felzárkózás lehetőségeinek példái. A Dél– afrikai Köztársaság fejlődésében szerepet játszó tényezők bemutatása. Egy választott térség vagy ország megadott szempontok szerinti bemutatása pl. prezentáció készítésével különböző forrásokból gyűjtött információk alapján. Anyag-és energiafelhasználásuk aránya, környezetpolitikájuk. Asszuáni Nagy-gát hatása, Szahel övezet-kiszáradási folyamatok, vízmegosztási kérdések. Környezeti kolonializmus.	Államok megalakulása. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> útleírások, tájleírások. <i>Művészetek:</i> távoli tájak népeinek kulturális értékei. <i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata. <i>Etika:</i> más kultúrák értékeinek tisztelete.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Világgazdasági centrum-periféria, gyarmatosítás, posztindusztriális társadalom, technopolisz, hightech ágazat, K+F, duális gazdaság, demográfiai válság, feltörekvő ország, üdülősziget, adóparadicsom, ültetvény, farm, eladósodás, adósságválság, éhségövezet, OPEC.
Topográfiai ismeretek	Fülöp-szigetek, Indonézia, Irak, Irán, Malajzia, Tajvan; Algéria, Csád, Dél-afrikai Köztársaság, Egyiptom, Guinea, Kenya, Libéria, Líbia, Marokkó, Nigéria, Tunézia; Amerikai Egyesült Államok, Argentína, Bolívia, Chile, Brazília, Kanada, Kuba, Mexikó, Nicaragua, Panama, Venezuela. Abuja, Alexandria, Fokváros, Johannesburg, Kairó, Tel-Aviv, Pretoria, Atlanta, Brazíliaváros, Buenos Aires, Caracas, Chicago, Dallas, Havanna, Houston, Los Angeles, Mexikóváros, Montréal, New Orleans, New York, Ottawa, Rio de Janeiro, San Francisco, São Paulo, Seattle, Washington. Adóparadicsomok és üdülő szigetek példái.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	V. Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdőjelei	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Az egyes kontinensek, országok feldolgozása során megismert konkrét környezeti problémák. Magyarország környezeti állapota, védendő természeti és társadalmi– kulturális értékei. A Világörökség részeként megnevezett értékek megismertetése; a geoszférák környezeti problémáinak feltárása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértése, hogy a természeti és a társadalmi– gazdasági folyamatok közötti egyensúly megőrzése, a környezettudatos termelés és fogyasztás elvének érvényesülése Földünk jövője szempontjából alapvető fontosságú. A lokális folyamat – globális következmény elv értelmében az egyén és a helyi közösségek felelősségének belátása. A környezeti témák iránti folyamatos tájékozódás igényének, a környezetbarát termékek, eljárások megismerése iránti igény kialakítása, a témához kapcsolódó médiában elhangzó információk kritikus értelmezése. Törekvés a fogyasztási szokások környezeti szempontokat szem előtt tartó átalakítására, a tudatos fogyasztói magatartásra baráti és családi körben egyaránt. A természeti környezet, a természetes tájak és életközösségek sokszínűségében rejlő szépség felismertetése, a megőrzését segítő magatartásforma kialakítása. A témában megszerzett ismeretek tudatos alkalmazása a mindennapi életben, és majd később a munka világában is.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<i>A globálissá váló környezetszennyezés és következményei</i> A szférákat ért környezetkárosító hatások rendszerezése, az összefüggések feltárása, a lokális szennyeződés globális következményeinek igazolása példákkal; a környezetkárosodás életkörülményekre, életminőségre gyakorolt hatásának bemutatása. <i>Demográfiai és urbanizációs válság</i> A népességrobbanás kialakulása, következményei, a folyamat összefüggéseinek, területi jellemzőinek feltárása. Eltérő népesedési folyamatok: csökkenő lélekszámú és intenzíven növekvő társadalmak jellemzőinek bemutatása példákon. A nagyvárosok terjeszkedése: az urbanizációs folyamat területi jellemzőinek, ellentmondásainak, társadalmi-gazdasági következményeinek feltárása példákkal. <i>Élelmezési válság</i> Az élelmiszertermelés és -fogyasztás területi ellentmondásainak felismerése. A fokozódó mezőgazdasági termelés környezeti hatásainak igazolása példákkal. A bioszféra és a talaj sérülékenységének felismerése. A genetikailag módosított termékek előállításának, elterjedésének lehetséges hatásai. A biogazdálkodás jellemzése. <i>A mind nagyobb mértékű fogyasztás és a gazdasági növekedés következményei</i>		<i>Kémia:</i> a szennyeződésekhez kapcsolódó kémiai folyamatok, szennyezőanyagok, gyártási folyamatok, műanyagok, égés. <i>Biológia-egészségтан:</i> környezeti ártalmak, egészséges táplálkozás, hiánybetegségek, elhízás, GMO, rendszertan, védett növények és állatok. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> demográfia, urbanizáció. <i>Fizika:</i> energia. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i>

A nyersanyag- és energiaválság kialakulásának folyamata. Az energia- és nyersanyag-hatékony gazdálkodás lényegének megismerése, az alternatív energiaforrások hasznosítási problémáinak feltárása. A környezeti szempontok érvényesíthetőségének bemutatása a termelésben és a fogyasztásban, a fogyasztói társadalom és a tudatos fogyasztói magatartás jellemzőinek összegyűjtése, összevetése. A hulladékkezelés és a hulladékgazdálkodás fontosságának igazolása, a különböző megoldási lehetőség összevetése. <i>A környezet- és a természetvédelem feladatai.</i> Az egyén társadalmi szerepvállalásának lehetőségei, a tevékeny közreműködés példáinak bemutatása. A helyi szerveződések, illetve a regionális és nemzetközi összefogás példái a környezet védelme és a fenntarthatóság eléréséért. A természeti- táji értékek és az emberiség kultúrkincsének védelmében tett lépések fontosságának, jelentőségének feltárása. A legfontosabb nemzetközi szervezetek tevékenységének bemutatása, a főbb egyezmények, irányelvek célkitűzéseinek megismerése. A megvalósítás eredményeinek és nehézségeinek feltárása. A témakörhöz kapcsolódó aktualitások bemutatása források feldolgozásával.	családtervezés, tudatos fogyasztói magatartás. <i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata. <i>Etika:</i> a jövő generációért érzett felelősség.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elsivatagosodás, elszikesedés, talajpusztulás, ózonritkulás, globális klímaváltozás, savas csapadék, radioaktív szennyeződés, biodiverzitás csökkenése, ivóvízellátás, vízhiány, vízszennyezés, népességgrobbanás, élelmezési válság, urbanizációs problémák, fogyó és megújuló energiaforrások, energiahatékonyság, veszélyes hulladék, szelektív hulladékgyűjtés, hulladék újrahasznosítása, fenntarthatóság. ENSZ, FAO, UNESCO, WHO, WWF, Greenpeace, kiotói egyezmény.
Topográfiai ismeretek	Környezeti világ egyezmények aláírásának helyszínei. Regionális és globális hatású társadalmi-gazdasági és környezeti katasztrófák kipattanásának helyszínei.

Négy évfolyamos gimnázium emelt óraszámú képzés

10. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra (36 hét, heti 1 óra)

Órakeret felosztása:

35

Új anyag feldolgozása	30 óra
Összefoglalás, ellenőrzés	6 óra
Összesen:	36 óra

Témakörök	Óraszám
I. A világgazdaság jellemző folyamatai	7
II. Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában	8
III. A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában	6
IV. Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői	8
V. Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdőjelei	5
Év végi rendszerezés	2
Összesen	36

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	I. A világgazdaság jellemző folyamatai	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Alapvető gazdasági fogalmak: gazdaság, ipar, mezőgazdaság, szolgáltatás bevétele, kiadás, adósság. A család, mint a legkisebb gazdasági közösség működése. A világ meghatározó jelentőségű országainak alapvető gazdasági jellemzői. Magyarország gazdaságának fő vonásai	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A globalizáció fogalmának megértetése, a jellemzők, a mozgatórugók, a folyamat ellentmondásainak felismertetése. A pénzvilág alapvető folyamatainak megértetése, intézményrendszerének megismertetése, az ismeretek mindennapi pénzügyi helyzetekben való alkalmazási képességének kialakítása. A hitelfelvétel esetleges veszélyeinek beláttatása. Érdeklődés felkeltése a napi pénzügyi-gazdasági folyamatok megismerése iránt. A témához kapcsolódó, médiában megjelenő hírek kritikus értelmezése. Pénzügyi döntések mérlegelési képességének, a vállalkozó szellemű, kreatív állampolgárrá válás igényének kialakítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Bizonyítsa példákkal, hogy az országok gazdasági fejlettségi csoportokba sorolása csak több mutató alapján megbízható. Készítsen vázlatot az európai integrációs folyamatról. Értelmezze a példák bemutatásával a protekcionizmus, a vámok, az export-kényszer, a munkaerőpiac, a tőkepiac szerepét a világgazdaságban. Mutassa meg térképen, nevezze meg kontúrtérképen a legnagyobb mezőgazdasági termelők és fogyasztók földrajzi elhelyezkedését. Igazolja példákkal az állattartás típusa és a társadalmi-gazdasági fejlettség összefüggését. Hasonlítsa össze a különböző fejlettségű gazdaságok energiaigényeit és energiahatékonyságát. Értelmezze példák alapján a beszállítói, az alapanyaggyártó és a feldolgozó-összeszerelő szerepkör jelentőségét a világ ipari termelésében. Magyarázza meg az ipar szerkezete és a gazdasági fejlettség összefüggését, a szerkezetváltás folyamatát. Mutassa be szemelvények és adatsorok összehasonlító elemzésével az infrastruktúra kapcsolatát az életminőséggel. Magyarázza az adósságválság okait és gazdasági következményeit. Tudjon példát mondani inflációt és költségvetési hiányt gerjesztő folyamatokra. Mutassa be az ENSZ, az EFTA, a NAFTA, az OECD, az Európa Tanács, a WHO, a Vöröskereszt és a Vörös Félhold szervezetek működési területeit.		<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> az eltérő gazdasági fejlettség történelmi alapjai, Európa a 20. század második felében, gazdaságtörténet. <i>Matematika:</i> statisztikai adatok értelmezése, kamatszámítás. <i>Etika:</i> a pénz szerepe a mindennapi életben. <i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, tér(geo)informatikai eszközök használata. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a családi gazdálkodás, a jövedelem, hitelfelvétel.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	termelőerő, extenzív és intenzív gazdasági növekedés, életminőség, szociális háló, HDI, tervutasításos gazdaság, direkt és indirekt gazdasági irányítás, önellátó gazdaság, gazdasági liberalizmus, egyéni és társas vállalkozás, konjunktúra, dekonjunktúra, recesszió, deficit (mérleghiány), szufficit (mérleg többlet), protekcionizmus, árudömping, embargó, barter, kedvezményes (preferenciális) övezet, politikai unió, eurorégió, globalizálódás, világgazdasági korszakváltás, vertikális vállalati és területi integráció, monopolkapitalizmus, tudományos-technikai forradalom, árupénz, papírpénz (bankjegy), érme, tőzsdeindex, rekonstrukciós -barna- és zöldmezős beruházás, adósságválság, külső és belső adósságállomány, rögzített árfolyam, monetáris világgazdaság, „láthatatlan jövedelem”, off-shore cég, Dow Jones-index, BUX-index
Topográfiai ismeretek	A világ meghatározó jelentőségű tőzsdéinek helyszínei.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	II. Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Magyarország és a Kárpát-medence természetföldrajzi jellemzői. Magyarország társadalmi-gazdasági jellemzői, területi sajátosságainak vonásai, értékei és problémái.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarsághoz, a hazához, a szűkebb és tágabb környezetükhöz való kötődés megerősítése hazánk természeti, társadalmi, kulturális és tudományos értékeinek megismertetésével. A kedvezőtlen népesedési folyamatok társadalmi, gazdasági következményeinek beláttatása. A kreatív, vállalkozó szemléletű gondolkodás megalapozása az egyén, a helyi és a regionális közösségek gazdaságfejlesztésében betöltött szerepének, lehetőségeinek felismertetésével. Az érdeklődés felkeltése a szűkebb és tágabb környezetüket érintő társadalmi-gazdasági folyamatok, illetve fejlesztések, döntések megismerése iránt. A földrajzi ismeretek alkalmazási képességének kialakítása a hazai földrajzi térben; a hazánkkal, a Kárpát-medencével kapcsolatos társadalmi-gazdasági tartalmú információk, hírek értelmezése, a kritikai gondolkodás fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Elemezze a földrajzilag nyitott határ és a zárt medencehelyzet következményeit. A bizonyításhoz használjon különféle tematikus térképeket. Értékelje a központi fekvés és a tranzithelyzet előnyeit és hátrányait. Tudjon példákat mondani a határainkon átnyúló eurorégiókra és együttműködésekre. Ismertesse az egyes éghajlati elemek értékeinek hazai eloszlási jellegzetességeit. Elemezzen a népesség nemzetiségi összetételét, területi eloszlását bemutató tematikus térképeket, statisztikai adatsorokat, korfákat. Bizonyítsa a népességmozgások összefüggését a gazdasági-politikai tényezőkkel. Értékelje forrásanyagok alapján a gazdaság területi és szerkezeti		<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Magyarország történelme. <i>Vizuális kultúra:</i> az épített környezet értékei. <i>Biológia-egészségtan:</i> védett növények és

átalakulásának eredményeit és problémáit. Elemezze a külföldi tőke szerepét a gazdasági rendszerváltásban. Mutassa be konkrét példa alapján az ipari parkok szerepét a térségek gazdasági fejlődésében. Helyezze el a földtörténeti időegységekben a nagytájak, résztájak közetanyagának, ásványkincseinek a kialakulását. Bizonyítsa statisztikai adatok segítségével az Alföld szerepét az élelmiszer-gazdaság különböző ágazataiban. Ismertesse az Északi-középhegység jellegzetes településtípusait, és mutassa be a gazdasági átalakulás eredményeit és problémáit a térségben.		állatok. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> hazai tájakról készült leírások. <i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, tér(geo)informatikai eszközök használata. <i>Etika:</i> kulturális érték, a hazánkban élő nemzetiségek kulturális értékeinek tisztelete.
Kulcsfogalmak/fogalmak	Természeti és társadalmi erőforrások, gazdasági rendszerváltozás, eladósodás, működőtőke-befektetés, területi fejlettségekülönbség, tranzitforgalom, gazdasági szerkezetváltás, húzóágazat, idegenforgalom, személygépkocsi-gyártás, vegyipar, ipari park, hungarikum, nyitott gazdaság, eurorégió.	
Topográfiai ismeretek	Magyarország megyéi, megyeszékhelyei és megyei jogú városai. Településpéldák az alábbi szempontokból: határátkelőhely, vallási és kulturális központ, a kitermelés és az energiagazdaság központjai, élelmiszer-, gép- és vegyipari központ, válságterület települése, idegenforgalmi központ, védett természeti és kulturális érték helyszíne, világörökség helyszín.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	III. A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Az Európai Unióról tagállamai, a közösség működésének alapvető elemei, az egyes kontinensrészek természeti és társadalmi-gazdasági jellemzői.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az Európai identitástudat továbbfejlesztése az Európai Unió, illetve a kontinens országai természeti és társadalmi-kulturális sokszínűségének felismertetésével, az Unió tagországai által közösen megfogalmazott értékek iránti tisztelet, a felelős közösségi magatartás iránti igény kialakításával. Nyitottság kialakítása az országok természeti és kulturális értékeinek megismerése iránt. Az Európai Unióval, illetve a kontinens országaival kapcsolatos hírek, információk értelmezése, érdeklődés kialakítása a közösséget, a kontinens országait érintő témák, események megismerése iránt. Az Európai Unión belüli különbségek okainak felismertetése, az ezek kiegyenlítésére irányuló programok, alapok jelentőségének megértése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Ismerje fel kontúrtérképen, ábrán, képen a fontosabb szerkezet-domborzati egységeket. Tudja elhelyezni az Európai Uniót a világgazdaság erőközpontjai között statisztikai adatok elemzése alapján. Ismerje az integráció bővítésének lehetőségeit és problémáit. Mutassa be az idegenforgalmi és az egyéb adottságok szerepét Spanyolország gazdasági fejlődésében. Mondjon példákat az ipar vezető ágazataira, gazdasági központokra. Tudja megmutatni ezeket a térképen. Ismertesse a volt Szovjetunió társadalmigazdasági jellemzőit. Mutassa meg térképen az utódállamokat. Mutassa be Németország szerepét, súlyát a világgazdaságban és az Európai Unióban különböző forrásanyagok segítségével. Támassza alá példákkal az ipar területi és szerkezeti átalakulási folyamatát, a déli tartományok gyors gazdasági fejlődését. Tudjon példákat mondani Olaszországban az északi és a déli területek közötti fejlettségi különbség következményeire. Fogalmazza meg az északi ipari háromszög fejlettségének okait, és mutassa be gazdasági kapcsolatait. Mutassa be a mediterrán táj, a történelmi és a kulturális örökség szerepét az ország idegenforgalmában.		<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Európa a 20. század második felében, az Európai Unió kialakulása, Szovjetunió, szocializmus. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> útleírások, tájleírások. <i>Informatika: digitális információforrások használata, tér(geo)informatikai eszközök használata.</i> <i>Etika:</i> más kultúrák értékeinek tisztelése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA), Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodás (CEFTA), Alpok-Adria Közösség, Kárpátok Eurorégió, Világkereskedelmi Szervezet (WTO), Európai Fejlesztési és Beruházási Bank (EBRD) Vöröskereszt, Európa Tanács	
Topográfiai ismeretek	Európa országai és fővárosai. A magyarsághoz kötődő határon túli területek központjai. Antwerpen, Barcelona, Bilbao, Birmingham, Csernobil, Donyeck, Dubrovnik, Europoort, Fiume (Rijeka), Genova, Gibraltár, Glasgow, Göteborg, Lyon, Manchester, Marseille, Milánó, Murmanszk, Nápoly, Odessza, Rotterdam, Sevilla, Split, Strasbourg, Szentpétervár, Theszaloníki, Torino, Várna, Velence, Volgográd. Bonn, Brassó, Bréma, Brno, Constanța, Dortmund, Drezda, Duisburg, Frankfurt, Galați, Gdańsk, Genf, Graz, Halle, Hamburg, Hannover, Karlovy Vary, Katowice, Köln, Krakkó, Linz, Lipcse, Lódz, München, Ostrava, Ploiești, Plzeň, Rostock, Salzburg, Stuttgart, Szczecin, Trieszt, Zürich.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	IV. Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Az egyes kontinensek természetföldrajzi jellemzői, kontinensek, illetve azok meghatározó jelentőségű országcsoportjainak társadalmi-gazdasági és környezeti sajátosságai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A fejlett országok felelősségének felismertetése a perifériatársadalmak problémáinak mérséklésében, a nemzetközi összefogás szükségességének beláttatása. A földi gazdasági erőter folyamatos átrendeződésének felismertetése, okainak megértetése. Világunk természeti és társadalmi-kulturális sokszínűségének	

	felismertetése, ez ezekben rejlő értékek megőrzése iránti felelősség kialakítása. Nyitottság kialakítása más országok természeti és kulturális értékeinek megismerése iránt. A Föld közeli és távoli országaival kapcsolatos hírek, információk értelmezése, érdeklődés felkeltése a közösséget, az egész emberiséget érintő témák, események megismerése iránt. Az általános emberi jogok (pl. az egészséges környezethez, a tanuláshoz való jog) érvényesülése iránti elkötelezettség, az emberi értékek iránti tisztelet kialakítása. A szociális kompetencia fejlesztése a segítő szándékú, az emberi fejlődést szolgáló karitatív tevékenység tiszteletének, illetve az ebben való közreműködés képességének alakításával.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Ismertesse Ázsia szerkezeti felépítését és annak lemeztektonikai hátterét. Mutassa be éghajlati, növényzeti és talajtérképek összehasonlító elemzésével a kontinensek természetföldrajzi adottságait. Mutassa be a kontinens vallási-kulturális sokszínűségét, ennek következményeit a társadalom életében. Mutassa be a kontinens világgazdasági szerepét, annak változásait. Mutassa be a kontinens vallási-kulturális sokszínűségét, ennek következményeit a társadalom életében. Japán: Mutassa be a gyarmatosítás hatását a térség társadalmi-gazdasági fejlődésére. Ismertesse a társadalmi-gazdasági fejlődés sajátos vonásait. Támassza alá tényekkel Japán szerepét Ázsia gazdasági fejlődésében. Bizonyítsa a világpiac igényeihez való alkalmazkodás szerepét a gazdaság fejlődésében. Bizonyítsa a Közel-Kelet geopolitikai fontosságát. Mutassa be a vallás meghatározó szerepét a társadalmi-gazdasági életben. Ismerje az arab világ gazdasági jelentőségét, országainak közös és egyedi vonásait. Ausztrália: Mutassa be tematikus térképek segítségével a természeti adottságokban megnyilvánuló öszszefüggéseket, és az ausztrál gazdaság legfőbb vonásait. Értékelje Ausztrália szerepét a világgazdaságban. Mutassa be tematikus térképek felhasználásával Mexikó társadalmi-gazdasági életének jellemzőit. Mutassa be Mexikó példáján a fejlődő országok városiasodásának jellemző vonásait. Mutassa be a területi gazdasági különbségek természeti és társadalmi okait Braziliában.	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> ókori öntözéses kultúrák (Egyiptom, Mezopotámia, India, Kína), világvallások gyarmatosítás, nagy földrajzi felfedezések, az Amerikai Egyesült Államok megalakulása. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> útleírások, tájleírások. <i>Művészetek:</i> távoli tájak népeinek kulturális értékei. <i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, tér(geo)informatikai eszközök használata. <i>Etika:</i> más kultúrák értékeinek tisztelete.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Társulás (NAFTA), Ázsiai-Csendes-óceáni Gazdasági Együttműködés (APEC) Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége (ASEAN), Világkereskedelmi Szervezet (WTO)
Topográfiai ismeretek	Fülöp-szigetek, Indonézia, Irak, Irán, Malajzia, Tajvan; Algéria, Csád, Dél-afrikai Köztársaság, Egyiptom, Guinea, Kenya, Libéria, Líbia, Marokkó, Nigéria, Tunézia; Amerikai Egyesült Államok, Argentína, Bolívia, Chile, Brazília, Kanada, Kuba, Mexikó, Nicaragua, Panama, Venezuela. Abuja, Alexandria, Fokváros, Johannesburg, Kairó, Tel-Aviv, Pretoria, Atlanta, Brazíliaváros, Buenos Aires, Caracas, Chicago, Dallas, Havanna, Houston, Los Angeles, Mexikóváros, Montréal, New Orleans, New York, Ottawa, Rio de Janeiro, San Francisco, São Paulo, Seattle, Washington. Adóparadicsomok és üdülő szigetek példái.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	V. Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdőjelei	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Az egyes kontinensek, országok feldolgozása során megismert konkrét környezeti problémák. Magyarország környezeti állapota, védendő természeti és társadalmi– kulturális értékei. A Világörökség részeként megnevezett értékek megismertetése; a geoszférák környezeti problémáinak feltárása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértése, hogy a természeti és a társadalmi– gazdasági folyamatok közötti egyensúly megőrzése, a környezettudatos termelés és fogyasztás elvének érvényesülése Földünk jövője szempontjából alapvető fontosságú. A lokális folyamat – globális következmény elv értelmében az egyén és a helyi közösségek felelősségének belátása. A környezeti témák iránti folyamatos tájékozódás igényének, a környezetbarát termékek, eljárások megismerése iránti igény kialakítása, a témához kapcsolódó médiában elhangzó információk kritikus értelmezése. Törekvés a fogyasztási szokások környezeti szempontokat szem előtt tartó átalakítására, a tudatos fogyasztói magatartásra baráti és családi körben egyaránt. A természeti környezet, a természetes tájak és életközösségek sokszínűségében rejlő szépség felismertetése, a megőrzését segítő magatartásforma kialakítása. A témában megszerzett ismeretek tudatos alkalmazása a mindennapi életben, és majd később a munka világában is.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Legyen képes konkrét példák, esetelemzések alapján önálló véleményalkotásra, a témához kapcsolódó szemelvények elemzésére. Mutassa be logikai kapcsolatok feltárásával, hogy a népesség energia-, nyersanyag-, fogyasztási cikk- és élelmiszerigénye hosszú távon a harmonikus, fenntartható fejlődés keretein belül elégíthető ki. Értelmezze a környezeti válság kialakulásának okait és folyamatát. Mutassa be a földrajzi környezet társadalmi tevékenységek hatására bekövetkezett változásait. Igazolja, hogy a környezet állapotának feltárása, értékelése és egyensúlyának megóvása globális, nemzetközi feladat. Értelmezze a legfontosabb nemzetközi környezetvédelmi egyezményeket.		Kémia: a szennyeződésekhez kapcsolódó kémiai folyamatok, szennyezőanyagok, gyártási folyamatok, műanyagok, égés. Biológia-egészségtan: környezeti ártalmak, egészséges táplálkozás,

Mutasson meg a világtérképen néhány nemzetközi védelem alá eső területet. Értelmezze szemelvények segítségével a fenntartható fejlődés elméletét és lehetőségeit.		hiánybetegségek, elhízás, GMO, rendszertan, védett növények és állatok. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> demográfia, urbanizáció. <i>Fizika:</i> energia. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> családtervezés, tudatos fogyasztói magatartás. Informatika: digitális információforrások használata, tér(geo)informatikai eszközök használata. <i>Etika:</i> a jövő generációért érzett felelősség.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	természetes és mesterséges ökoszisztéma, túlhalászás, El Niño jelenség, mennyiségi és minőségi éhezés, fenntartható fejlődés, klímaválság, klímaegyezmény, modern kori népvándorlás/ XXI. századi népvándorlás („migránsválság”), natúrpark, Natura 2000, környezetgazdálkodás, természetvédelmi terület, tájvédelmi körzet, bioszféra rezervátum, természetvédelem, környezetvédelem, párizsi globális éghajlatváltozási megállapodás, riói egyezmény	
Topográfiai ismeretek	Környezeti világgegyezmények aláírásának helyszínei. Regionális és globális hatású társadalmi-gazdasági és környezeti katasztrófák kipattanásának helyszínei.	

Továbbhaladás feltételei a 10. évfolyam végén

Tudja használni a térképet mint földrajzi tartalmú információforrást. Képes különböző nyomtatott és elektronikus információhordozókból az adott témához kapcsolódó információk gyűjtésére, értelmezésére és feldolgozására, összegzésére, a lényegük kiemelésére. Képes saját álláspontja megfogalmazására, érvekkel történő alátámasztására.

Képes alapvető összefüggések és törvényszerűségek megfogalmazására a Földünkre jellemző társadalmi-gazdasági folyamatokkal kapcsolatban. Tudja elhelyezni az egyes integrációkat, országsoportokat és példa országokat a világ társadalmi-gazdasági folyamataiban, tud példákat mondani az egyes térségek, illetve országok világgazdaságban betöltött szerepére. Képes értékelni az egyes térségek eltérő társadalmi-gazdasági adottságait és az adottságok jelentőségének időbeli változásait. Képes ismereteik alkalmazására a mindennapi életben előforduló pénzügyi-közgazdasági folyamatok értelmezésében. Tud egyszerű gazdasági problémákhoz kapcsolódó számítási feladatokat megoldani. Ismeri a globalizálódó világgazdaság jellemző vonásait, és ellentmondásait. El tudja helyezni hazánkat a világgazdaság folyamataiban, az Európai Unióban. Tudja példákkal bizonyítani a társadalmi-gazdasági folyamatok környezetkárosító hatását, a lokális problémák globális

következmények elvének érvényesülését. Ismeri az egyén szerepét és lehetőségeit, illetve a nemzetközi összefogás fontosságát a környezeti problémák mérséklésben.

Ismeri, és el tudja helyezni a térképen a témakörökhöz kapcsolódó topográfiai fogalmakat. Meg tudja fogalmazni tényleges és viszonylagos földrajzi fekvésüket, ismeri a tananyagban meghatározott, hozzájuk kapcsolódó tartalmakat, jellemzőket.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók legyenek képesek a különböző szempontból elsajátított földrajzi (általános és leíró természet-, illetve társadalom-, valamint gazdaságföldrajzi) ismereteik szintetizálására. Rendelkezzenek valós képzetekkel a környezeti elemek méreteiről, a számszerűen kifejezhető adatok és az időbeli változások nagyságrendjéről. Legyenek képesek a térkép információforrásként történő használatára, a leolvasott adatok értelmezésére. Ismerjék fel a Világegyetem és a Naprendszer felépítésében, a bolygók mozgásában megnyilvánuló törvényszerűségeket. Tudjanak tájékozódni a földtörténeti időben, ismerjék a kontinenseket felépítő nagyszerkezeti egységek kialakulásának időbeli rendjét, földrajzi elhelyezkedését. Legyenek képesek megadott szempontok alapján bemutatni az egyes geoszférák sajátosságait, jellemző folyamatait és azok összefüggéseit. Lássák be, hogy az egyes geoszférákat ért környezeti károk hatása más szférákra is kiterjedhet. Legyenek képesek a földrajzi övezetesség kialakulásában megnyilvánuló összefüggések és törvényszerűségek értelmezésére. Legyenek képesek alapvető összefüggések és törvényszerűségek felismerésére és megfogalmazására az egész Földre jellemző társadalmi-gazdasági folyamatokkal kapcsolatosan. Tudják elhelyezni az egyes országokat, országcsoportokat és integrációkat a világ társadalmi-gazdasági folyamataiban, tudják értelmezni a világ gazdaságban betöltött szerepüket. Legyenek képesek összevetni és értékelni az egyes térségek, illetve országok eltérő társadalmi-gazdasági adottságait és az adottságok jelentőségének időbeli változásait. Ismerjék a globalizáció gazdasági és társadalmi hatását, értelmezzék ellentmondásait. Ismerjék a monetáris világ jellemző folyamatait, azok társadalmi-gazdasági hatásait. Ismerjék hazánk társadalmi-gazdasági fejlődésének jellemzőit, a gazdasági fejlettség területi különbségeit és ennek okait. Példákkal támasszák alá Európai Unió egészére kiterjedő, illetve a környezető országokkal kialakult regionális együttműködések szerepét Tudják elhelyezni hazánkat a világ gazdaság folyamataiban. Tudják példákkal bizonyítani a társadalmi-gazdasági folyamatok környezetkárosító hatását, a lokális problémák globális következmények elvének érvényesülését. Ismerjék az egész Földünket érintő globális társadalmi és gazdasági problémákat. Tudjanak érvelni a fenntarthatóságot szem előtt tartó gazdaság, illetve gazdálkodás fontossága mellett. Ismerjék az egyén szerepét és lehetőségeit a környezeti problémák mérséklésben, nevezzék meg konkrét példáit. Legyenek képesek természet-, illetve társadalom- és gazdaságföldrajzi megfigyelések elvégzésére, a tapasztalatok rögzítésére és összegzésére. Legyenek képesek különböző nyomtatott és elektronikus információhordozókból földrajzi tartalmú információk gyűjtésére és feldolgozására, az információk összegzésére, a lényeges elemek kiemelésére. Ennek során alkalmazzák digitális ismereteiket.
--	--

	Legyenek képesek véleményüket a földrajzi gondolkodásnak megfelelően megfogalmazni, logikusan érvelni. Tudják alkalmazni ismereteiket földrajzi tartalmú problémák megoldása során a mindennapi életben. Tudják földrajzi ismereteiket felhasználni különböző döntéshelyzetekben. Legyenek képesek a társakkal való együttműködésre a földrajzi-környezeti tartalmú feladatok megoldásakor. Alakuljon ki bennük az igény arra, hogy későbbi életük folyamán önállóan gyarapítsák tovább földrajzi ismereteiket. Legyenek képesek topográfiai tudásuk alkalmazására más tantárgyak tanulása során, illetve a mindennapi életben. Ismereteik alapján biztonsággal tájékozódjanak a földrajzi térben, illetve az azt megjelenítő különböző térképeken. Ismerjék a tananyagban meghatározott topográfiai fogalmakhoz kapcsolódó tartalmakat.
--	---

11-12. évfolyam

Négy évfolyamos gimnázium heti egy órában választható képzés 11-12. évfolyam

Éves óraszám: 36 vagy 32 óra/év óra (heti 1 óra)

45

Témakörök

I. Térképi Ismeretek

II. Kozmikus környezetünk

III. A geoszférák földrajza (kőzetburok, levegőburok, vízburok)

IV. A földrajzi övezetesség

V. Társadalmi folyamatok a 21. század elején

VI. A világgazdaság jellemző folyamatai

VII. Magyarország-helyünk a Kárpát-medencében és Európában

VIII. Európa földrajza. A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában

IX. Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői

X. Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdőjelei.

A tantárgy célja:

- a természeti és a társadalmi folyamatokban való tájékozódás, változások, fejlődésük és következményeik megláttatása, értelmezése,
- A Föld és a rajta lévő emberek közötti kapcsolat feltárása,
- a földrajzi környezet jelenségeinek, folyamatainak áttekintése,
- a világ társadalmi - gazdasági képének bemutatása,
- a társadalmi - gazdasági életben jelenlevő többirányú, kölcsönös függőség ismertetése,
- a közgazdasági szemléletmód formálása,
- adottságaink, nemzeti értékeink, világban elfoglalt helyünk bemutatása,
- a környezeti gondolkodás fejlesztése (helyi, országos, kontinentális és globális példákkal).

Követelmény:

Az önálló ismeretszerzéshez szükséges feldolgozási készségek, képességek elsajátítása

- pontos megfigyelések és önálló vizsgálatok,
- ismereteik szakszerű megfogalmazása,
- alapvető természettudományos módszerek alkalmazása és eredményeinek értékelése, indoklása,
- ábrák, grafikonok, diagramok, statisztikai adatsorok, képi és szimbolikus ábrázolási módok földrajzi tartalmának megértése és összehasonlító elemzése,
- különböző információs anyagokban (folyóiratok, szakkönyvek, lexikonok) való tájékozódás és azok elemzése,
- a rendszeres térképhasználat: szemléleti és logikai térképolvasás,
- térbeli és időbeli tájékozódás (a Földről szerzett ismeretek felhasználásával),
- megfelelő földrajzi szaknyelv alkalmazása.

Az ismeretanyagban való tájékozottság bizonyítása

- a környezet anyagainak felismerése (pl. ásványok, kőzetek, nyersanyagok, talajok),
- a földrajzi térben való eligazodáshoz szükséges topográfiai fogalmak ismerete és alkalmazása,
- időbeni tájékozottság bizonyítása: a földtörténeti, társadalmi- gazdasági folyamatok nagyságrendjének ismerete, az időszámításokban való jártasság,
- az alapvető földrajzi fogalmak, jelenségek, folyamatok, összefüggések megértése és tartalmuk kifejtése,
- a Föld egyes tájainak, országainak, kontinenseinek tipikus természeti és társadalmi jellemzőinek, kölcsönhatásainak ismerete,
- lokális, regionális és globális környezeti és környezetvédelmi kérdésekről és az okokról, valamint a megelőzés és a védekezés lehetőségeiről önálló véleményalkotás,
- földrajzi ismereteik használata a mindennapi életben.

Az értékelés formája:

1 - 5 érdemjeggyel, hagyományos módon minősítjük a tanulói teljesítményt.

	Téma	Kiemelt tevékenységek a képességfejlesztés érdekében
	Térképhasználati gyakorlatok. A légi- és az űrfelvételek felhasználásának lehetőségei.	- Térképolvasási feladatok gyakorlása (a felkészülés során az egyes témakörökhöz folyamatosan kapcsolhatók). - Légi- és űrfelvételek azonosítása térképvázlattal, térképpel, térképi információkkal. - Példák gyűjtése a műholdfelvételek gyakorlati hasznosításával kapcsolatban. - Egyszerű számolási, mérési és helymeghatározási feladatok végzése.
	A Nap és kísérőinek jellemzése.	- Adatok, adatsorok összevetése, elemzése a bolygótípusok összehasonlításához, a hasonlóságok és a különbségek megállapításához. - A Nap- és Holdfogyatkozások bemutatása megfigyelési tapasztalatok és ábrák alapján. - Az Internet és a CD-ROM-ok információforrásként való felhasználása; a témakörhöz kapcsolódó friss hírek, információk értelmezése.
	A Föld és mozgásai.	- A látszólagos és a valós mozgás értelmezése, összevetése a tapasztalatokkal. - A keringéssel és a forgással kapcsolatos ábrák elemzése, azokból összefüggések és következtetések levonása. - A keringés és a forgás folyamatának, nevezetesen időpontjainak és helyzeteinek modellezése. - Egyszerű helyi- és zónaidő számítási feladatok.
	A földtörténet fő eseményei és az azok által létrejött képződmények.	- A földtörténet és a történelmi események időtartambeli különbségeinek érzékeltetése. - Eligazodás a földtörténet nagy időegységeiben (idő, időszak, kor) eseményeiben, földtörténeti táblázat, folyamatábrák felhasználásával. - A földtörténeti folyamatok időrendbe állítása példák alapján. - Példák gyűjtése térkép segítségével az egyes idők és időszakok különböző képződményeire.
	A Föld és a kőzetburok szerkezete. A kőzetlemezek.	- Egyszerű vázlatrajz készítése a Föld és a kőzetburok szerkezetéről. - A Föld belső fizikai jellemzőinek bemutatása adatsorok segítségével. - A gyakorlati példák felsorolása a geotermikus gradiens gazdasági jelentőségével kapcsolatban. - A nagy kőzetlemezek megnevezése és csoportosítása térkép segítségével.
	A kőzetlemez-mozgások okai, típusai, következményei.	- Egyszerű vázlatrajzok készítése a lemezmozgások típusairól; a témához kapcsolódó ábrák értelmezése. - A lemezmozgások típusainak és következményeinek összehasonlítása.
	A vulkánosság és a földrengések.	- A kőzetlemez-mozgások, a vulkánosság és a földrengés összefüggéseinek bemutatása folyamatábrák segítségével. - A vulkán-típusok jellemzése, előfordulásuk leolvasása a térképről. - Példák felsorolása a vulkánosság, a vulkáni utóműködés jelentőségével, gazdasági hasznosításával kapcsolatban. - A témához kapcsolódó aktuális hírek értelmezése.
	A hegységképződés.	- Képi információk (videofilm) felhasználása a hegységképződés folyamatával kapcsolatban. - A kőzetlemez-mozgás típusok és a hegységképződés kapcsolatának bemutatása konkrét példákon.

	Téma	Kiemelt tevékenységek a képességfejlesztés érdekében
		- A gyúrt- és a röghégségek formakincsének összehasonlítása képek, ábrák, modellek és leírások alapján. - A hegységek csoportosítása szerkezetük, magasságuk és formakincsük szerint. - A témához kapcsolódó kontúr (körvonalas) térképes feladatok megoldása a követelményben felsorolt névanyag felhasználásával.
	Az ásványok és a kőzetek.	- Az ásványok és a kőzetek felismerése, jellemzése, csoportosítása. - Egyszerű kőzetvizsgálatok. - Az ásványok és a kőzetek előfordulásának és felhasználásának bemutatása példák alapján.
	A Föld nagyszerkezeti egységei.	- A nagyszerkezeti egységek felismerése tematikus térképeken, elhelyezésük körvonalas térképen. - A nagyszerkezeti egységek típusainak és formáinak felismerése, valamint jellemzése képek, ábrák alapján. - A névanyagban szereplő példák csoportosítása a nagyszerkezeti egységekhez való tartozásuk szerint. - Az egyes nagyszerkezeti egységek gazdasági jelentőségének bemutatása.
	A Földfelszín formálódása.	- A felszínformák felismerése képeken, ábrákon, modelleken. - Példák bemutatása a felszínformákra a kontinensek és hazánk területéről térképek, térképvázlatok felhasználásával. - Felszínformák modellezése terepasztalon. - Tájéleírás készítése különböző felszínformájú tájakról képi információk alapján.
	A légkör anyaga, szerkezete és felmelegedése.	- A légkör anyagi összetételét és annak változását bemutató adatsorok összehasonlító elemzése. - A légkör szerkezeti felépítését bemutató ábra elemzése. - Vázlatrajz készítése a levegő felmelegedéséről, az azt módosító tényezőkről és az üvegházhatásról. - A levegőszennyezés és következményeinek bemutatása szemelvények, cikkek, híryanagok segítségével. - Középhőmérséklet és hőingadozás számítási feladatok. - Hőmérsékleti adatok grafikus ábrázolása. - Hőmérsékleti és levegőszennyezettségi térképek összehasonlító elemzése.
	A légnyomás, a szél és a csapadék.	- A hőmérséklet, a légnyomás és a szél összefüggéseinek bizonyítása. - A ciklon és az anticiklon, valamint a hideg- és a melegfront kialakulásának rajzos magyarázata, az időjárás alakításában betöltött szerepük bemutatása. - A felhő- és a csapadékképződés folyamatának bemutatása ábrák segítségével. - Légnyomás- és csapadékadatok grafikus ábrázolása. - Légnyomás-, szél- és csapadéktérképek összehasonlító elemzése. - A szél által kialakított felszínformák felismerése képeken, ábrákon.
	Az általános légkörzés. A szélrendszerek.	- Az általános légkörzés rendszerének bemutatása egyszerű ábrán. - Az állandó szélrendszerek jellemzőinek összehasonlítása. - A mérsékelt és a forró övezeti monszunszél kialakulásának és következményének magyarázata ábra alapján.

	Téma	Kiemelt tevékenységek a képességfejlesztés érdekében
	Az időjárás és az éghajlat.	• Időjárás-jelentés értelmezése. • Időjárási térkép elemzése. • Légköri képződmények felismerése időjárási térképeken és műholdfelvételeken. • Az időjárás-jelentés és az időjárás előrejelzés gazdasági jelentőségének bizonyítása. • Éghajlati diagram szerkesztése adatok alapján. • Éghajlattal kapcsolatos tematikus térképek összehasonlítása.
	A világtenger jellemzői, hasznosítása.	• A sótartalom változásának bemutatása a párolgással, a csapadékkal, a hozzáfolyással összefüggésben. • A tengeráramlási rendszerek kialakulásának magyarázata térképvázlat segítségével. • A tengeráramlások éghajlat-módosító hatásának bizonyítása tematikus térképek és éghajlati diagramok alapján. • A tengerjárás kialakulásának magyarázata folyamatábra segítségével. • Példák gyűjtése a tengerjárás természeti és társadalmi-gazdasági következményeire. • A tenger által kialakított felszínformák felismerése képeken, ábrákon. • A világtenger gazdasági hasznosításának lehetőségei példák alapján.
	A felszíni vizek.	• A tóképződés típusaink bemutatása konkrét példákon. • A folyó munkavégző képességének bemutatása a földrajzi fekvéssel, a domborzattal és az éghajlattal való összefüggésben példák, ábrák segítségével. • Egyszerű vízhozam-számítási feladatok megoldása. • A folyók által kialakított felszínformák felismerése képeken, ábrákon, modelleken. • A felszíni vizek gazdasági hasznosításának lehetőségei példák alapján. • Kontúrtérképes feladatok megoldása a névanyag felhasználásával.
	A felszín alatti vizek.	• A felszín alatti vizek különböző szempontú rendszerezése és jellemzése. • Karsztformák felismerése és megnevezése képeken, ábrákon, egyszerű metszetrajzon. • A felszín alatti vizek hasznosítási lehetőségeinek bemutatása konkrét példákon.
	A komplex vízgazdálkodás. A vízvédelem.	• Szemelvények, aktuális hírek és adatok értelmezése a témához kapcsolódóan. • Az árvíz- és a belvízvédelem feladatainak bemutatása hazai példákon. • Az emberi tevékenység hatásának bemutatása a felszíni és a felszín alatti vizek minőségére. • A vízvédelem és a vízzel való takarékoság szükségességének bizonyítása szemelvények, adatok alapján. • Vita a vízerőművek építésének előnyeiről és hátrányairól.
	A talaj.	• A talajtípusok területi elterjedésének bemutatása tematikus térkép alapján. • A főbb talajtípusok felismerése talajszelvényekről készült képek alapján. • A talaj gazdasági jelentőségének bizonyítása. • A talajpusztulás előidézőinek és a talajvédelem módjainak bemutatása

	Téma	Kiemelt tevékenységek a képességfejlesztés érdekében
		konkrét példákon.
	A szoláris és a valós éghajlati övezetek. A vízszintes földrajzi övezetesség.	- A szoláris éghajlati övezetek bemutatása magyarázó ábrán. - A szoláris és a valós éghajlati övezetek elhelyezkedésének összevetése a módosító tényezők bemutatásával. - A vízszintes földrajzi övezetesség rendszerének, elemei egymásra épülésének értelmezése tematikus térkép vagy ábra alapján.
	A forró övezet földrajzi jellemzése.	- Éghajlati diagramok felismerése, összehasonlító elemzése. - A forró övezetben érvényesülő földrajzi-környezeti törvényszerűségek bemutatása. - Az övezet, az övek/vidék jellemzőinek felismerése, bizonyítása tematikus térképek, képek, szemelvények alapján. - Tájéleírás készítése a forró övezet tipikus tájairól. - A forró övezetben jellemző életmódok bemutatása. - A forró övezeti gazdálkodás jellegzetes módjainak és termékeinek bemutatása. - Kiselőadás az övezet környezeti problémáiról és azok megoldási lehetőségeiről.
	A mérsékelt övezet földrajzi jellemzése.	- Éghajlati diagramok felismerése, összehasonlító elemzése. - A mérsékelt övezetben érvényesülő földrajzi-környezeti törvényszerűségek bemutatása. - Az övezet, az övek/területek jellemzőinek felismerése, bemutatása tematikus térképek, képek, szemelvények alapján. - Tájéleírás készítése a mérsékelt övezet tipikus tájairól. - A mérsékelt övezetben jellemző életmódok bemutatása. - A gazdálkodás jellegzetes módjainak bemutatása, terméklista összeállítása. - Kiselőadás az övezet környezeti problémáiról és azok megoldási lehetőségeiről.
	A hideg övezet földrajzi jellemzése.	- Éghajlati diagramok felismerése, összehasonlító elemzése. - A hideg övezetben érvényesülő földrajzi-környezeti törvényszerűségek bemutatása. - Az övezet és az övek jellegzetességeinek felismerése és bizonyítása tematikus térképek, képek, szemelvények alapján. - Tájéleírás készítése a hideg övezet tipikus tájairól. - A hideg övezetben jellemző életmódok bemutatása. - A hideg övezeti gazdálkodás jellegzetes módjainak és termékeinek bemutatása. - Kiselőadás az övezet környezeti problémáiról és azok megoldási lehetőségeiről.
	A vízszintes és a függőleges övezetesség kapcsolata.	- A vízszintes és a függőleges övezetesség rendszerének összehasonlítása. - A forró és a mérsékelt övezet függőleges övezetességének összevetése keresztmetszeti ábrák segítségével.
	A népesség számbeli alakulása, összetétele, területi eloszlása.	- Demográfiai folyamatokat bemutató ábrák, diagramok és adatsorok elemzése. - Népességgel kapcsolatos tematikus térképek (pl. népsűrűség, emberfajták) összevetése. - A népsűrűséggel és a természetes szaporodással kapcsolatos számítási

	Téma	Kiemelt tevékenységek a képességfejlesztés érdekében
		feladatok megoldása. • Szemelvények, cikkek elemzése a népességszámmal és a népesség-összetétellel kapcsolatban.
	A települések típusai. A tanyák és a falvak.	• A települések csoportosítása különböző szempontok szerint. • A településtípusok szerepének ártértékelődésével kapcsolatos adatok, szemelvények elemzése. • A falvak összehasonlítása. • Példák gyűjtése eltérő szerepkörű falvakra. • Kiselőadás, vita a tanyák átalakuló szerepéről.
	A városok és fejlődésük.	• A várostípusok és a városszerkezet jellemzőinek felismerése ábrákon, képeken, leírásokban, térképábrázolásokon. • A városodás és a városiasodás folyamatának összehasonlítása. • A város és vonzáskörzete kapcsolatának bemutatása példákra; példák gyűjtése eltérő szerepkörű városokra. • Vita a nagyvárosi élet előnyeiről és hátrányairól. • Település tervezése, modellezése.
	A világgazdaság jellemzői, szerkezete. A gazdasági fejlettség területi különbségei.	• A gazdaság ágazati felépítését bemutató vázlat készítése. • A gazdasági fejlettség területi különbségeinek bemutatása adatsorok, tematikus térképek elemzésével. • Fejlett és kevésbé fejlett térségek, országok megnevezése. • Aktualitások gyűjtése a témához kapcsolódóan.
	A világgazdaság működése. A globalizáció. A multinacionális vállalatok.	• Vázlat készítése a világgazdaság fő összetevőinek és működésének bemutatására. • A multinacionális vállalatok működésének bemutatása vállalatok példáján. • A globalizáció jellegzetességeinek és következményeinek bemutatása konkrét példákra. • Vita a globalizáció előnyeiről és hátrányairól. • Aktualitások gyűjtése a témához kapcsolódóan.
	A világkereskedlem fő irányai, áruszerkezete, a benne résztvevő főbb országok.	• A világkereskedelem fő irányainak, árucsoportjainak és országainak bemutatása adatok, adatsorok, tematikus térképek elemzésével. • Az áruszerkezet átalakulásának bizonyítása adatok alapján. • A világkereskedelem jellegzetességeinek bemutatása. • Aktualitások gyűjtése a témához kapcsolódóan.
	A világ élelmiszergazdasága. A mezőgazdaság termelési típusai.	• Az élelmiszertermelés övenként, területenként eltérő lehetőségeinek, a mezőgazdasági termelés módjainak összehasonlítása. • Az élelmiszergazdasággal kapcsolatos tematikus térképek olvasása, adatsorok értelmezése, az ábrázolt összefüggések feltárása. • Kiselőadás a táplálkozási szokásokról a vallás, a társadalmi hagyományok és az életmód szerepe alapján. • Példák gyűjtése az élelmiszergazdaság okozta környezeti problémákra.
	A világ energiagazdasága.	• Az energiagazdasággal kapcsolatos tematikus térképek olvasása, adatsorok értelmezése, az ábrázolt összefüggések feltárása. • Példák gyűjtése az energiagazdaság okozta környezeti problémákra. • Vita a környezetkímélő energiatermelés és felhasználás lehetőségeiről.
	A világ iparának átalakulása.	• Az ipar szerepének és jelentőségének bemutatása adatsorok, diagramok alapján. • Az ipartelepítő tényezők csoportosítása, szerepük történeti

	Téma	Kiemelt tevékenységek a képességfejlesztés érdekében
		változásának bemutatása iparágak és iparvidékek példáján. - Különböző ipari körzetek megnevezése és jellemzése térkép segítségével. - Kiselőadás az ipar környezetet károsító hatásairól.
	A harmadik és a negyedik szektor szerepe a társadalmi-gazdasági életben.	- A harmadik és a negyedik szektor szerepének, jelentőségének bemutatása adatsorok, diagramok, szemelvények alapján. - Tematikus térképek elemzése a közlekedés és áruszállítás területi jellegzetességeiről. - A hírközlés fontosságának igazolása példákkal napjaink társadalmi-gazdasági életében.
	A működőtőke és a pénz világa.	- Az inflációt csökkentő és növelő tényezők bemutatása példákkal. - Adatsorok, aktuális szemelvények elemzése a témához kapcsolódóan.
	A világgazdasági pólusok és a peremhelyzetben lévő országok.	- A pólusok világgazdasági szerepének bemutatása adatsorok és diagramok segítségével. - A centrum- és periféria-országok jellemzőinek összehasonlítása adatsorok, szemelvények, tematikus térképek alapján. - A világgazdaság vezető és peremhelyzetben lévő országainak leolvasása térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
	Az egyedi szerepkörű országok, országcsoportok és jelentőségük a világgazdaságban.	- A társadalmi-gazdasági sajátosságok bemutatása adatsorok, képek, szemelvények segítségével. - Önálló gyűjtőmunka az egyedi szerepkörök típusaira és jellemzőik bemutatására.
	A Kárpát-medence természet- és társadalomföldrajzi jellemzői.	- Földrajzi helyzet- és helymeghatározás földgömbön és különböző méretarányú térképeken. - Domborzati és tematikus térképek (pl. nemzetiségi összetétel, magyarok a világban, gazdasági fejlettség) elemzése. - Adatsorok (nemzetiségi összetétel, gazdasági fejlettség) elemzése.
	Magyarország földtani adottságai és domborzata.	- Földtörténeti folyamatokat bemutató ábrák elemzése. - Tényleolvasás kortáblázatból. - Földtörténeti képződmények térképi elhelyezése. - Közetek vagy fényképük rendszerezése előfordulásuk és hasznosításuk szerint. - Hazánk domborzati topográfiai fogalmainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
	Magyarország éghajlata, vízrajza, élővilága, talajai.	- Éghajlati diagram elemzése. - Éghajlati tematikus térképek olvasása, tartalmuk közötti kapcsolatok magyarázata, kifejtése. - Hazánk éghajlatának jellemzése megadott szempontok alapján. - Tények leolvasása vízrajzi, talaj- és növényzeti térképről. - Aktuális tények gyűjtése tömegkommunikációs forrásokból, azok magyarázata.
	Magyarország népesség- és településföldrajzi jellemzői.	- Adatsorok, diagramok leolvasása és értelmezése (pl. népességszám, természetes szaporodás, korfa). - Információszerzés képek, ábrák és tematikus térképek alapján.
	Az ipar szerepe a magyar	- Az iparral kapcsolatos tematikus térképek elemzése. - Tények leolvasása ábrákról és adatsorokból, majd a közöttük lévő

	Téma	Kiemelt tevékenységek a képességfejlesztés érdekében
	nemzetgazdaságban. Szerkezetének és területi elhelyezkedésének változása, főbb termékei és telephelyei.	összefüggések megállapítása. - A magyar gazdaság Európában és a világban elfoglalt helyének bemutatása gazdasági mutatók összehasonlítása alapján. - Az egyes iparágakkal kapcsolatos magyar terméklisták összeállítása.
	A természeti adottságok szerepe hazánk mezőgazdaságában, a főbb termények előállításának területei.	- Tematikus térképek (pl. domborzati, éghajlati és talajadottságok, termőhelyek, történelmi borvidékek) összehasonlító elemzése. - Mezőgazdasági és élelmiszeripari hungarikumok listájának összeállítása.
	Magyarország közlekedése és külkereskedelme. Az idegenforgalom fő körzetei.	- Tények leolvasása tematikus térképekről, diagramokról és adatsorokból a külkereskedelem áruszerkezetével kapcsolatban. - Összefüggések megállapítása tematikus térképek összevetésével (pl. a külkereskedelmünk irányáról, az idegenforgalmi körzetekről). - Idegenforgalmi körzetek elhelyezése kontúrtérképen.
	Magyarország nagyrégióinak jellegzetességei.	- A régiók elkülönítése kontúrtérképen. - A nagyrégiók földrajzi jellemzőinek és szerepének összehasonlítása adatsorokból (mutatók) szerzett információk alapján. - Budapest településszerkezetét bemutató ábra elemzése. - Képfelismerés a nagyrégiók és a főváros földrajzi jellegzetességeiről.
	Hazánk környezeti állapota.	- Környezeti állapot értékelése tematikus térképekről, légi- és űrfelvételekről, egyéb képekről, adatsorokból szerzett információk alapján. - A nemzeti parkok, világörökségi területek felismerése térképen, megnevezése kontúrtérképen. - A témához kapcsolódó információszerzés CD-ROM-okról, Internetről. - A nagyvárosokban jellemző környezeti ártalmak összegyűjtése forráselemzés alapján. - Adat- és tényanyaggyűjtés a környezet védelmében tett magyarországi intézkedésekről.
	Európa általános természetföldrajzi képe.	- A geológiai szerkezet és az ásványkincs-előfordulások közötti összefüggések bemutatása tematikus térképek összehasonlításával. - Éghajlatok felismerése diagramok alapján, különbségeik leolvasása és jellemzésük. - Európa domborzati és vízrajzi topográfiai fogalmainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
	Európa általános társadalomföldrajzi képe.	- Az európai gazdasági kapcsolatok értelmezése tematikus térképelemzés alapján. - Európa országainak, fővárosainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
	Az Európai Unió földrajzi vonatkozásai.	- Ábraelemzés az integrációs folyamat bemutatása érdekében. - Statisztikai adatok értelmezése az Unióval kapcsolatban. - Területi fejlettségbeli különbségek leolvasása tematikus térképekről. - Az Unió működésének bemutatása CD-ROM információtartalma

	Téma	Kiemelt tevékenységek a képességfejlesztés érdekében
		alapján.
	Észak-Európa és országainak természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági jellemzői.	- Az ipar és a mezőgazdaság területi elhelyezkedésének bemutatása tematikus térképek elemzése alapján. - Képfelismerés (Észak-Európa földrajzi jellegzetességei). - Észak-Európa gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
	Dél-Európa mediterrán tájainak és országainak fő vonásai (Olaszország, Szerbia és Montenegró, Horvátország).	- Tények összegyűjtése Dél-Európa gazdasági megosztottságával kapcsolatban, és a tényekből érvek megfogalmazása állítások alátámasztására. - Terméklisták összeállítása (a mediterrán mezőgazdaság terményei). - Dél-Európa gazdasági és idegenforgalmi központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
	Közép-Európa és országainak természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági jellemzői.	Tematikus térképek összehasonlító elemzése (különböző természeti környezet, eltérő gazdasági-társadalmi következmények)
	Ázsia általános földrajzi jellemzői.	- Ázsia geológiai szerkezetének és az ásványkincs-előfordulások kapcsolatának bemutatása földtani térkép elemzésével. - A földrajzi övezetesség bemutatása tematikus térkép elemzésével. - Ábraelemzés Ázsia tipikus tájainak bemutatására. - A népességszám-bemutató statisztikai adatok segítségével, népességszám-prognózisok elemzése. - Ázsia domborzati, vízrajzi topográfiai fogalmainak, gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
	Japán földrajzi jellemzői.	- A japán társadalmi-gazdasági fejlődés sajátos vonásainak bemutatása szemelvény-feldolgozás alapján. - Tények gyűjtése állítások bizonyítására (a japán gazdaság szerepe a világ gazdaságában és kereskedelmében). - Japán gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
	Kína földrajzi jellemzése.	- Az ország világgazdasági jelentőségének bemutatása adatok, diagramok és szöveges források alapján. - Kína különböző országrészei földrajzi jellemzőinek összehasonlítása tematikus térképek, képek és ábrák alapján. - Kína gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
	Délkelet-Ázsia iparosodott és iparosuló országai.	- A térség sajátos gazdasági fejlődésének bemutatása eseteleírások, vázlatok alapján. - Diagramok elemzése (a térség szerepe a világgazdaságban).
	Afrika tipikus tájainak földrajzi és gazdasági jellemzői.	- Afrika természeti erőforrásainak értékelése tematikus térképek elemzésével. - Afrika tipikus tájainak és lakóik életmódjának bemutatása képelemzéssel. - Az afrikai földrajzi övezetesség bemutatása képek és leírások alapján. - Afrika domborzati, vízrajzi topográfiai fogalmainak, gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.

	Téma	Kiemelt tevékenységek a képességfejlesztés érdekében
	Amerika általános földrajzi képe.	- Amerika tipikus tájainak bemutatása ábra- és képelemzés alapján. - Az amerikai földrajzi övezetesség bemutatása ábrák, leírások és képek alapján. - Tematikus térképelemzés Észak-, Közép- és Dél-Amerika természeti adottságainak, erőforrásainak bemutatására. - Amerika domborzati, vízrajzi topográfiai fogalmainak, gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
	Az Amerikai Egyesült Államok gazdasága, szerepe a világgazdaságban.	- Az ország gazdasági szerkezetének, a világgazdaságban betöltött szerepének bemutatása diagramok és adatsorok elemzésével. - Az USA mezőgazdasági övezetességének és az egyes gazdasági körzetek jellemzőinek bemutatása tematikus térképelemzéssel. - Az USA gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
	A geoszférák környezeti problémáinak kapcsolatai.	- Ábrák, szemelvények, aktualitások, hírek alapján a geoszférák közötti kölcsönhatások bemutatása. - A légkörszennyezés példáján vázlatrajz készítése a hatások bemutatására.
	A népesség, a termelés és a fogyasztás növekedésének földrajzi következményei.	- Adatsorok, diagramok és tematikus térképek elemzése. - A túlnépesedéssel kapcsolatos szemelvények gyűjtése és elemzése. - A termelés és a fogyasztás területi ellentmondásainak bemutatása. - Az életminőség jellemzésére alkalmas mutatók gyűjtése és értékelése, területi különbségek bemutatása.
	A környezeti válság kialakulása és globalizálódása. Nemzetközi összefogás a környezetvédelemben.	- A globális problémák felismerése hírekben, jelenségekben. - Példák gyűjtése a globális válságproblémák lehetséges megoldásaira. - Kiselőadás a nemzetközi szervezetekről és fő tevékenységükről. - A nemzetközi összefogás szükségességének alátámasztása példák alapján, esetelemzéssel.

A középszintű érettségi vizsga témakörei

1. Térképi Ismeretek
 - 1.1. A térkép
 - 1.2. Tájékozódás a térképen és a térképpel
 - 1.3. Távérzékelés és térinformatika
2. Kozmikus környezetünk
 - 2.1. A csillagászati ismeretek fejlődése. A Világegyetem.
 - 2.2. A Nap és kísérői.
 - 2.3. A Föld és mozgásai
 - 2.4. Az űrkutatás szerepe a Naprendszer megismerésében
3. A geoszférák földrajza (kőzetburok, levegőburok, vízburok)
 - 3.1. A kőzetburok
 - 3.1.1. Földtörténet
 - 3.1.2. A Föld gömbhéjas szerkezetének jellemzői
 - 3.1.3. A kőzetlemezek és – mozgásaik következményei
 - 3.1.4. A hegységképződés
 - 3.1.5. A kőzetburok (litoszféra) építőkövei, ásványkincsek
 - 3.1.6. A Föld nagyszerkezeti egységei
 - 3.1.7. A földfelszín formálódása
 - 3.1.8. A talaj
 - 3.2. A levegőburok
 - 3.2.1. A légkör kialakulása, anyaga és szerkezete
 - 3.2.2. A levegő felmelegedése
 - 3.2.3. A levegő mozgása
 - 3.2.4. Felhő- és csapadékképződés
 - 3.2.5. Az időjárás és az éghajlat
 - 3.2.6. A szél és a csapadék felszínformáló tevékenysége
 - 3.2.7. A légszennyezés következményei
 - 3.3. A vízburok földrajza
 - 3.3.1. A vízburok kialakulása és tagolódása, tulajdonságai és mozgásai
 - 3.3.2. A felszíni vizek és felszínalakító hatásuk
 - 3.3.3. A felszín alatti vizek
 - 3.3.4. A víz és a jég felszínformáló munkája, a karsztosodás, a vízburok mint gazdasági erőforrás
 - 3.4. A geoszférák kölcsönhatásai
4. A földrajzi övezetesség
 - 4.1. A szoláris és a valódi éghajlati övezetek
 - 4.2. A vízszintes földrajzi övezetesség
 - 4.3. Az egyes övezetek egyedi jellemzői
 - 4.3.1. A forró övezet
 - 4.3.2. Mérsékelt övezet (Meleg-mérsékelt öv, Valódi mérsékelt öv, Hideg mérsékelt öv)
 - 4.3.3. A hideg övezet
 - 4.4. A függőleges földrajzi övezetesség
5. Társadalmi folyamatok a 21. század elején
 - 5.1. A népesség földrajzi jellemzői
 - 5.2. Településtípusok, urbanizáció
6. A világgazdaság jellemző folyamatai
 - 6.1. A nemzetgazdaságok és a világgazdaság
 - 6.2. Integrációs folyamatok
 - 6.3. A globalizáció
 - 6.4. A monetáris világ
7. Magyarország-helyünk a Kárpát-medencében és Európában

- 7.1. A Kárpát-medence természet- és társadalom-földrajzi sajátosságai
- 7.2. Magyarország természeti adottságai
- 7.3. Magyarország társadalmi jellemzői
- 7.4. A hazai gazdasági fejlődés jellemzői
- 7.5. Hazánk nagytájainak eltérő természeti és társadalmi-gazdasági képe
- 7.6. A magyarországi régiók földrajzi jellemzői
- 7.7. Természeti, kulturális és történelmi értékek védelme
- 7.8. Magyarország környezeti állapota
- 7.9. Az országhatárokon átívelő kapcsolatok
- 8. Európa földrajza. A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában
 - 8.1. Európa általános természetföldrajzi képe
 - 8.2. Európa általános társadalom-földrajzi képe
 - 8.3. Az Európai Unió
 - 8.4. A területi fejlettség különbségei Európában
 - 8.4.1. Az Európai Unió magterületei
 - 8.4.2. Fejlett gazdaságú országok Európa közepén
 - 8.4.3. A gazdasági felzárkózás lehetőségeinek példái
 - 8.4.4. Kelet-közép- és Délkelet-Európa rendszerváltó országai
 - 8.4.5 Kelet-Európa
- 9. Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői
 - 9.1. A kontinensek általános természet- és társadalom-földrajzi képe
 - 9.2. Ázsia földrajza
 - 9.2.1. Ázsia általános földrajzi jellemzői
 - 9.2.2. Ázsia országai
 - 9.3. Ausztrália és Óceánia földrajza
 - 9.4. A sarkvidék földrajza
 - 9.5. Afrika földrajza
 - 9.5.1. Afrika általános földrajzi jellemzői
 - 9.5.2. Afrika regionális földrajza
 - 9.6. Amerika földrajza
 - 9.6.1. Amerikai általános földrajza
 - 9.6.2. Amerika országai regionális földrajza
- 10. Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdőjelei.
 - 10.1. A globálissá váló környezetszennyezés és következményei
 - 10.2. A demográfiai és urbanizációs válság
 - 10.3. Élelmezési válság
 - 10.4. A mind nagyobb méretű fogyasztás és a gazdasági növekedés következményei
 - 10.5. A környezet- és a természetvédelem feladatai

Négy évfolyamos gimnázium emelt óraszámú képzés

11-12. évfolyam

Éves óraszám: 72(11.évfolyam) és 64(12.évfolyam) óra/év (heti 2 óra)

Az EMMI által megfogalmazott kerettanterv (51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet) a gimnáziumok első két évfolyamának földrajzi anyagát dolgozza fel, és az ott megfogalmazott fejlesztési célok és feladatok, a fejlesztés várt eredményei, valamint a középszintű érettségi követelményei érvényesek az emelt szintű érettségi vizsgára való felkészítés során is. Azonban emelt szinten az ismeretek és fogalmak köre kibővül, ezek elsajátítása pontosabb és mélyebb, mint közép szinten. A középszinten megfogalmazott készségek és képességek is magasabb szintre kerülnek az emelt szintű képzés során. A topográfiai fogalmak köre megegyezik a közép szinten is kért fogalmakkal, de a térkép használata nélkül is képessé kell válnia a tanulónak a térbeli tájékozódásra, az ismeretek felelevenítésére, a bonyolultabb összefüggések felidézésére, az összetettebb kölcsönhatások feltárására.

Cél az emelt szintű érettségire történő felkészítésben, hogy a jelentkezők az érettségi vizsgát sikeresen, jó eredménnyel teljesítsék és felkészülésük teljeskörű legyen a földrajzi-környezeti ismeretek és kompetenciák emelt szintű követelményeinek teljesítésére.

A földrajz tantárgy közép- és emeltszintű vizsgakövetelményei között a különbség az ismeretek mennyiségében, mélységében és megközelítési módjában is megnyilvánul. A középszintű vizsgán a jelölt általános földrajzi, környezeti műveltségéről ad számot. A vizsgafeladatok a tananyagban való általános tájékozottságot, az egyszerű összefüggések felismerését, a praktikus ismeretek birtoklását és alkalmazásának képességét mérik. Az emelt szintű vizsgán emellett az összetettebb kölcsönhatások felismerését, a földrajzi-környezeti gondolkodás és az ismeretek alkalmazásának képességét várják el a vizsgázótól a különböző földrajzi-környezeti feladatok megoldása során. Fontos kiemelni, hogy a földrajz érettségi vizsgakövetelmény tartalmazza az általános iskolai regionális földrajzi tananyagot is. Ezért a vizsga sikeres teljesítéséhez szükség van az általános iskolában tanultak szintézisére, valamint a középiskolában elsajátított ismeretek alapján történő újraértelmezésére.

A térképismertek, a térképen és a térképpel végzett gyakorlatok, a topográfiai ismeretek rögzítése, elmélyítése, magasabb szintre emelése, hozzájuk megfelelő földrajzi tartalom kapcsolása minden témakörben kiemelt feladat!

Célunk hogy a tanuló legyen képes felismerni az ismeretanyag belső összefüggéseit, az egyes témakörök közötti kapcsolatokat. Tudja alkalmazni ismereteit a természeti, a társadalmi-gazdasági és a környezeti jelenségek és folyamatok értelmezésében. Legyen jártas a földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók kiválasztásában és használatában, a bennük közölt információk feldolgozásában, értelmezésében. Legyen képes földrajzi ismereteiről logikusan felépített, szabatosan megfogalmazott formában számot adni szóban és írásban, valamint a földrajzi-környezeti tartalmú információkkal kapcsolatos egyszerű vázlatrajzok, folyamatábrák, keresztmetszeti rajzok és térképvázlatok készítésére és azok értelmezésére.

Kiemelt földrajzi kompetenciaterületek:

- földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók használata, információk feldolgozása, értelmezése;
- földrajzi-környezeti ismeretek alkalmazása a mindennapokban tapasztalható természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jelenségek, folyamatok magyarázatában, értelmezésében;
- különböző fajtájú térképeken közölt információk értelmezése; kontúrtérképes feladatok megoldása;
- egyszerű gyakorlati és alapvető számítási feladatok elvégzése, az eredmények értelmezése;
- az ismeretanyag belső összefüggéseinek felismerése, több témakör ismeretanyagának logikai összekapcsolását igénylő, összetett feladatok megoldása;
- földrajzi-környezeti tartalmú információkkal kapcsolatos egyszerű vázlatrajzok, folyamatábrák, keresztmetszeti rajzok és térképvázlatok készítése;
- szövegalkotás és szövegértés földrajzi tartalmú témákhoz kapcsolódóan;
- földrajzi-környezeti szemlélet és gondolkodásmód alkalmazása feladatmegoldások, szóbeli és írásbeli témakifejtések során.

Az értékelés formája:

1 - 5 érdemjeggyel, hagyományos módon minősítjük a tanulói teljesítményt.

11. évfolyam

Órakeret felosztása:

Új anyag feldolgozása	60 óra
Összefoglalás, ellenőrzés	12 óra
Összesen:	72 óra

Témakörök	Óraszám
I. Bevezetés	2
II. A világgazdaság jellemző folyamatai-társadalmi folyamatok a 21. század elején	14
III. Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői	15
IV. Európa földrajza. A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában	16
V. Magyarország-helyünk a Kárpát-medencében és Európában	17
VI. Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdőjelei.	6
VII. Év végi rendszerezés	2
Összesen:	72

Téma	Kiemelt tevékenységek a képességfejlesztés érdekében
I. Bevezetés	Az éves tematika megbeszélése. A földrajz érettségi rendszerének részletes megismerése.
II. A világgazdaság jellemző folyamatai-társadalmi folyamatok a 21. század elején	NÉPESSÉGFÖLDRAJZ Tudja összekapcsolni a korfán tapasztalható eltéréseket jellemző történelmi eseményekkel. Mutassa be a népesedési szakaszok és a korfa alakjának összefüggését. Ismertesse az előregedő és a fiatalodó társadalmak korösszetételéből adódó társadalmi-gazdasági következményeket. Tudja példákon bemutatni a népességgyarapodás környezeti következményeit szemelvények felhasználásával. Mutassa be a foglalkozási átrétegződés okait és módjait. Bizonyítsa statisztikai adatok alapján az urbanizálódás és a gazdasági fejlettség összefüggéseit. Mondjon példákat a népességvándorlások típusaira, kapcsolja össze azokat történelmi eseményekkel, illetve a népesség mai eloszlásával. Értse a nagyrasszok kialakulásának földrajzi és környezeti okait. TELEPÜLÉSFÖLDRAJZ Igazolja példákkal a település szerepköre, alaprajza és arculata közötti összefüggést. Ismertesse a városokba áramlás eltérő okait a Föld különböző gazdasági fejlettségű térségeiben. Mutassa be a falvak átalakulási folyamatát, szerepük átértékelődését. Mutassa be a tanyavilág kialakulásának okait. Hasonlítsa össze a tanyát és a

farmot. Ismerje föl ábrákon és képeken a különböző földrajzi övezetek és övek településképének, építkezési módjának sajátosságait.

VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK

Bizonyítsa példákkal, hogy az országok gazdasági fejlettségi csoportokba sorolása csak több mutató alapján megbízható. Mutassa be példákkal az eltartott és a foglalkoztatott népesség arányának, a mezőgazdaság és a külkereskedelem mutatóinak a gazdasági fejlettséggel való összefüggéseit. Alkalmazza konkrét példákban az életszínvonal és az életminőség mérésére szolgáló mutatókat. Mutassa be a piacgazdaság működését, elveit. Tudjon példákat mondani a nemzetközi tőkeösszefonódásokra. Hasonlítsa össze a piacgazdaság és a tervgazdaság működését. Mutassa be a működőtőke mozgásának legfőbb irányait és hatásait a gazdasági fejlődésben. Vázolja fel a nemzetközi munkamegosztás és a világkereskedelem kialakulásának folyamatát. Értelmezze példák bemutatásával a protekcionizmus, a vámok, az export-kényszer, a munkaerőpiac, a tőkepiac szerepét a világgazdaságban. Tudjon példákat mondani a világpiactól való különböző fajtájú és mértékű függőségekre. Készítsen vázlatot az európai integrációs folyamatról. Bizonyítsa az egyéb szolgáltatások szerepét és jelentőségét a kereskedelemben. Magyarázza meg az eltartóképesség eltérő alakulását a különböző társadalmi-gazdasági fejlettségű és eltérő természeti adottságokkal rendelkező régiókban.

Élelmiszergazdaság: Mutassa meg térképen, nevezze meg kontúrtérképen a legnagyobb mezőgazdasági termelők és fogyasztók földrajzi elhelyezkedését. Mutassa be az élelmiszertermelést befolyásoló társadalmi tényezők szerepét különböző országcsoporthoz példáján. Indokolja az élelmiszergazdaság legdinamikusabb ágazatainak fejlődését. Igazolja példákkal az állattartás típusa és a társadalmi-gazdasági fejlettség összefüggését.

Energiagazdaság, Ipar: Mutassa be a kőolajválság eltérő hatását a különböző országcsoporthoz. Hasonlítsa össze a különböző fejlettségű gazdaságok energiaigényeit és energiahatékonyságát. Mutassa be a megújuló energiaforrások szerepének várható változását. Ismertesse az energiatermelésből adódó környezeti gondok megoldására kidolgozott elképzeléseket. Mutassa be az ipari és a technológiai parkok szerepét, tudjon ezekre példát mondani. Indokolja az ipar 20. századi nagy területi átrendeződéseit. Értelmezze példák alapján a beszállítói, az alapanyag-gyártó és a feldolgozó-összeszerelő szerepkör jelentőségét a világ ipari termelésében. Magyarázza meg az ipar szerkezete és a gazdasági fejlettség összefüggését, a szerkezetváltás folyamatát.

Harmadik és negyedik szektor: Mondjon európai és hazai példákat a közlekedés fejlesztésének, és átalakításának legfontosabb szempontjaira. Ismertesse a lehetőségeket a közlekedés környezetkárosító hatásainak csökkentésére. Mutassa be szemelvények és adatsorok összehasonlító elemzésével az

	infrastruktúra kapcsolatát az életminőséggel. Érzékeltesse példákkal a harmadik és a negyedik szektor jelentőségét a mai világgazdaságban és a társadalmi életben. Magyarázza az adósságválság okait és gazdasági következményeit. Tudjon példát mondani inflációt és költségvetési hiányt gerjesztő folyamatokra. Régiók a világgazdaságban: Magyarázza meg a világgazdasági pólusok kialakulásának okait, folyamatát és területi átrendeződését. Magyarázza meg a periféria-térségek kialakulásának okait. Támassza alá példákkal az eltérő fejlettségű periféria-országok felzárkózásának különböző lehetőségeit. Vázzon fel a trópusi üdülőszigetek és az adó-paradicsomok kialakulásának okait, gazdaságuk jellemzőit. Mutassa be az ENSZ, az EFTA, a NAFTA, az OECD, az Európa Tanács, a WHO, a Vöröskereszt és a Vörös Félhold szervezetek működési területeit.
III. Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői	Ismertesse a kontinens szerkezeti felépítését és annak lemeztektonikai hátterét. Mutassa be éghajlati, növényzeti és talajtérképek összehasonlító elemzésével a kontinensek természetföldrajzi adottságait. Ismerje fel diagramok alapján a földrészek egyes éghajlatait és térképvázlatokon az egyes éghajlati öveket. Mutassa be az egyes kontinensekre jellemző példákkal a vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség rendszerét. Legyen képes keresztmetszetet elemezni a kontinensek természeti adottságairól. Mutassa be a kontinensek világgazdasági szerepét, annak változásait. ÁZSIA Mutassa be a kontinens vallási-kulturális sokszínűségét, ennek következményeit a társadalom életében. Mutassa be a kontinens világgazdasági szerepét, annak változásait. Elemezze az élelmezési problémák kialakulásának okait, ismertesse a megoldásukra tett erőfeszítéseket. Kína: Ismertesse a társadalmi-gazdasági fejlődés sajátos vonásait. Ismertesse a külföldi tőke szerepét az ország gazdaságának fejlődésében. Mutassa be Hongkong szerepét Kína és Délkelet-Ázsia társadalmi-gazdasági fejlődésében. Japán: Mutassa be a gyarmatosítás hatását a térség társadalmi-gazdasági fejlődésére. Támassza alá tényekkel Japán szerepét Ázsia gazdasági fejlődésében. Bizonyítsa a világpiac igényeihez való alkalmazkodás szerepét a gazdaság fejlődésében. India: Támassza alá példákkal a társadalmi, vallási hagyományok szerepét India gazdasági életben. Mutassa be az iparfejlődés eredményeit és ellentmondásait, a külföldi tőke szerepét. Délkelet-Ázsia országai: Ismertesse a felzárkózó országokat, sorolja fel gazdasági fejlődésük okait és jellemzőit. Fogalmazza meg adatok alapján a csoport országainak hasonló és eltérő gazdasági vonásait. Nyugat-Ázsia: Bizonyítsa a térség geopolitikai fontosságát.

	Mutassa be a vallás meghatározó szerepét a társadalmi-gazdasági életben. Ismerje az arab világgazdasági jelentőségét, országainak közös és egyedi vonásait. Ismertesse Izrael sajátos gazdasági fejlődését. AUSZTRÁLIA és ÓCÁNIA Mutassa be tematikus térképek segítségével a természeti adottságokban megnyilvánuló összefüggéseket, és az ausztrál gazdaság legfőbb vonásait. Értékelje Ausztrália szerepét a világgazdaságban. AFRIKA Hasonlítsa össze trópusi-Afrika különböző természeti földrajzi adottságú tájainak gazdasági életét. Mutassa be a gyarmatosítás következményeit, a társadalmi-gazdasági elmaradottság okait, a népesedési problémákat, a megoldási lehetőségek ellentmondásait. AMERIKA Vesse össze a földrajzi övezetességet Dél-Amerikában és Afrikában, indokolja a különbségeiket. Mondjon példákat az amerikai integrációs törekvésekre. Mutassa be példák alapján a népesség városba áramlásának okait és jellemzőit. Amerikai Egyesült Államok: Ismertesse a népesség összetételének változásait, a bevándorlás szerepét a társadalmi-gazdasági fejlődésben. Mutassa be összefüggéseiben és elemezze a nagy gazdasági körzetek fejlődésének tendenciáit. Mexikó: Mutassa be tematikus térképek felhasználásával az ország társadalmi-gazdasági életének jellemzőit. Mutassa be Mexikó példáján a fejlődő országok városiasodásának jellemző vonásait. Brazília: Mutassa be a területi gazdasági különbségek természeti és társadalmi okait.
IV. Európa földrajza. A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában	Mutassa be a kontinens kialakulásának folyamatát geológiai és szerkezetmorfológiai térképek segítségével. Magyarázza a lemeztektonikai folyamatok és a kontinens területének változása közötti összefüggést. Ismerje fel kontúrterképen, ábrán, képen a fontosabb szerkezetdomborzati egységeket. Mondjon példákat a vendégmunkások, a menekültek és a bevándorlók befogadásából adódó problémákra. Támassza alá példákkal a társadalmi fejlődés, a foglalkozási átrétegződés és az urbanizáció kapcsolatát. Mutassa be a társadalmi-gazdasági fejlettségi különbségeket Európában, magyarázza azok okait és következményeit. EURÓPAI UNIO Magyarázza az európai integráció kialakulásához vezető okokat, ismerje fejlődésének történetét, kapcsolatát egyéb tömörülésekkel. Tudja elhelyezni az Európai Uniót a világgazdaság erőközpontjai között statisztikai adatok elemzése alapján. Ismerje az integráció bővítésének lehetőségeit és problémáit. Mutassa be a szervezet mezőgazdasági politikáját, területfejlesztési, környezetvédelmi és környezetgazdálkodási törekvéseit.

ÉSZAK-EURÓPA

Mutassa be az országok szerepét Európa és a világ gazdaságában.

NYUGAT-EURÓPA

Mutassa be példákkal a történelmi és a gazdaságtörténeti múlt hatását a kontinensrész országainak mai gazdasági életében. Mondjon példákat a gazdasági szerkezetváltásra a 20. század második felében, és mutassa be azok következményeit.

Egyesült királyság: Ismerje a gyarmatosítás szerepét az ország gazdaságának fejlődésében, legyen tisztában világgazdasági szerepe átalakulásának okaival. Ismertesse forráselemzés alapján a gazdasági szerkezetváltás sikeres és kevésbé sikeres útjait.

Franciaország: Igazolja a gazdaságpolitika és a mezőgazdasági termelés sajátos vonásainak kapcsolatát. Mutassa be az idegenforgalom szerepét az ország gazdasági életében.

DÉL-EURÓPA

Összegezze a Földközi-tenger jelentőségét a déleurópai országok társadalmi-gazdasági életében.

Olaszország: Tudjon példákat mondani az északi és a déli területek közötti fejlettségi különbség következményeire. Fogalmazza meg az északi ipari háromszög fejlettségének okait, és mutassa be gazdasági kapcsolatait. Mutassa be a mediterrán táj, a történelmi és a kulturális örökség szerepét az ország idegenforgalmában.

Spanyolország: Mutassa be az idegenforgalmi és az egyéb adottságok szerepét az ország gazdasági fejlődésében. Mondjon példákat az ipar vezető ágazataira, gazdasági központokra. Tudja megmutatni ezeket a térképen.

Szerbia, Montenegró: Mutassa be tájainak eltérő természeti és társadalmi jellemzőit, és tudjon példákat mondani azok következményeire. Ismertesse az ország iparának és mezőgazdaságának területi elrendeződését, a Vajdaság gazdasági szerepét.

Horvátország: Jellemezze az ország eltérő adottságú tájait, a gazdasági fejlődés alapjait, gazdasági központjait. Ismertesse a nemzetiségek területi elhelyezkedését.

KÖZÉP-EURÓPA

Hasonlítsa össze Közép-Európa síkságainak, rögvídekeinek és magashegységeinek természeti adottságait, gazdasági lehetőségeit.

Németország: Mutassa be az ország szerepét, súlyát a világgazdaságban és az Európai Unióban különböző forrásanyagok segítségével. Támassza alá példákkal az ipar területi és szerkezeti átalakulási folyamatát, a déli tartományok gyors gazdasági fejlődését.

Lengyelország: Jellemezze az ország nagytájakat, ismertesse a tájak

	legfontosabb erőforrásait. Ismertesse a mezőgazdaság fejlődésének sajátos vonásait. Nevezze meg kontúrtérképen a fő gazdasági központokat. Csehország: Jellemezze Csehország nagytájakait, mutassa be azok természeti erőforrásait. Nevezze meg kontúrtérképen gazdasági életük fő központjait. Ausztria: Hasonlítsa össze a medence és a magashegyvidéki területek gazdaságának jellemzőit. Szlovénia: Ismertesse a társadalmi-gazdasági fejlődését. Szlovákia: Indokolja az ország természeti erőforrásainak és gazdaságának térbeli elhelyezkedését. Románia: Jellemezze a gazdasági élet területi elhelyezkedését és ágazati szerkezetét. KELET-EURÓPA Ismertesse a volt Szovjetunió társadalmi-gazdasági jellemzőit. Mutassa meg térképen az utódállamokat. Oroszország: Sorolja fel a gazdálkodás természeti és társadalmi problémáit Oroszországban. Ismertesse az ország energiagazdaságának jellemzőit, az energiatermelés környezeti következményeit. Ukrajna: Mutassa be statisztikai adatok alapján Ukrajna jelentőségét Európa és a világ gazdaságában.
V. Magyarország-helyünk a Kárpát-medencében és Európában	Elemezze a földrajzilag nyitott határ és a zárt medencehelyzet következményeit. A bizonyításhoz használjon különféle tematikus térképeket. Értékelje a központi fekvés és a tranzithelyzet előnyeit és hátrányait. Tudjon példákat mondani a határainkon átnyúló eurorégiókra és együttműködésekre. TERMÉSZETFÖLDRAJZ Mutassa be a Kárpát-medence földtörténeti fejlődésének lemeztektonikai folyamatát. Ismerje az időszakok, korok eseményeit és hazai földtörténeti emlékeit. Ismertesse az egyes éghajlati elemek értékeinek hazai eloszlási jellegzetességeit. Legyen képes többtényezős földrajzi összefüggések bizonyítására (medencejelleg, földtani felépítés, éghajlat felszíni és felszín alatti vízkészlet és jellemzőik). Bizonyítsa szemelvények alapján a vízszennyezés helyi és regionális összefüggéseit, a nemzetközi összefogás szükségességét a Kárpát-medencében. Mutassa be az éghajlat, a természetes növénytakaró és a talaj összefüggéseit hazánk területén. TÁRSADALOM- ÉS GAZDASÁGFÖLDRAJZ Elemezzén a népesség nemzetiségi összetételét, területi eloszlását bemutató tematikus térképeket, statisztikai adatsorokat, korfákat. Bizonyítsa a népességmozgások összefüggését a gazdasági-politikai tényezőkkel. Ismertesse az összefüggést hazánk társadalmi-gazdasági fejlődése és annak történelmi háttére között.

Értelmezze a munkanélküliség kialakulásának okait, csökkentésének lehetőségeit. Mutassa be példák alapján a piac és a tulajdonformák szerepét, változását a gazdaság működésében. Értékelje forrásanyagok alapján a gazdaság területi és szerkezeti átalakulásának eredményeit és problémáit. Elemezze a külföldi tőke szerepét a gazdasági rendszerváltásban. Tudjon nemzetközi statisztikák alapján tendenciákat, összefüggéseket megállapítani az egyes ágazatok szerepéről, és hasonlítsa össze ezt a hazai jellemzőkkel. Ismertesse a termelés környezetre gyakorolt hatásait. Mutassa be konkrét példa alapján az ipari parkok szerepét a térségek gazdasági fejlődésében. Ismertesse az élelmiszergazdaság szerepét a nemzetgazdaságban. Tudjon példákat mondani Magyarországon és az Európai Unió mezőgazdasági kapcsolatára. Mutassa be a turizmus környezetre és a szolgáltatás egyéb ágazataira gyakorolt hatásait. Legyenek aktuális ismeretei hazánk és az Európai Unió kapcsolatainak alakulásáról.

NAGYTÁJAK

Helyezze el a földtörténeti időegységekben a nagytájak, résztájak közetanyagának, ásványkincseinek a kialakulását.

Alföld: Ismertesse példák alapján a folyók és a szél felszínformáló munkáját az Alföldön. Bizonyítsa statisztikai adatok segítségével a nagytáj szerepét az élelmiszergazdaság különböző ágazataiban.

Kisalföld, Alpokalja: Hasonlítsa össze az Alföld és a Kisalföld természetföldrajzi vonásait, indokolja eltéréseiket. Ismertesse a történelmi múlt, a hagyományok, az infrastruktúra, a szaktudás szerepét a nagytájak gazdaságában. Mutassa be a Szigetköz környezeti problémáit.

Dunántúli domb- és hegyvidék: Mutassa be példák alapján a nagytáj jellegzetes településtípusait és azok összefüggését a természeti adottságokkal.

Dunántúli-középhegység: Ismertesse a gazdasági szerkezetváltás következményeit a területen.

Északi-középhegység: Értelmezze a Kárpátok és az Északi-középhegység közös kialakulásából adódó természetföldrajzi kapcsolatokat. Ismertesse a térség jellegzetes településtípusait. Mutassa be a gazdasági átalakulás eredményeit és problémáit a térségben.

NAGYRÉGIÓK:

Ismertesse a nagyrégiók kialakításának elveit és szerepét hazánkban az Európai Unióhoz történő csatlakozás tükrében. Indokolja a regionális fejlettség különbségeit természeti, társadalmi, gazdasági tényezőkkel. Mondjon példákat a nagyrégiók belüli és az azok közötti együttműködésekre.

Budapest: Ismertesse példák alapján sokoldalú gazdasági kapcsolatát az agglomeráció településeivel.

KÖRNYEZETI ÁLLAPOT

	Ismertesse a környezetgazdálkodás hazai elveit, alkalmazásának lehetőségeit, példáit.
VI. Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdőjelei.	Mutassa be ábrások segítségével a földrajzi környezet társadalmi tevékenységek hatására bekövetkezett változásait. Legyen képes konkrét példák, esetelemzések alapján önálló véleményalkotásra, a témához kapcsolódó szemelvények elemzésére. Mutassa be logikai kapcsolatok feltárásával, hogy a népesség energia-, nyersanyag-, fogyasztási cikk- és élelmiszerigénye hosszútávon a harmonikus, fenntartható fejlődés keretein belül elégíthető ki. Értelmezze a környezeti válság kialakulásának okait és folyamatát. Mutassa be a földrajzi környezet társadalmi tevékenységek hatására bekövetkezett változásait. Igazolja, hogy a környezet állapotának feltárása, értékelése és egyensúlyának megóvása globális, nemzetközi feladat. Értelmezze a legfontosabb nemzetközi környezetvédelmi egyezményeket. Mutasson meg a világtérképen néhány nemzetközi védelem alá eső területet. Értelmezze szemelvények segítségével a fenntartható fejlődés elméletét és lehetőségeit.
VII. Év végi rendszerezés	Az tanévben tanultak átfogó elemzése, szintetizálása.

12. évfolyam

Órakeret felosztása:

Új anyag feldolgozása	45 óra
Összefoglalás, ellenőrzés	19 óra
Összesen:	64 óra

Témakörök	Óraszám
I. Év eleji bevezetés	1
II. A Földi tér ábrázolása	4
III. A Föld kozmikus környezete	8
IV. A geoszférák földrajza (kőzetburok, levegőburok, vízburok)	30
IV. A földrajzi övezetesség	10
V. Topográfiai összegzés	4
VII. Rendszerezés-felkészülés az érettségi írásbeli és szóbeli részére	5
VIII. Év végi rendszerezés	2
Összesen:	64

Téma	Kiemelt tevékenységek a képességfejlesztés érdekében
I. Év eleji bevezetés	Az éves tematika megbeszélése.
II. A Földi tér ábrázolása	Következtessen a nagy, a közepes és a kis méretarányú, illetve különböző tartalmú térképek felhasználási lehetőségeire. Értse, hogy a térképek készítésekor a különböző ábrázolási célok érdekében különböző módszereket alkalmaznak. Legyen képes távolság meghatározásra az Egyenlítő vagy valamely hosszúsági kör mentén fokhálózat segítségével. Legyen képes területszámításra arányszám felhasználásával. Tudjon a méretarány használatát igénylő számításos feladatokat megoldani. Tudjon metszetet szerkeszteni a szintvonalas térkép alapján. Ismertesse a műholdfelvételek készítésének elvét. Tudjon tényeket leolvasni légi- és űrfelvételekről.
III. A Föld kozmikus környezete	Mutassa be a naptávolság, a hőmérséklet és az anyageloszlás összefüggéseit. Sorolja fel a csillagászat történeti fejlődésének jelentősebb állomásait. Ismertesse a Nap gömbhéjas szerkezetét, a Nap szféráinak jelenségeit és ezek hatását a földi életre. Magyarázza meg a holdfázisok és a napfogyatkozás kialakulásának okait. Legyen képes a Naprendszer bolygóiról készült adatsorok elemzésére. Jellemezze a Hold felszínét, bizonyítsa a hőmérséklet és a légkörihiány összefüggését. Mutassa be az üstökösök felépítésének jellemzőit, mozgásának jellemzőit, jellegzetes formájuk kialakulását. Bizonyítsa a Föld alakja és tengely körüli forgása közötti összefüggést. Számítsa ki a Nap delelési magasságát a nevezetes időpontokban bármely földrajzi helyen. Alkalmazza feladatmegoldásban a dátumválasztó vonalat. Ismertesse a mesterséges holdak típusait és szerepüket a mindennapi életben. Legyen képes szövegek értelmezésére, a mesterséges égitestek, szondák jelentőségének bemutatására a Naprendszer és más galaxisok megismerésében.
IV. A geoszférák földrajza (kőzetburok, levegőburok, vízburok)	KÖZETBUROK: Ismerje a relatív és az abszolút kormeghatározás elveit. Értelmezze a geoszférák fejlődését és annak kölcsönhatásait (ösléggör, ósóceán, bioszféra). Ismertesse az őskontinenseket (Pangea, Laurázia, Gondwana), feldarabolódásuk és összekapcsolódásuk következményeit. Ismerje fel a geoszférák közötti kapcsolatokat. Hasonlítsa össze adatok és ábrák alapján az egyes gömbhéjak jellemző kémiai összetételét, hőmérsékleti, nyomás- és sűrűség viszonyait. Ismerje a földmágnesség és a tájékozódás kapcsolatát. Tudjon önállóan ábrát készíteni a kőzetburok felépítéséről. Soroljon fel topográfiai példákat a kőzetlemez-határookra, és tudja megmutatni, felismerni azokat a tér-képen. Magyarázza a nehéz-, a színes- és nemesfémérccek képződését, és tudja ezt példákkal alátámasztani. Ismertesse a vulkáni működés jellegét és helyét meghatározó tényezőket. Magyarázza példa segítségével az ún. "forró pontok" feletti vulkánosságot. Ismerje az erősségmérés elvét, a rengések kísérelőjelenségeit. Ismerje a rengéshézagok, rengésközpont kapcsolatát. Mutassa be a hegységképződési szakaszok egymásra épülését és összefüggéseit. Tudjon a hegységképződéshez kapcsolódó egyszerű folyamatábrákat rajzolni, elemezni. Magyarázza és mutassa be példákon a lemezmozgások, a kőzetek keletkezése és átalakulása kapcsolatát, a kőzetek anyagainak körforgását. Ismerje fel a kéregszerkezet és az ásványkincsek előfordulása közötti kapcsolatokat. Mutassa be a

Föld nagyszerkezeti egységeinek kialakulását és átalakulásukat a földtörténeti idők folyamán. Legyen képes (képeken, ábrákon) felismerni, megkülönböztetni a nagyszerkezeti egységeket. Tudja magyarázni a nagyszerkezeti egységek formakincsének kialakulását. Legyen képes (képeken, ábrákon) felismerni, megkülönböztetni a felszínformákhoz kapcsolódó tájakat, tudja elhelyezni ezeket a kontinenseken és a földrajzi övezetekben.

LEVEGŐBUROK:

Ismertesse a légkör fejlődését, összetételének változását, az ózonréteg kialakulását. Következtessen a levegő minőségére az összetétel változását bemutató adatsorokból. Ismerje a hőmérséklet gazdasági jelentőségével kapcsolatos fogalmakat (tenyészidőszak, hőösszeg, napfénytartam). Nevezzen meg trópusi ciklonokat, helyi szeleket, szélrendszereket (tornádó, parti szél, hegy-völgyi szél, városi szél), mutassa be jellegzetességeiket. Ismerje a főn kialakulását és jelentőségét. Bizonyítsa az összefüggést a szél felszínformálása és a többi természetföldrajzi tényező között. Mutassa be ábra segítségével a függőleges légmozgások és a szelek kapcsolatát. Ismerje a futóáramlás fogalmát és szerepét. Ismerje a hőmérsékleti egyenlítő fogalmát és szerepét. Ismertesse a passzát és a forró övezeti monszun szélrendszer kapcsolatát. Tudjon magyarázó ábrát készíteni a monszun szélrendszerek kialakulásáról.

VÍZBUROK:

Ismerje fel a főbb felhőtípusokat. Értse, mikor és miért alakulnak ki, milyen időjárást eredményeznek. Tudjon megoldani vízgőztartalom-számítási feladatokat. Tudjon példákat mondani a csapadék felszínformáló hatására (leöblítés, vonalas erózió). Tudjon példákat mondani az időjárás-változások biológiai hatásaira. Igazolja példákkal a légkör egységes rendszerként való működését, legyen képes a Föld éghajlatára vonatkozó törvényszerűségek, szabályok megfogalmazására. Mutassa be a társadalmi eredetű éghajlatváltozások okait és következményeit. Ismertesse a vízburok kialakulását. Mutassa be a földrajzi tényezők összefüggéseinek alkalmazásával a sótartalom változását egy hosszúsági kör mentén. Ismerje fel a légkörzési és a vízkörzési rendszer hasonlóságait, kapcsolatait. Mondjon példát a tengeri üledék, az üledékes ásványkincsek képződésére. Ismertesse kitermelésük lehetőségeit. Következtessen a térkép segítségével a tavak keletkezésére elhelyezkedésük, alakjuk, mélységük alapján. Ismerje fel a tavak állapotát fényképeken, ábrákon. Értékelje és alkosson véleményt néhány példa alapján a mesterséges tavak létrehozásának céljairól és környezeti következményeiről. Bizonyítsa példákkal térkép alapján a domborzat és a szakaszjelleg összefüggését, térbeli változását. Legyen képes vízállásjelentés értelmezésére. Értelmezze a földtani szerkezet és a felszín alatti víztípusok kialakulásának kapcsolatát. Mutassa be a közetminőség szerepét a felszín alatti vizek elhelyezkedésében és mozgásában. Alkalmazza a geotermikus gradiensről tanultakat a felszín alatti vizek hőmérsékletének magyarázatában. Ábrázolja egyszerű metszeten a karsztformákat. Ismerje a mészkő oldódásának kémiai folyamatát, a talaj- és növényborítottság szerepét a karsztosodásban. Következtessen a földrajzi elhelyezkedésből, a

	természet- és a társadalomföldrajzi jellemzőkből a vízigényekre és azok kielégítésének módjára. Tudja szöveges források alapján bizonyítani a nemzetközi összefogás szükségességét a vízgazdálkodásban, a vizek védelmében. Mutassa be példák segítségével a nagy vízrend-szerekbe való emberi beavatkozás helyi és regionális következményeit. Hasonlítsa össze a belföldi és a magashegységi jégképződés folyamatát. Mutassa be konkrét tájak példáján a jég felszínformálásának következményeit. TALAJ Ismertesse a talajképződés folyamatát. Bizonyítsa az éghajlat meghatározó szerepét a talajok kialakulásában. Mondjon példákat azonális talajokra. Mutassa be tematikus térképek összevetésével az éghajlat, a talajtípusok és a gazdálkodás összefüggéseit. Bizonyítsa a domborzati jellemzők, a gazdálkodási mód és a talajpusztulás összefüggéseit. GEOSZFÉRÁK KÖLCSONHATÁSAI Mutassa be példák segítségével az egyes geoszférákban lezajló folyamatoknak a többi geoszférára gyakorolt hatását és azok következményeit. Mondjon példákat a több geoszférára is kiterjedő környezeti ártalmakra, ezek kiváltó okaira és következményeire, a megelőzés és a megoldás lehetőségeire. Tudjon elemezni a témához kapcsolódó folyamatábrákat és szemelvényeket.
IV. A földrajzi övezetesség	Magyarázza a szoláris övezetek határainak elhelyezkedését. Mutassa be a szoláris és a valódi éghajlati övezetesség közötti különbséget. VÍZSZINTES FÖLDRAJZI ÖVEZETESSÉG Mutassa be az összefüggéseket és a törvényszerűségeket a földrajzi övezetesség elemeinek kapcsolatrendszerében (talajképződés folyamata, vízháztartást befolyásoló tényezők, felszínformálódási folyamatok). Tudjon példákat mondani az övezetesség és a táj eltartóképességének kapcsolatára, az övezetesen elrendeződő természeti erőforrásokra. Tudja térképen megmutatni, munkatérképre berajzolni az életközösségek környezetkárosodással leginkább sújtott területeit. Mondjon példákat arra, hogyan kezeli a társadalom az övezetek, övek, területek környezeti problémáit. Ismerjen fel öveget, területeket/vidéket klímadiagramok alapján. Tudjon tematikus térképek összehasonlításával komplexen jellemezni éghajlati övezeteket, öveget, területeket/vidéket. Legyen képes az övezetességet bemutató komplex szelvény elemzésére. Forró övezet: Tudja magyarázni a sivatagi váztalajok kialakulását. Mutassa be az összefüggést a forró övezeti monszun éghajlat és a monszungazdálkodás sajátosságai között. Mérsékelt övezet: Jellemezze a mérsékelt övezet sajátosságait egy adott hosszúsági vagy szélességi kör mentén készült komplex szelvény alapján. Magyarázza a meleg mérsékelt övön belüli földrajzi különbségek okait. Indokolja a mediterrán és a mérsékelt övezeti monszun éghajlat elhelyezkedését, eltérő jellemzőit. Igazolja éghajlati diagramok és keresztmetszeti ábrák összehasonlító elemzésével a kontinentalitás NY–K irányú

	változását Euráziában. Mutassa be a hasonlóságokat és a különbségeket a nedves és a száraz kontinentális éghajlat sajátosságai között. Ismertesse a füves puszta, a sztyep, a préri és a pampa területi különbségeit. Tudjon példát mondani a terület környezeti problémáinak lehetséges megoldásaira. Ismertesse a szikesedés, illetve a másodlagos szikesedés folyamatát, okait. Mutassa be, mely tényezők befolyásolják az öv gazdasági hasznosítását. Ismertesse a vízháztartás sajátosságait az övben. Hideg övezet: Magyarázza a nappalok és az éjszakák időtartamának földrajzi szélességtől függő változását. Mondjon példákat az emberi tevékenység (bányászat, vadászat) kiterjesztésének várható következményeire a hideg övezetben. Ismertesse a talajképződés és a felszínformálódás övre jellemző vonásait. Magyarázza a belföldi jégtakaró kiterjedésének különbségét az északi és a déli félgömbön. FÜGGŐLEGES FÖLDRAJZI ÖVEZETESSÉG Mutassa be a külső erők magassággal változó felszínformáló szerepét a magashegységekben. Legyen képes függőleges övezetességet bemutató keresztmetszvényt készíteni, képeket, ábrákat, szövegeket elemezni. Hasonlítsa össze a növénytermesztés vízszintes és függőleges övezetességgel összefüggő rendszerét.
V. Topográfiai összegzés	Topográfiai követelmény gyakorlása. Tudja elhelyezni és felismerni a földrajz érettségi topográfiai követelményben meghatározott fogalmakat kontúr térképek segítségével.
VII. Rendszerezés-felkészülés az érettségi írásbeli és szóbeli részére	Földrajzi-környezeti szemlélet és gondolkodásmód alkalmazása feladatmegoldások, szóbeli és írásbeli témakifejtések során.
VIII. Év végi rendszerezés	Az tanévben tanultak átfogó elemzése, szintetizálása.

Emelt szintű szóbeli érettségi témakörök földrajzból

1. feladat - Általános természetföldrajz, a kontinensek illetve Magyarország természetföldrajza

Térképi ismeretek

- Térképi ismeretek, térképi ábrázolás, tájékozódás a térképen
- A távérzékelés, a műholdfelvételek

Kozmikus környezetünk

- A csillagászati ismeretek fejlődése. A Nap és a Naprendszer jellemzői, mozgástípusok és következményeik

A geoszférák földrajza

- A geoszférákat ért környezetszennyezés következményei. A geoszférák kölcsönhatásai

A Föld mint kőzetbolygó szerkezete és folyamatai

- A Föld gömbhéjas szerkezete, a geoszférák jellemzői és fejlődése
- A földtörténet fő eseményei
- A Föld nagyszerkezeti egységei
- A kőzetlemez-mozgások következményei
- A hegységképződés, hegységrendszerek
- A kőzetburok (litoszféra) építőkövei, ásványkincsek
- A földfelszín formálódása – a külső (földrajzi) és a belső (geológiai) erők felszínformáló tevékenysége
- Talajképződés, főbb talajtípusok

A vízburok földrajza

- A vízburok kialakulása, tagolódása, tulajdonságai és mozgásai
- A szárazföld felszíni és felszín alatti vizeinek jellemzői
- A vízburok mint gazdasági erőforrás
- A karsztosodás

A légkör földrajza

- A légkör kialakulása, anyaga és szerkezete
- A légkörben lejátszódó folyamatok, jelenségek (a levegő felmelegedése, mozgása, felhő- és csapadékképződés)

Földrajzi övezetesség

- A földrajzi övezetesség rendszere, az egyes övezetek egyedi jellemzői. A függőleges földrajzi övezetesség rendszere

A kontinensek természetföldrajza

- Európa, Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália szerkezeti felépítése és természetföldrajzi jellemzői

Magyarország és tájainak természetföldrajza

- A Kárpát-medence természetföldrajzi jellemzői
- Magyarország természetföldrajzi adottsági (domborzat, földtörténeti fejlődés, éghajlat, felszíni és felszín alatti vizek, talajtakaró, természetes növénytakaró, ásványkincsek és egyéb természeti erőforrások)
- Magyarország nagytájainak természetföldrajzi jellemzői

2. feladat - Általános társadalomföldrajz, regionális társadalmi-gazdasági földrajz

Társadalmi folyamatok a 21. század elején

- A Föld népességföldrajzi jellemzői
- Településtípusok, urbanizáció. A városok szerkezete, a nagyvárosok élete

A világgazdaság jellemző folyamatai

- A nemzetgazdaságok és a világgazdaság – centrum és periféria, a fejlődést befolyásoló tényezők
- Integrációs folyamatok, az integrációk fejlődése

- A globalizáció, a globálissá váló világgazdaság működésének jellemzői
- A monetáris világ működésének jellemzői: eladósodás, adósságválság, nemzetközi tőkeáramlás, tőzsde, értékpapírok
- A gazdasági szektorok és szerepük átalakulása, telepítő tényezők, jelentőségük változása
- A világ főbb politikai, gazdasági és pénzügyi szervezetei

Magyarország földrajza. Helyünk a Kárpát-medencében és Európában

- A Kárpát-medence és benne Magyarország társadalomföldrajzi jellemzői, az országhatárokon átívelő kapcsolatok
- Hazánk népesség- és településföldrajzi sajátosságai
- A rendszerváltozás hatása Magyarország társadalmi-gazdasági életére
- A társadalmi-gazdasági fejlettség területi különbségei hazánkban, a nagyrégiók eltérő társadalmi-gazdasági jellemzői és fejlettsége
- Magyarország nagytájainak társadalmi-gazdasági, környezeti sajátosságai, védett értékei

A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában

- Az Európai Unió
- Európa általános társadalomföldrajzi képe
- Az Európai Unió magterületei: Németország, Franciaország, Benelux államok. Az Unióhoz sajátosan kapcsolódó Egyesült Királyság
- Fejlett gazdaságú országok Európa közepén: Ausztria, Svájc
- A gazdasági felzárkózás lehetőségei Dél-Európa országainak példáján
- Kelet-, Közép- és Délkelet-Európa rendszerváltó országainak jellemzői: Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Románia, délszláv államok eltérő fejlődési útjai (Szlovénia, Horvátország, Szerbia)
- Kelet-Európa: Oroszország és Ukrajna

Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői

- Afrika társadalmi-gazdasági, környezeti jellemzői, a társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei
- Ausztrália és Óceánia társadalmi-gazdasági, környezeti jellemzői, a világgazdaságban betöltött sajátos szerepe
- DK-Ázsia iparosodott és iparosodó országainak sajátos gazdasági fejlődése
- Ny-Ázsia (arab országok, Izrael) társadalmi és gazdasági sajátosságai, világgazdasági szerepe
- Japán, Kína, India – az országok társadalmi-gazdasági fejlődésének sajátos vonásai, világgazdasági szerepük változása
- Az Amerikai Egyesült Államok társadalmi-gazdasági fejlődését befolyásoló tényezők, a gazdaság szerveződésének területi jellemzői
- Latin-Amerika sajátos társadalmi-gazdasági fejlődése Mexikó, Brazília példáján
- Egyedi szerepkörű országok Latin-Amerikában (üdülősziget, adóparadicsom, „banánköztársaság”)

Globális kihívások - a fenntarthatóság kérdőjelei

- Globális környezeti problémák társadalmi-gazdasági vonatkozásai: élelmezési válság, vízellátás, energiaválság, a gazdaság okozta környezeti problémák, az egyes geoszféra szennyeződéséből adódó környezeti veszélyek
- Az egyes földrajzi övezetek, övek sajátos környezeti problémáinak társadalmigazdasági vonatkozásai

A földrajz érettségi vizsga topográfiai követelményei

Közép- és emelt szinten egyaránt – az általános és a részletes érettségi követelményekre épülnek.

A vizsgán a topográfiai fogalmakkal kapcsolatban elvárható tevékenységek:

- a tanuló tudja megfogalmazni tényleges és viszonylagos földrajzi helyzetüket, fekvésüket;
- tudja megmutatni azokat különböző térképeken (falitérképen, atlaszban);
- tudja felismerni és megnevezni azokat kontúrtérképen;
- kapcsoljon földrajzi-környezeti tartalmakat az egyes topográfiai fogalmakhoz.

73

Világegyetem

Galaxis, Naprendszer, Nap, Tejútrendszer; Jupiter, Föld, Mars, Merkúr, Neptunusz, Plútó, Szaturnusz, Vénusz; Hold.

Föld

Földrajzi fókuszát: Baktérítő, Déli-sark, Déli sarkkör, Egyenlítő, Északi-sark, Északi sarkkör, Ráktérítő; kezdő hosszúsági (greenwichi) kör;

Óceánok: Atlanti-óceán, Csendes-óceán, Indiai-óceán, Jeges-tenger;

Földrészek: Afrika, Amerika, Antarktika, Ausztrália, Ázsia, Európa, Eurázsia;

Nagyszerkezeti egységek: Afrikai-lemez, Antarktisi-lemez, Ausztrál-Indiai-lemez, Csendes-óceáni-lemez, Dél-amerikai-lemez, Észak-amerikai-lemez, Eurázsiai-lemez, Fülöp-lemez, Nasca-lemez; Japán-árok, Mariana-árok; Eurázsiai-hegységrendszer, Kaledóniai-hegységrendszer, Pacifikus-hegységrendszer, Variszkuszi-hegységrendszer;

Egyéb: Déli-sarkvidék, Északi-sarkvidék.

Afrika

Szerkezeti egységek, tájak: Afrikai-árokrendszer, Afrikai-ösföld, Atlasz, Dél-afrikai-magasföld, Kanári-szigetek, Kelet-afrikai-magasföld, Kilimandzsáro-csoport, Kongó-medence, Líbiai-sivatag, Madagaszkár, Namib-sivatag, Szahara, Szudán, Teleki-vulkán; Száhel-öv;

Vízrajz: Csád-tó, Gibraltári-szoros, Guineai-öböl, Kongó, Niger, Nílus, Szuezi-csatorna, Tanganyika-tó, Viktória-tó, Vörös-tenger; asszuáni Nagy-gát;

Országok: Algéria, Csád, Dél-afrikai Köztársaság, Egyiptom, Guinea, Kenya, Libéria, Líbia, Marokkó, Nigéria, Seychelle-szigetek, Tunézia;

Városok: Abuja, Alexandria, Fokváros, Johannesburg, Kairó, Pretoria.

Amerika

A földrész részei: Észak-Amerika, Közép-Amerika, Dél-Amerika, Latin-Amerika;

Tájak: Alaszka, Amazonas-medence, Andok, Antillák, Appalache, Atacama-sivatag, Bahama-szigetek, Brazil-felföld, Floridai-félsziget, Grönland, Guyanai-hegyvidék, Hawaii-szigetek, Kaliforniai-félsziget, Kanadai-ösföld, Kordillerák, Labrador-félsziget, Mexikói-fennsík, Mississippi-alföld, Mt. Pelée, Mount St. Helens, Paraná-alföld, Popocatépetl, Préri, Sziklás-hegység, Szilícium-völgy;

Vízrajz: Amazonas, Colorado, Karib (Antilla)-tenger, La Plata, Mexikói-öböl, Mississippi, Nagy-tavak (Erie-, Felső-, Huron-, Michigan-, Ontario-tó), Niagara-vízesés, Panama-csatorna, Paraná, Szt. Lőrinc-folyó;

Országok: Amerikai Egyesült Államok, Argentína, Bolívia, Chile, Brazília, Dominika, Kanada, Kuba, Mexikó, Nicaragua, Panama, Venezuela;

Városok: Atlanta, Brazíliaváros, Buenos Aires, Caracas, Chicago, Dallas, Havanna, Houston, Los Angeles, Mexikóváros, Montréal, New Orleans, New York, Ottawa, Rio de Janeiro, San Francisco, São Paulo, Seattle, Washington.

Ausztrália és Óceánia

Tájak: Ausztráliai-alföld, Nagy-Artézi-medence, Nagy-korallzátony, Nagy-Vízválasztó-hegység, Nyugat-ausztráliai-ösföld, Új-Guinea;

Vízrajz: Murray;

Országok: Ausztrália, Új-Zéland;

Városok: Canberra, Melbourne, Perth, Sydney, Wellington.

Ázsia

A földrész részei: Dél-Ázsia, Délkelet-Ázsia, Délnyugat-Ázsia, Észak-Ázsia, Kelet-Ázsia, Közép (Belső)-Ázsia;

Tájak: Angara-ösföld, Arab-félsziget, Arab-ösföld, Bali, Csomolungma, Dekkán-fennsík (Dekkán-ösföld), Dél-kínai-hegyvidék (Kínai-ösföld), Fuji, Fülöp-szigetek, Góbi, Himalája, Hinduszáni-alföld, Hinduszáni-félsziget, Indokínai-félsziget, Indonéz-szigetvilág, Iráni-felföld, Japán-szigetek, Kaszpi-mélyföld, Kaukázus, Kínai-alföld, Kis-Ázsia, Koreai-félsziget, Közép-szibériai-fennsík, Krakatau, Kuznyeck-medence, Mezopotámia, Nyugat-szibériai-alföld, Pamír, Szibéria, Tajvan, Takla-Makán, Tibet, Tien-san, Turáni-alföld;

Vízrajz: Aral-tó, Bajkál-tó, Bering-szoros, Boszporusz, Brahmaputra, Eufrátesz, Holt-tenger, Indus, Jangce, Japán-tenger, Jeges-tenger, Jenyiszej, Gangesz, Kaszpi-tenger, Léna, Mekong, Ob, Perzsa (Arab)-öböl, Sárka-folyó, Tigris;

Országok: Arab Emírségek, Dél-Korea (Koreai Köztársaság), Fülöp-szigetek, India, Indonézia, Irak, Irán, Izrael, Japán, Kazahsztán, Kína, Kuvait, Malajzia, Szaúd-Arábia, Thaiföld, Törökország;

Városok: Ankara, Bagdad, Bangkok, Bombay, Calcutta, Cseljabinszk, Haifa, Hongkong, Isztambul, Jakarta, Jekatyerinburg, Jeruzsálem, Kanton, Kobe, Krasnojarszk, Kyoto, Manila, Mekka, Novoszibirszk, Osaka, Peking, Rijád, Sanghaj, Szingapúr, Szöul, Teherán, Tel Aviv-Jaffa, Tokió, Újdelhi, Uszty-Ilimszk, Vlagyivosztk.

Európa

A földrész részei: Dél-Európa, Észak-Európa, Kelet-Európa, Kelet-Közép-Európa, Közép-Európa, Nyugat-Európa;

Tájak: Alpok, Appenninek, Appennini-félsziget, Azori-szigetek, Balkán-félsziget, Balkán-hegység, Balti-ösföld, Brit-szigetek, Ciprus, Dalmácia, Dinári-hegység, Etna, Finn-tóvidék, Francia-középhegység, Holland-mélyföld, Izland, Kárpátok, Kelet-európai-síkság, Kréta, Londoni-medence, Mont Blanc, Párizsi-medence, Pennine, Pireneusi (Ibériai)-félsziget, Pireneusok, Skandináv-félsziget, Skandináv-hegység, Szicília, Urál, Vezúv;

Vízrajz: Adriai-tenger, Balti-tenger, Dnyeper, Don, Duna, Ebro, Elba, Északi-tenger, Fekete-tenger, Földközi-tenger, IJssel-tó, La Manche, Ladoga-tó, Pó, Rajna, Rhône, Szajna, Temze, Urál folyó, Volga, Watt-tenger;

Országok: Albánia, Anglia, Belgium, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Dánia, Egyesült Királyság (Nagy-Britannia), Fehéroroszország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Luxemburg, Macedónia, Málta, Moldova, Monaco, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Portugália, Spanyolország, Svédország, Szerbia és Montenegró, Ukrajna, Vatikán;

Történelmi tájnevek: Burgenland (Őrvidék), Délvidék, Erdély, Felvidék; Kárpátalja; Vajdaság;

Városok: Amszterdam, Antwerpen, Athén, Barcelona, Belgrád, Beregszász, Bilbao, Birmingham, Brüsszel, Chişinău, Csernobil, Dnyepropetrovszk, Donyeck, Dublin, Dubrovnik, Europoort, Fiume (Rijeka), Genova, Gibraltár, Glasgow, Göteborg, Hága, Helsinki, Kijev, Koppenhága, Lisszabon, London, Luxembourg, Lyon, Madrid, Manchester, Marseille, Milánó, Minszk, Moszkva, Munkács, Murmanszk, Nápoly, Nyizsnyij Novgorod, Odessza, Oslo, Párizs, Podgorica, Reykjavík, Róma, Rotterdam, Sevilla, Skopje, Split, Stockholm, Strasbourg, Szabadka, Szarajevó, Szentpétervár, Szófia, Thessaloníki, Tirana, Torino, Újvidék, Ungvár, Várna, Velence, Volgograd, Zágráb;

Iparvidékek: Dél- és délkelet-angliai iparvidék, Donyec-medence, Északkelet-angliai iparvidék, Északnyugat-oroszországi (Szentpétervár környéki) iparvidék, Flandriai-iparvidék, Karaganda, Közép-angliai iparvidék, Kuznyeck-medence, Lotaringia, Moszkva környéki (központi) iparvidék, olasz ipari háromszög, Randstad, Skót-iparvidék, Uráli iparvidék, Volgai iparvidék.

Közép-Európa

Tájak: Bécsi-medence, Csallóköz, Cseh-medence, Déli-Kárpátok, Duna-delta, Erdélyi-középhegység, Erdélyi-medence, Északkeleti-Kárpátok, Északnyugati-Kárpátok, Germán-alföld, Hargita, Kárpát-medence, Kárpát-medencevidék, Keleti-Alpok, Keleti-Kárpátok, Lengyel-alföld, Lengyel-középhegység, Lengyel-tóhátság, Magas-Tátra, Morva-medence, Német-középhegység, Nyugati-Alpok, Román-alföld, Székelyföld, Szent Gotthárd-hágó, Szilézia, Szudéták, Vereckei-hágó;

Vízrajz: Boden-tó, Duna–Majna–Rajna vízi út, Genfi-tó, Gyilkos-tó, Odera, Olt, Szent Anna-tó, Vág, Visztula; Grossglockner;

Országok: Ausztria, Csehország, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Németország, Románia, Svájc, Szlovákia, Szlovénia;

Városok: Arad, Beregszász, Bécs, Berlin, Bern, Bonn, Brassó, Bréma, Brno, Bukarest, Constanța, Dortmund, Drezda, Duisburg, Eszék, Frankfurt, Galați, Gdańsk, Genf, Graz, Halle, Hamburg, Hannover, Kassa, Karlovy Vary, Katowice, Kolozsvár, Köln, Krakkó, Linz, Lipcse, Ljubljana, Lódz, Marosvásárhely, München, Mannheim, Nagyvárad, Ostrava, Ploiești, Plzeň, Pozsony, Prága, Riga, Révkomárom, Rostock, Salzburg, Stuttgart, Szczecin, Székelyudvarhely, Tallinn, Temesvár, Trieszt, Varsó, Vilnius, Zürich;

Iparvidékek: Ruhr-vidék.

Magyarország

Nagytájak: Alföld, Dunántúli-domb- és hegyvidék (Dunántúli-dombság), Dunántúli-középhegység (Dunántúli-középhegyvidék), Északi-középhegység, Kisalföld, Nyugat-magyarországi-peremvidék (Nyugati-peremvidék);

Egyéb tájak: Aggteleki-karszt, Alpokalja, Badacsony, Bakony, Balaton-felvidék, Baradla-barlang, Baranyai-dombság, Bodrogköz, Borsodi-medence, Börzsöny, Budai-hegység, Bükk, Bükk-fennsík, Csepel-sziget, Cserehát, Cserhát, Dráva menti síkság (Dráva-mellék), Duna–Tisza köze, Dunakanyar, Dunántúl, Dunazug-hegység, Gerecse, Győri-medence, Hajdúság, Hegyalja, Hortobágy, Írott-kő, Jászság, Kékes, Kiskunság, Körös–Maros köze, Kőszegi-hegység, Marcal-medence, Mátra, Mecsek, Mezőföld, Mohácsi-sziget, Móri-árok, Nagykunság, Nógrádi-medence, Nyírség, Őrség, Pesti-síkság, Pilis, Somogyi-dombság, Soproni-hegység, Szigetköz, Szekszárdi-dombság, Szentendrei-sziget, Tapolcai-medence, Tihanyi-félsziget, Tiszántúl, Tokaj–Eperjesi-hegység, Tolnai-dombság, Velencei-hegység, Vértes, Villányi-hegység, Visegrádi-hegység, Zalai-dombság, Zempléni-hegység;

Vízrajz: Balaton, Bodrog, Dráva, Duna, Fertő-tó, Hernád, Hévízi-tó, Ipoly, Kis-Balaton, Körös, Maros, Mura, Rába, Sajó, Sió, Szamos, Száva, szegedi Fehér-tó, Szelidi-tó, Tisza, Tisza-tó, Velencei-tó, Zagyva, Zala;

Városok: Ajka, Algyő, Baja, Balassagyarmat, Balatonfüred, Békéscsaba, Budapest, Bük, Cegléd, Debrecen, Dorog, Dunaújváros, Eger, Esztergom, Gyöngyös, Győr, Gyula, Hajdúszoboszló, Harkány, Hatvan, Hegyeshalom, Hévíz, Hódmezővásárhely, Hollókő, Jászberény, Kalocsa, Kaposvár, Kazincbarcika (Berente), Kecskemét, Keszthely, Komárom, Kőszeg, Komló, Lábatlan, Makó, Miskolc, Mohács, Mosonmagyaróvár, Nagykanizsa, Nyíregyháza, Orosháza, Ózd, Paks, Pannonhalma, Pápa, Pécs, Salgótarján, Sárospatak, Siófok, Sopron, Százhalombatta, Szeged, Székesfehérvár, Szekszárd, Szentendre, Szentgotthárd, Szolnok, Szombathely, Tata, Tatabánya, Tihany, Tiszaújváros, Vác, Várpalota, Veszprém, Visegrád, Visonta, Záhony, Zalaegerszeg, Zalakaros;

Nemzeti parkok, világörökségek: Aggteleki Nemzeti Park, Balaton-felvidéki Nemzeti Park, Bükk Nemzeti Park, Duna–Dráva Nemzeti Park, Duna–Ipoly Nemzeti Park, Fertő–Hanság Nemzeti Park, Hortobágyi Nemzeti Park, Kiskunsági Nemzeti Park, Körös–Maros Nemzeti Park, Őrségi Nemzeti Park; Aggteleki- és Szlovák-karsztvidék, Budapest Andrássy út a Millenniumi földalattival, Budapest Várnegyed és a pesti Dunapart, Fertő tó, Hollókő, Hortobágy, Pannonhalmi apátság, Pécsi ókeresztény sírkamrák, Tokaj-Hegyalja borvidéke;

Megyék: Baranya megye, Bács-Kiskun megye, Békés megye, Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Csongrád, Fejér megye, Győr-Moson-Sopron megye, Hajdú-Bihar megye, Heves megye, Jász-Nagykun-Szolnok megye, Komárom-Esztergom megye, Nógrád megye, Pest megye, Somogy megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Tolna megye, Vas megye, Veszprém megye, Zala megye;

Régiók: Dél-Alföld régió, Dél-Dunántúl régió, Észak-Alföld régió, Észak-Magyarország régió, Közép-Dunántúl régió, Közép-Magyarország régió, Nyugat-Dunántúl régió; Budapesti agglomeráció.